

Пріоритетні напрямки роботи Дніпропетровської ОУНБ ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія в інформаційному забезпеченні населення регіону

Тітова Н.М.,

директор КЗК "Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія",
заслужений працівник культури України

В умовах сучасного інформаційного суспільства відбувається інтенсивне оновлення діяльності публічних бібліотек, які, за визначенням ІФЛА, повинні забезпечувати свободу розповсюдження інформації і вільний доступ будь-якої людини до інформації, яку вона шукає. Більш того, в системі соціальних інститутів саме бібліотеці належить одна з ключових позицій у формуванні суспільства на фоні загальної інформатизації. Бібліотеки шукають і знаходять свого читача, створюють свій неповторний імідж, заохочують користуватись саме своєю бібліотекою завдяки високій якості її послуг, створення багатовекторного інформаційно-бібліотечного сервісу.

Сучасний інформаційно-бібліотечний сервіс в Дніпропетровській ОУНБ ставить на перше місце користувача як центральну фігуру, навколо якої концентрується вся увага. Задля цього бібліотека забезпечує:

- вияв і максимально повне та швидке задоволення його потреб шляхом активізації ролі бібліотечного працівника як посередника між користувачем та інформацією;
- використання сучасних інформаційних технологій для більш оперативного і повного задоволення запитів на інформацію;
- запровадження нових форм обслуговування, що сприяє розширенню діапазону бібліотечних послуг та покращення інформаційного забезпечення населення регіону.

Формування та функціонування інформаційного ринку такого великого індустріального міста, як Дніпропетровськ, має великий вплив на роботу

бібліотеки, зумовлює час від часу переглядати свої пріоритети, корегувати інформаційні функції. У ринкових умовах вони пов'язані з переорієнтацією бібліотеки на обслуговування не читача взагалі, а на задоволення попиту конкретного відвідувача або конкретної групи читачів. Робота бібліотеки передбачає врахування таких питань:

- визначення і доведення на практиці особливих конкурентоздатних переваг саме нашої бібліотеки;
- виявлення та систематичне вивчення і аналіз основних груп користувачів;
- дослідження ринку інформаційних послуг в регіоні, застосування маркетингу;
- постійне оновлення, удосконалення та підвищення якості інформаційно-бібліотечних послуг;
- систематичний моніторинг, оцінка та оптимізація всіх видів діяльності бібліотеки.

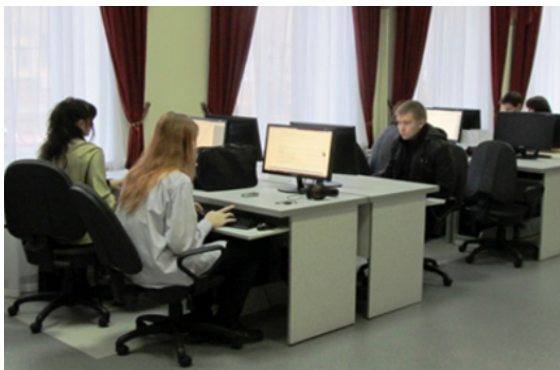
Розширяючи свої функції, ОУНБ все більше запроваджує нові засоби надання доступу до інформації, застосовуючи для цього сучасну електронну техніку та засоби комунікації. Впровадження нової техніки в бібліотечну практику обумовлює перегляд концепції обслуговування користувачів, розширює можливості бібліотеки; поряд із обслуговуванням своїми фондами вона забезпечує доступ до зовнішніх інформаційних ресурсів.

Комп'ютер і мережа Інтернет виступають «революційними символами сучасності». І сьогодні поряд з традиційними термінами «читач» і «відвідувач» переважно вживається термін «користувач». Це пов'язано з тим, що людина не обов'язково приходить в бібліотеку за книгами і журналами і власне приходить сюди йому не завжди обов'язково — інформацію він може отримати по телефону, факсу або через той же Інтернет.

У Франції з початку 80-х рр. взагалі відмовилися від поняття «бібліотека» по відношенню до публічних бібліотек.

Він майже замінений терміном «медіатека». Згідно цієї концепції, публічна бібліотека не перестала існувати, але вона модернізована, зорієнтована на використання комп'ютерної техніки і роботу з електронними й іншими нетрадиційними документами. Вона пропонує населенню нові послуги, контролюючи таким чином необоротні процеси, пов'язані з інформатизацією, з

падінням інтересу до книги в її традиційній формі і до читання як такого. Адже — це беззаперечний факт, який підтверджується зниженням такого важливого статистичного показника, як «відвідуваність».

Перші комп'ютери ДОУНБ були придбані в 1993 році, було створено сектор автоматизації бібліотечних процесів, започатковано ведення електронного каталогу нових надходжень бібліотеки, зроблені перші кроки в побудові комп'ютерної

мережі.

Подальший розвиток комп'ютеризації бібліотеки визначався відповідними Програмами по комп'ютеризації (їх було 3).

Відсутність єдиної будівлі бібліотеки створювала додаткові труднощі. Забезпечити автоматизацію всіх бібліотечних процесів можна було, лише створивши корпоративну мережу, підключивши до неї всі відділи, які розташовані в 6-ти приміщеннях. Наблизити інформацію до читача, подолавши відстані між приміщеннями, можна було тільки за рахунок інтенсивного запровадження нових інформаційних технологій.

У 1999 році були прокладені виділені лінії між чотирма будівлями (в яких здійснювалось обслуговування читачів) і створена корпоративна мережа бібліотеки.

Зараз всі відділи бібліотеки, включені в цю мережу, мають можливість створення єдиного електронного каталогу, реєстрації читачів, доступ в Інтернет і інші сервіси.

Одночасно з розвитком комп'ютерної мережі розвивався і удосконалювався Інтернет-доступ. У 1997 р. відбулось перше підключення до Інтернет, який на сьогоднішній день доступний в усіх відділах бібліотеки, з усіх комп'ютерів, якими забезпечені всі бібліотечні працівники.

Попит на Інтернет-послуги бібліотеки незмінно зростає. Так, якщо Інтернет-центр при відкритті складався з 3-х комп'ютерів, то сьогодні — це зал із 15 сучасними комп'ютерами і медіатекою, яка дуже популярна. Центр «Вікно в Америку», Центр Європейської Інформації — не лише надають доступ в Інтернет, але і застосовують такі форми роботи як семінари, чати, відеоконференції. АРМи користувачів у відділах періодики і патентно-технічної документації відкривають доступ до профільних ресурсів, відкритих в мережі Інтернет.

З травня 2010 року відкрито електронну читальну залу, яка відкрила доступ користувачів до повнотекстової бази дисертацій РДБ, електронних інформматеріалів ДОУНБ та систематизованим внутрішнім електронним документам.

До переваг використання автоматизованих систем в бібліотеці можна віднести:

- «одноразове» введення даних і багатоцільове їх використання для пошуку документів, друку підібраної інформації, підготовки видань і т.п.;
- швидкість і багатоаспектність пошуку даних за різними ознаками та їх поєднаннями без формування додаткових картотек і покажчиків;

– пошук в каталогах інших бібліотек і зведених каталогах, який здійснюється з робочого комп'ютера, використовуючи комунікаційні канали зв'язку або в базах даних та оптичних дисках великої ємкості, що встановлюються на комп'ютерах в своїй бібліотеці;

– організація комплектування фонду з використанням видавничих баз даних або книготоргових видань, з автоматичним формуванням замовлень і обліком їх виконання;

– автоматизований облік і ведення статистики у всіх процесах, включаючи обслуговування читачів;

– надійне зберігання бібліотечних каталогів в декількох копіях;

– скорочення витрат на комплектування фондів і обробку вхідних потоків документів;

– розширення сфери послуг за рахунок залучення нових інформаційних джерел.

На сьогодні всі книги і періодичні видання, які надходять в бібліотеку, проходять комп'ютерну обробку. Автоматизовані основні технологічні процеси, пов'язані з комплектуванням, обробкою видань і інформаційним обслуговуванням читачів. Організовано 60 автоматизованих робочих місць для читачів.

Веб-сайт бібліотеки забезпечує он-лайн доступ до всіх електронних ресурсів нашої бібліотеки (краєзнавча бібліографія, повнотекстова інформація, медіаресурси, довідкові матеріали і т. п.). Через веб-сайт бібліотеки надаються послуги користувачам, які базуються на сучасних цифрових технологіях: віртуальна довідка, електронна доставка документів, замовлення видань по електронному каталогу і навіть запис читачів в бібліотеку.

В кожному відділі обслуговування створені АРМ користувачів, де є можливість з максимальною швидкістю здійснити розширення пошуку необхідної інформації із фондів ДООУНБ + електронні бази даних інших бібліотек та інформаційних ресурсів Інтернету. Враховуючи віддаленість приміщень, для зручності читачів електронна база даних «Законодавство України» встановлена в двох приміщеннях: відділі періодики (пр. К. Маркса, 18) та відділі наукової інформації та бібліографії (вул. Ю. Савченка, 0). Додатково до цієї БД читачам надаються електронні версії документів ОДА та обласної Ради, які ось уже майже 8 років отримує бібліотека від місцевої влади.

Пройшовши складний шлях підготовки до участі в міжнародному проекті МАРС (міжрегіональний аналітичний розпис статей), з 1 січня 2007 року ми стали його учасниками. Розписуючи 10 назв журналів, ми отримуємо повний аналітичний розпис 1700 російських журналів.

Зараз ми підійшли до рішення наступного завдання, що замикає повний цикл можливостей автоматизованої бібліотечної системи, — автоматизованої книговидачі

в усіх відділах обслуговування.

Пілотний проект здійснювався на базі Центру художньої літератури. Цьому передувала певна підготовка. Були придбані принтери для друку штрих-кодів, фонд Центру весь був оштрих-кодований, зміни торкнулися і системи реєстрації читачів. Виявлені та виправлені помилки в електронному каталозі бібліотеки, які виявилися саме при використанні технології замовлення літератури.

Досвід, отриманий в ході реалізації цього проекту поетапно застосований у всіх відділах обслуговування.

При роботі з фондом впровадження штрих-кодування дозволяє автоматизувати бібліотечні процеси на всіх стадіях руху фонду: видача–здача літератури, рух видань між структурними підрозділами бібліотеки, забезпечує точність статистичної і облікової документації.

Використання технології автоматизованої книговидачі дозволило значно оптимізувати роботу з користувачами і фондом, практично реалізувати безпаперову технологію видачі літератури, розширити спектр автоматизованих бібліотечних процесів. Значно скоротився обсяг ручної праці, усунуено дублювання. До того ж:

1) Бібліотекар, не втрачаючи час на пошук потрібного видання на полиці, завжди може уточнити статус потрібного документа. В разі його зайнятості бібліотекар отримує повідомлення, ким і в якому структурному підрозділі зайнятий документ.

2) Велика група операцій, що надаються при роботі в АРМ-книговидачі, дозволяє оптимізувати роботу всієї бібліотеки. Так, легко з'ясувати кількість відвідувань і замовлень, що надходять, в який час і ким видана або прийнята книга.

Це може:

- допомогти складанню оптимального графіка роботи Бібліотеки;
- оцінити навантаженість співробітників;
- проаналізувати запитуваність тієї або іншої частини фонду і, як наслідок, книгозабезпеченість і т. п.

3) Бібліотека отримує можливість безконфліктного обслуговування користувачів, оскільки ведення повної історії користувача з моменту його першого відвідування бібліотеки, а також ведення історії видачі книги завжди дозволить з'ясувати хто і коли брав книгу в бібліотеці.

4) Індивідуальні штрих-коди кожної книги і читача практично виключає помилки при ідентифікації особи читача й отриманої/повернутої літератури.

5) Нова технологія обслуговування ще більш посилює контроль за виданими і повернутими читачем виданнями, підвищуючи тим самим збереження бібліотечного фонду. Тепер боржників можна виявити відразу, і до погашення заборгованості позбавити їх права користування всіма підрозділами бібліотеки.

Впроваджуючи автоматизовану систему обслуговування, бібліотека прагне забезпечити вільний і широкий доступ користувачів до бібліотечно-інформаційних ресурсів, а також створити комфортні умови для роботи, значно удосконалити інформаційно-бібліотечний сервіс.

Бібліотечний каталог, винайдений приблизно сто років до нашої ери і до цього дня (лише вже у формі електронного каталогу для автоматизованих систем) залишається центральною точкою активності бібліотеки для пошуку, каталогізації документів, формування Фондів.

За допомогою нового модуля «Імідж-каталог», запропонованого розробниками системи «ІРБІС» спільно з провідною компанією російських виробників програмних модулів по розпізнаванню текстів «Авву» — створено електронний каталог на весь книжковий фонд бібліотеки.

Унікальною і неповторною інформацією про край (Дніпропетровщину) володіє наша бібліотека. Запровадження нових інформаційних технологій надало можливість не лише повніше доносити вже готову краєзнавчу інформацію, а й самим створювати новий інформаційний продукт.

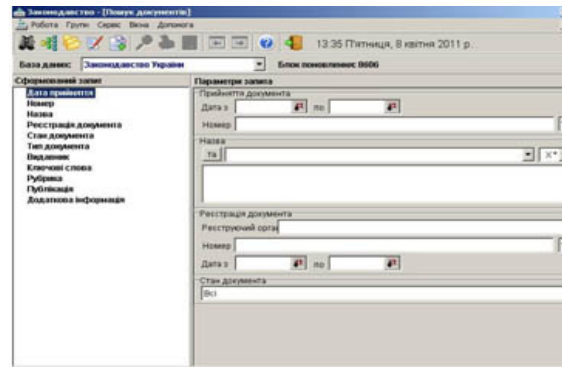
Електронна база даних краєзнавчого аналітичного розпису, яка ведеться з 1997 року і налічує більше 150 тис. записів, сьогодні дозволяє забезпечити:

- зберігання великих обсягів інформації;
- можливість дублювання інформації та роздрукування її на паперових носіях;
- оперативне надання інформації читачам, як в стінах відділу, так і через Інтернет;
- формування електронного архіву, довідково-бібліографічних краєзнавчих видань та інформаційних описів.

Пошук матеріалів можна здійснювати за різними параметрами: за прізвищем автора та упорядника, заголовком, джерелом, датою, за тематичною, географічною, персональною рубриками, ключовими словами. Пошук інформації через електронні бази скорочує час обслуговування читачів, створює додаткові комфортні умови для користувачів, які можуть, працюючи за комп'ютером вдома, у вузі чи на робочому місці, знаходити необхідну інформацію.

За ініціативою ДОУНБ ЦБС області стали учасниками єдиного корпоративного краєзнавчого каталогу «Дніпропетровщина», а провідні бібліотеки Дніпропетровська об'єдналися у створенні Придніпровського корпоративного електронного каталогу з усіх галузей знань.

Розвиток ОУНБ в сучасних умовах орієнтує її на гнучкість, динамічність при обов'язковому зростанні ефективності функціонування. Таким чином, ми переконані, що підвищення іміджу бібліотеки можливе за умови постійного оновлення та удосконалення інформаційно-бібліотечного сервісу. І в цьому плані перед нами стоїть велике коло завдань і висока відповідальність як головним науково-інформаційним центром в регіоні.

Бібліотеки Дніпропетровщини в цифрах: Рік 2011

Луньова І.Є.

*завідуюча відділом наукової організації і методики
бібліотечної роботи КЗК «Дніпропетровська обласна
універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів
слов'янських Кирила і Мефодія»*

Мережа бібліотек

У 2011 році в Дніпропетровській області функціонувало 1 932 бібліотеки різних систем і відомств та форм власності. Мережа публічних бібліотек системи Міністерства культури нараховувала 674 заклади. З них: обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, обласна бібліотека для молоді ім. М. Светлова, обласна бібліотека для дітей та 671 публічна бібліотека (з них 445 сільських і 31 селищна).

Також у звітному 2011 році в області функціонувало 80 спеціалізованих бібліотек для дітей та 591 юнацький структурний підрозділ у вигляді абонементів, кафедр та юнацьких груп.

Як і у минулому році в області функціонувало 27 централізованих бібліотечних систем (12 міських і 15 районних), до складу яких входило 500 бібліотек. Решта — 171 — працювали поза межами ЦБС.

Певний внесок в організацію бібліотечно-інформаційного обслуговування мешканців області надавав також 51 бібліотечний пункт, створений у різних територіальних громадах.

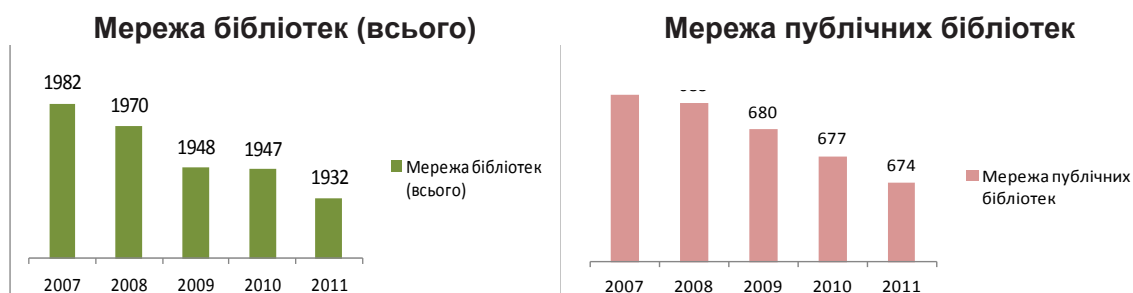
У 2011 році як і у минулі роки мережа бібліотек області зазнала певних змін. Загальна кількість бібліотек зменшилась на 15 одиниць у порівнянні з 2010 роком. Протягом року було закрито 12 бібліотек інших відомств, а саме: 3 профспілкові (м. Дніпропетровськ, м. Дніпродзержинськ, м. Кривий Ріг), 3 технічні (м. Дніпропетровськ — 2, м. Верхньодніпровськ), 3 шкільні (м. Павлоград — 2, Широківський район), 2 — інші спеціальні (м. Марганець, Томаківський район), 1 вищого навчального закладу (м. Дніпропетровськ). Також відбулось зменшення кількості публічних бібліотек системи Міністерства культури на 3 одиниці.

Припинили свою діяльність:

- Лозуватська сільська бібліотека (Синельниківський район, рішення голови РДА № 643-р-10 від 27.10.2010 р.
- Новопетрівська сільська бібліотека (Межівський район, рішення сесії Зорянської сільської ради № 109-15/VI від 24.10.2011 р.)
- Ляшківська сільська бібліотека (Царичанський район, рішення сесії Ляшківської сільської ради № 15-2/VI від 25.11.2010 р.).

Причини закриття: руйнування приміщення бібліотеки під час зливи (Лозуватська сільська бібліотека), недостатня кількість жителів в населених пунктах Новопетрівка (Межівський район) та Ляшківка (Царичанський район).

Обслуговування користувачів

Публічні бібліотеки області протягом року обслужили бібліотечною книгою та надали інформаційні послуги 790 812 користувачам різного віку, з яких 22,3 % складають читачі юнацького віку.

Слід зазначити, що за останні 5 років існує тенденція до поступового зменшення кількості користувачів в бібліотеках області. Щорічно бібліотеки «втрачають» 5—6 тисяч користувачів (2006 рік — 826 016 чол., 2007 рік — 823 352 чол., 2008 рік — 818 269 чол., 2009 рік — 810 415 чол.). Стабільністю відрізнявся тільки 2010 рік, коли загальна кількість користувачів по бібліотеках області була майже на рівні 2009 року (811 413 чол.). Порівнюючи підсумкові статистичні дані за 2011 рік з минулими роками, кількість користувачів у минулому році також зменшилась, причому дуже суттєво, на 20 601 чол. Особливо зменшилась кількість користувачів у бібліотеках м. Дніпропетровська, Дніпродзержинська, Павлограда, Апостолівського, Криворізького, Нікопольського, Павлоградського, Петропавлівського, Покровського, Софіївського, Царичанського та Юр'ївського районів.

На стабільному рівні минулих років продовжували обслуговувати користувачів та надавати їм інформаційні послуги бібліотеки м. Жовті Води, Марганця, Нікополя, Новомосковська, Дніпропетровського, Верхньодніпровського, Криничанського, Магдалинівського, Новомосковського, Петриківського, Синельниківського, Томаківського і Широківського районів.

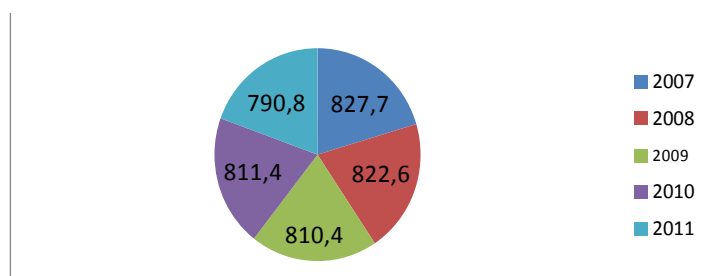
Тенденція до скорочення кількості користувачів спостерігається як за єдиною реєстраційною картотекою, так і за кількістю обслужених. Зважаючи, що бібліотеки є тими соціальними інститутами, які віддзеркалюють стан суспільства у певний період його розвитку, таке зменшення показників можна пояснити демографічною ситуацією в країні, зменшенням інтересу до читання, фінансовою неспроможністю бібліотек якісно забезпечувати інформаційні потреби користувачів різного віку.

Загальна кількість користувачів, що були обслужені міськими і районними ЦБС склала 711 510 чол., що на 18 511 користувачів менше, ніж у 2010 році.

Послугами публічних бібліотек на селі у минулому році скористалось 226 212 чоловік. Це 31,7 % від загальної кількості користувачів бібліотек області.

У порівнянні з 2010 роком загальна кількість користувачів сільських бібліотек зменшилась майже на 9 тисяч чоловік. Це пояснюється закриттям 3 сільських бібліотек у Межівському, Синельниківському, Царичанському районах, значним зменшенням кількості користувачів в бібліотеках Петропавлівського, Криничанського, Нікопольського, Павлоградського, Покровського, Софіївського, Царичанського та Юр'ївського районів, а також тимчасовим закриттям декількох бібліотек на проведення поточних та косметичних ремонтних робіт, застарілим морально і фізично зношеним фондом, відсутністю коштів на придбання нової, актуальної літератури та на передплату періодичних видань, холодними, довгий час неопалювальними приміщеннями.

Користувачі

Відвідуваність бібліотек

Незважаючи на зменшення загальної кількості користувачів в бібліотеках області за останні 3 роки спостерігається тенденція до збільшення показника відвідуваності публічних бібліотек. У порівнянні з минулим роком загальна кількість відвідувань збільшилась в цілому по області на 15 845 чоловік. У 2010 році цей показник збільшився майже на 42 тис. у порівнянні з 2009 роком. Загальна кількість відвідувань по області на 1.01.2012 року склала 4 930 218 чоловік проти 4 914 421 чоловік у минулому році (по ЦБС — 4 349 842 чол. проти 4 391 012 чол.).

Значно збільшилась кількість і звернень на веб-сайти бібліотек. Так, у 2010 році кількість звернень дорівнювала 304 623 чол., а в 2011 році цей показник був вищим майже на 87 тисяч чоловік і вже складав 391 422 чол.

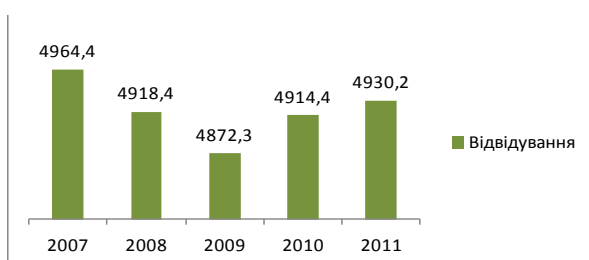
Привертає увагу зростання показника відвідуваності масових заходів, які проводились в бібліотеках області. Цей показник становить у середньому 10 % від загальної кількості відвідувань. І тут проглядається позитивна динаміка. Так, у 2009 році заходи в бібліотеках відвідали 399 тис. осіб, а в 2011 році вже 424 тис. осіб. У деяких міських і районних ЦБС масові заходи відвідують понад 17 % користувачів. Зрозуміло, що при відсутності необхідних ресурсів (книг, періодичних видань, Інтернету) саме активною стає соціокультурна та популяризаторська діяльність. Участь у різноманітних заходах дозволяє зберегти певний контингент користувачів та підтримувати імідж бібліотечних закладів серед місцевих громад.

Зі збільшенням кількості відвідувань по бібліотеках області, збільшився і показник навантаження по відвідуваннях на бібліотечних працівників і продовжує значно перевищувати нормативні показники і складає у середньому по області 4 081 чол. (відповідно по ЦБС — 4 143 чол.) на 1 працівника, зайнятого в процесі обслуговування.

Відсоток обслуговування населення публічними бібліотеками по області в цілому складає — 24,1 %. По містах і районах області цей показник дорівнює 31,2 %.

Відносні, якісні показники роботи, які характеризують читацьку активність, стан фондів бібліотек залишаються останні роки майже без змін: читаність — 20,0; обертаність фонду — 1,0.

Відвідування

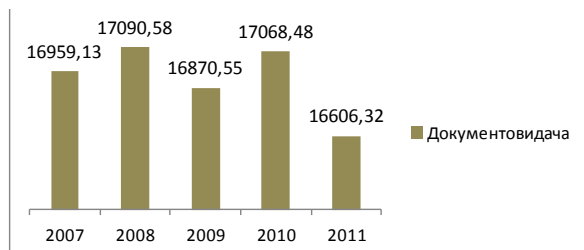
Документовидача

Аналізуючи показник документовидачі в бібліотеках області, слід відмітити, що у порівнянні з минулим 2010 роком він зменшився, як і показник користувачів. Документовидача по всіх бібліотеках області на 01.01.2012 року склала 16 606 318 примірників видань з різних галузей знань, що на 462 167 прим. видань менше, ніж у 2010 році. З них 13 883 072 примірників — це документовидача структурних підрозділів ЦБС (83,6 %). Кількість документовидач державною мовою сягає 6 916 563 прим. (36,9 %) (в ЦБС — 5 722 000 примірників — 41,2 %).

Незважаючи на те, що кількість документовидач по бібліотеках області значно менше, ніж у минулому році, навантаження на 1 бібліотечного працівника по документовидачі перевищує нормативні показники і складає у середньому по області 14 503 прим. видань. По структурних підрозділах ЦБС області цей показник зна-

ходиться у межах рекомендованих і дорівнює 13 234 прим. видань. Але в декількох міських ЦБС він значно вищий, ніж у середньому по області. Найбільше навантаження по документовидачі спостерігається в бібліотеках ЦБС м. Жовті Води (16 500 прим. видань), м. Кривого Рогу (16 910 прим. видань), м. Орджонікідзе (15 148 прим. видань), м. Тернівка (15 628 прим. видань).

Документовидача

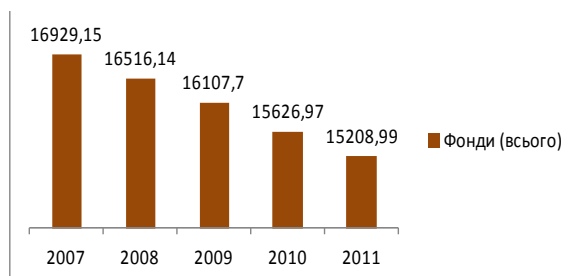

Бібліотечні фонди

Основним фактором, що впливає на забезпечення інформаційних потреб користувачів, а відповідно і затребуваність бібліотек, є якість бібліотечних фондів. Аналізуючи цей напрямок роботи, слід відмітити, що комплектування бібліотечних фондів в бібліотеках області за останні 20 років відбувалось епізодично і безсистемно. Відсоток актуалізації фондів бібліотек області знаходиться на дуже низькому рівні. І, на жаль у 2011 році ситуація не змінилася.

На 01.01.2012 року загальний фонд бібліотек області становить 15 208 911 прим. документів. З них — 13 424 230 прим. книг, 1 716 395 прим. періодичних видань, 61 940 прим. аудіовізуальних видань та 6 430 прим. електронних видань. По ЦБС області загальний бібліотечний фонд на початок нового року складає 11 907 222 прим. видань (в сільських бібліотеках — 4 102 065 прим. видань). У порівнянні з 2010 роком фонд бібліотек області за минулий рік зменшився на 418 067 прим. видань (по ЦБС — на 368 955 прим.).

Фонди (всього)

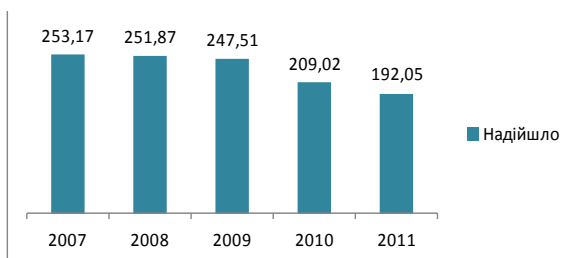

Надійшло у фонди бібліотек області за минулий рік 192 052 прим. видань (у т.ч. в бібліотеки області — 170 923 прим. видань).

Фонди бібліотек області щорічно зменшуються. З фондів щорічно вилучається значна кількість документів, яка не завжди відповідає читацьким запитам і не використовується довгий час, це — фізично зношена література, яка непридатна для подальшого використання, морально застарілі та дублетні видання. За рекомендаціями обласного методичного центру кожна ЦБС проводить ретельний аналіз стану бібліотечних фондів своїх структурних підрозділів, організовує проведення повних і вибіркових перевірок фонду, вивчає можливості подальшого його використання, проводить роботу з очищення фондів від застарілої та фізично зношеної літератури (у 2009 році вилучено з фондів бібліотек області — 639 257 прим. видань, у 2010 році — 689 456 прим. видань), перерозподіляє фонди між різними структурними підрозділами ЦБС та бібліотеками різної відомчої приналежності.

Проводячи велику, кропітку роботу з цих питань, більш детально вивчаючи відповідність показників діяльності діючим міжнародним бібліотечним стандартам у своїх структурних підрозділах, керівники бібліотек розробляли стратегію якісного поповнення своїх фондів, орієнтуючись перш за все на реалізацію чітко визначеної місії своєї бібліотеки, сконцентрувавши увагу на виконанні тих функцій, які найбільш потрібні місцевій громаді.

Надійшло

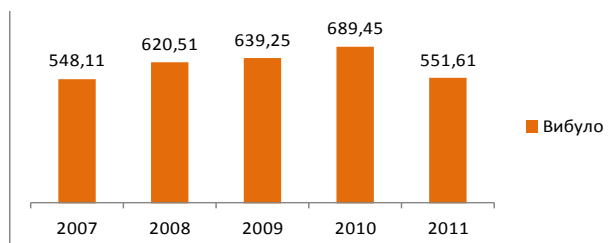

Вилучення з фондів бібліотек області значної кількості документів, які не завжди відповідали читацьким запитам і не використовувались довгий час сприяло покращенню зовнішнього вигляду багатьох бібліотек, більш раціональному розміщенню та розкриттю фондів шляхом оформлення виставок найбільш актуальної літератури, створенню актуальних «проблемно-тстелажів» за пропозиціями і запитамі різних категорій користувачів. На поповнення книжкового фонду бібліотеками області у 2011 році було витрачено 5 754 526 грн. (в ЦБС — 4 380 925 грн.). З них за рахунок коштів загального фонду, тобто з місцевих бюджетів, було використано 4 854 612 грн. (в ЦБС — 3 596 125 грн.). Це менше на 507 684 грн. (в ЦБС менше на 242 093 грн.) у порівнянні з 2010 роком.

З цієї суми на придбання книг за рахунок місцевих бюджетів було витрачено на книги 2 535 802 грн. (в ЦБС — 1 992 502 грн.), у т.ч. для сільських бібліотек 126 410 грн. На передплату періодичних видань було витрачено всього 2 511 418 грн. (по ЦБС — 1 795 988 грн.), з них за рахунок місцевих бюджетів 2 464 196 грн. (по ЦБС — 1 748 766 грн.).

Вибуло

Загальна сума коштів від сільських рад для фінансування передплати періодичних видань для сільських бібліотек склала 262 501 грн., це більше на 33 557 грн. ніж у 2010 році. Але суттєво ця сума не вплинула на збільшення кількості назв періодичних видань, що були переплачені сільськими бібліотеками. У 2011 році у порівнянні з минулим 2010 роком передплата значно подорожчала. У середньому кожна сільська бібліотека змогла передплатити для своїх користувачів не більш 3—5 назв періодичних видань на рік.

Найбільше фінансування з районних бюджетів на передплату періодичних видань у порівнянні з 2010 роком отримали центральні бібліотеки Апостолівського, Верхньодніпровського, Дніпропетровського, Межівського, Новомосковського, Павлоградського, Покровського, П'ятихатського, Солонянського, Царичанського, Томаківського районів. Зменшили фінансування передплати періодичних видань для бібліотек місцеві органи влади Васильківського, Криворізького, Криничанського, Магдалинівського, Нікопольського, Петриківського, Синельниківського та Софіївського районів.

Значно краще, ніж у минулі роки була профінансована передплата періодичних видань для сільських бібліотек Верхньодніпровського, Дніпропетровського, Межівського, Нікопольського, Новомосковського, Павлоградського, Покровського, П'ятихатського, Царичанського, Широківського районів.

Вперше за останні 3 роки була в невеликому обсязі профінансована передплата періодичних видань сільських бібліотек Томаківського та Юр'ївського районів.

Якщо передплата періодичних видань у минулому році більш-менш фінансувалась то питання придбання літератури вирішувались дуже складно і не у всіх містах і районах області.

Зовсім не фінансувались у минулому році бібліотеки м. Вільногірська, Новомосковська, Павлограда, Першотравенська, Тернівки, Верхньодніпровського,

Криворізького, Межівського, Новомосковського, Павлоградського, Петропавлівського, П'ятихатського, Солонянського, Царичанського, Широківського та Юр'ївського районів.

Найбільші суми з місцевих бюджетів на придбання літератури отримали: КЗК «Дніпропетровська міська ЦБС публічних бібліотек для дорослих» (999 999 грн.), КЗК «Міська бібліотека для дорослих» (м. Кривий Ріг) (63 900 грн.), Марганецька міська ЦБС (20 000 грн.), Дніпропетровська районна ЦБС (63 956 грн.), Криничанська центральна районна бібліотека (20 000 грн.), Магдалинівська центральна районна бібліотека (20 000 грн.).

Зовсім не фінансувались на придбання книжок сільські бібліотеки Верхньодніпровського, Криворізького, Магдалинівського, Межівського, Новомосковського, Павлоградського, Петропавлівського, П'ятихатського, Солонянського, Томаківського, Царичанського, Широківського і Юр'ївського районів.

Бібліотеки усіх міст і районів області щорічно комплектуються також літературою з обмінно-резервного фонду обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія. В бібліотеки області з обмінно-резервного фонду ДОУНБ у 2011 році було передано 6 363 примірники видань. У середньому кожна ЦБС одержала від 50 до 150 видань різноманітної тематики. Це нові змістовні краєзнавчі, наукові, енциклопедичні, періодичні, галузеві документи з питань економіки, права, ретроспективні видання з мистецтва, фізики, хімії.

До ЦБС області у 2011 році продовжувала надходити література згідно «Державної програми розвитку і функціонування української мови на 2004 — 2010 рр.» За «Державною програмою» до книгозбірень області надійшло 2 588 прим. видань на суму 168 480 грн.

Також бібліотеки 12 міст та 20 районів області витрачали решту коштів спеціального фонду на придбання літератури. Всього на протязі року було витрачено коштів спецфонду на придбання книжок 634 124 грн. Найбільші суми з коштів спецфонду витратили Дніпродзержинська (18 411 грн.), Нікопольська (54 985 грн.), Новомосковська (43 900 грн.), Павлоградська (38 950 грн.) міські ЦБС та бібліотеки Дніпропетровського (32 113 грн.), Покровського (29 429 грн.), Верхньодніпровського (22 829 грн.), П'ятихатського (21 002 грн.), Новомосковського (17 754 грн.) Павлоградського (15 144 грн.), Апостолівського (14 613 грн.), Криворізького (12 840 грн.) районів.

Інформаційні технології

Задовольняти інформаційні потреби користувачів на сучасному рівні бібліотечним працівникам допомагали інформаційні технології. В області протягом року продовжували функціонувати 6 Інтернет-центрів (5 з них — в ЦБС). У 2011 році завдяки участі та перемозі у конкурсі «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернету — II» проекту «Глобальні бібліотеки —

Україна» програми «Бібліоміст», яка реалізується в Україні другий рік, в 3 ЦБС області (Дніпродзержинська міська ЦБС, РКЗК «Межівська ЦБС», КЗ «Софіївська центральна районна бібліотека» було відкрито ще 9 безкоштовних Інтернет-центрів (з них — 4 в сільських бібліотеках). Всі переможці конкурсу отримали сучасне комп'ютерне обладнання, ліцензійне програмне забезпечення, набори обладнання для створення локальної мережі та підключення до мережі Інтернет. Також в багатьох бібліотеках області збільшилась кількість комп'ютерів, які були протягом року підключені до Інтернету та надані у користування відвідувачам бібліотек. Послугами Інтернет — центрів скористалось 92 534 читача, що на 40 178 чоловік більше, ніж у минулому році. Інтернет-центри мали великий попит та надавали інформаційні послуги населенню, підтримували вільний та відкритий обмін інформацією. Вихід у мережу Інтернет значно збагачував існуючі ресурси книгозбірень області оперативною інформацією з найголовніших потреб життєдіяльності та довкілля, забезпечував необхідною для навчання інформацією студентів вузів і технікумів, учнів середніх, загальноосвітніх шкіл, надавав можливість дистанційно ознайомлюватися з новинами вузів України та світу, спілкуватися з ровесниками інших країн, отримувати знання про сучасні технології.

Разом з традиційними бібліотечними послугами бібліотечні працівники надавали сервісні послуги в Інтернет-центрах: робота з електронною поштою, пошук інформації в мережі Інтернет за замовленням, запис інформації на диски, друк на принтері, послуги сканування та копіювання. Працівники центрів навчали користувачів основам інформаційної культури, вмінню ефективного пошуку та отриманню нової інформації.

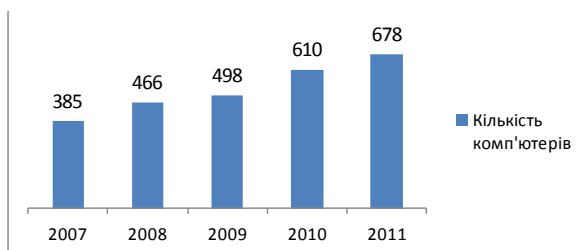
8 бібліотеки області, а саме: КЗК «Обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія», КЗК «Обласна бібліотека для дітей», КЗК «Дніпропетровська міська централізована система публічних бібліотек для дорослих», КЗК «Дніпропетровська система бібліотек для дітей», Дніпродзержинська, Марганецька, Нікопольська міські ЦБС та РКЗК «Межівська ЦБС» продовжували працювати на подальший розвиток власних web-сайтів. За рік на сайти бібліотек області звернулось за інформацією 749 866 відвідувачів з різних регіонів України, ближнього та далекого зарубіжжя.

Протягом року бібліотеками області, незважаючи на недостатнє фінансування було придбано 87 комп'ютерів (в ЦБС — 79), копіювально-множувальної техніки (ксероксів і сканерів) — 22 одиниць (в ЦБС — 20). На придбання технічних засобів використовувались різні джерела фінансування: бюджетні кошти, кошти спецрахунків, спонсорська допомога. Так, 9 персональних комп'ютерів було придбано Дніпропетровською міською ЦБС для дорослих, 6 — Павлоградською міською ЦБС, 43 комп'ютери надійшли до бібліотек м. Дніпродзержинська, Межівського та Софіївського районів згідно участі та перемозі в конкурсі проектів Всеукраїнської програми «Бібліоміст» Фондації Білла і Мелінді Гейтс). 2 комп'ютери надійшло до Новомосковської міської ЦБС. По 1 комп'ютеру придбали Вільногірська міська

бібліотека, Дніпропетровська, Покровська, П'ятихатська, Томаківська, Царичанська, Широківська центральні районні бібліотеки.

На сьогоднішній день парк комп'ютерної техніки в області налічує 678 машин (з них в ЦБС — 411). Станом на 01.01.2012 року комп'ютери є в кожній центральній міській і районній бібліотеці. Також 14 центральних бібліотек міст і районів області мають факси. У 3 обласних та 58 центральних міських, районних та сільських бібліотеках працює електронна пошта (118 адрес).

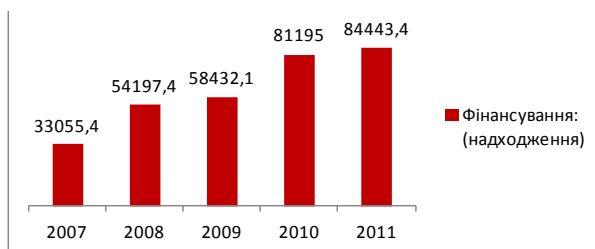
Кількість комп'ютерів

Фінансування

У 2011 році загальна сума фінансування бібліотек області склала 84 443 422 грн. (по ЦБС — 71 041 225 грн.). У порівнянні з минулим роком це більше на 3 248 324 грн. Надходження з місцевих бюджетів (обласного, міських, районних та сільських рад) склали 81 657 400 грн. (96,7 %). Решта — кошти спеціального фонду — 2 786 025 грн. (3,3 %). По ЦБС кошти спеціального фонду склали 2 445 722 грн., що на 667 922 грн. більше, ніж у минулому році. Загальна сума коштів спеціального фонду збільшилась по загальнодоступним бібліотекам області, що знаходяться у комунальній власності за рахунок благодійної та спонсорської допомоги, надання субвенцій, грантових угод та інших джерел.

Фінансування (надходження)

Аналіз фінансування бібліотечних закладів області останніх років (у т.ч. і минулого року) показує, що значна частина цих коштів, а саме: 62 294 224 грн. (73,7 %) приходилась на фонд оплати праці. Решта 26,3 % (за підсумками 2011 року) — склали

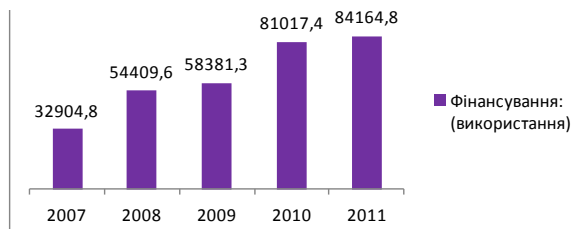

витрати на поповнення бібліотечного фонду та незначні суми на проведення ремонтних робіт і придбання технічних засобів та обладнання для бібліотек. Слід зазначити, що у 2011 році % заробітної плати бібліотечних працівників складав 76,2 %, а 23,8 % — інші значні кошти – були витрачені на забезпечення життєдіяльності бібліотек. У вищезазначений відсоток входять кошти, які виділялись на придбання технічних засобів та придбання обладнання для бібліотек.

Усього на придбання технічних засобів протягом року було витрачено 329 122 грн. (всі вони по ЦБС), це майже вдвічі менше, ніж у 2010 році (593 162 грн.). З них — 212 981 грн. — це бюджетні кошти (64,7 %), решта ж 116 141 грн. (35,3 %) — кошти спеціального фонду .

Також слід зазначити, що бібліотекам у минулому році фінансово допомагали депутати обласної, міських та районних рад. Загальна сума такої фінансової допомоги склала 193 744 грн. Так, наприклад народний депутат України Д. Шпенюв, депутат обласної ради Ю. Козак, голова районної ради В. Куліковський та депутат районної ради В. Хижняк виділили 2 170 грн. бібліотекам Софіївського району на придбання технічних засобів. Того ж народного депутата України Д. Шпенюв допоміг бібліотекам Апостолівського району, виділивши 4 650 грн. на придбання кольорового принтеру та сканеру і придбання літератури для сільських бібліотек району. Депутати Дніпропетровської міської ради Є.В. Морозенко, В.О. Явтушенко, Я.П. Міносян, О.І. Дорошенко, Г.І. Булавка, А.В. Павелко та ін. виділили 186 350 грн. на придбання обладнання, технічних засобів та проведення ремонтних робіт в структурних підрозділах Дніпропетровської міської ЦБС для дорослих.

Фінансування (використання)

В цілому на покращення матеріально-технічного стану бібліотек області було витрачено 3 227 220 грн., з них з бюджету — 2 671 110 грн. (в ЦБС всього — 2 581 922 грн., з них з бюджету — 2 025 822 грн.) — це 3,8 % бюджетного і позабюджетного фінансування. Найбільші суми одержали з бюджету на проведення поточних та косметичних ремонтів 4 міські ЦБС:

- КЗК «Дніпропетровська міська ЦБС публічних бібліотек для дорослих» — 1 040 422 грн.
- КЗК «Дніпропетровська міська ЦБС для дітей» — 369 400 грн.
- КЗК «Міська бібліотека для дорослих» (м. Кривий Ріг) — 97 436 грн.

- Марганецька міська ЦБС — 108 300 грн.

та 7 районних ЦБС, серед яких:

- Васильківська районна ЦБС — 20 000 грн.
- РКЗК «Межівська ЦБС» — 18 644 грн.
- Софіївська районна ЦБС — 46 000 грн.

та інші.

На проведення ремонтних робіт у сільських бібліотеках сільськими радами було виділено 200 207 грн.

В області на 01.01.2012 року функціонувало 445 сільських та 31 селищна бібліотека. Якщо розподілити ці кошти на всі вищеназвані бібліотеки, то виходить по 420 грн. 60 коп. на одну бібліотеку. Але ці невеличкі кошти одержали не всі бібліотеки, а тільки сільські бібліотеки 9 районів області (Апостолівський, Васильківський, Криничанський, Межівський, Новомосковський, Петриківський, Софіївський, Царичанський, Широківський).

Для покращення обслуговування користувачів та матеріально-технічного стану бібліотеки області протягом року залучали кошти спеціального фонду, здійснювали платні послуги, отримували благодійну і спонсорську допомогу. Загальний обсяг коштів спеціального фонду за підсумками 2011 року склав 2 786 055 грн., тобто 3,3 % від всього обсягу фінансування. По ЦБС ця сума склала — 2 445 720 грн.

Кошти спеціального фонду можна розподілити таким чином:

- надходження від надання платних послуг — 505 620 грн. — 18,3 % (по ЦБС — 410 400 грн.)
- благодійна і спонсорська допомога — 885 420 грн. — 31,7 % (по ЦБС — 640 300 грн.)
- інші джерела — 1 395 015 грн. (50 %) (всі по ЦБС).

Слід відмітити, що сума коштів спеціального фонду у порівнянні з минулим роком збільшилась на 311 000 грн. Зміни відбулись в основному за рахунок збільшення надходжень від благодійної і спонсорської допомоги та інших джерел.

Як і в минулі роки частину коштів спеціального фонду складали надходження від платних послуг. Але у 2011 році ця частина у порівнянні з минулим роком зменшилась на 13,8 % (83 000 грн.).

Платні послуги користувачам продовжували надавати майже усі міські і районні ЦБС, крім бібліотек Криворізького, Новомосковського та Солонянського районів. Найбільші суми від платних послуг серед міських ЦБС одержали:

- Дніпропетровська міська ЦБС публічних бібліотек для дорослих — 75 758 грн.
- Павлоградська міська ЦБС — 70 457 грн.
- КЗК «Міська бібліотека для дорослих» (м. Кривий Ріг) — 55 200 грн.
- Нікопольська міська ЦБС — 28 032 грн.
- Дніпродзержинська міська ЦБС — 20 786 грн.
- Новомосковська міська ЦБС — 17 800 грн.

- ЦБС м. Орджонікідзе — 8 765 грн.

Серед районних бібліотек:

- Павлоградська ЦРБ — 13 210 грн.
- Апостолівська ЦРБ — 9 370 грн.
- Верхньодніпровська ЦРБ — 10 376 грн.
- Дніпропетровська ЦРБ — 12 359 грн.
- Синельниківська ЦРБ — 9 824 грн.
- П'ятихатська ЦРБ — 12 499 грн.

Кошти спеціального фонду бібліотеки намагалися використовувати в основному на поповнення бібліотечних фондів, а саме: передплату нових найбільш актуальних періодичних видань (47 222 грн.) (всі в ЦБС.), на проведення косметичних ремонтів та підтримку санітарно-гігієнічного стану бібліотек — 536 910 грн. (всі в ЦБС).

Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, Дніпропетровська міська ЦБС публічних бібліотек для дорослих та Юр'ївська районна ЦБС мають автотранспортні засоби.

Бібліотечний персонал

Рівень якості обслуговування користувачів в бібліотеках області чітко впливає на взаємовідносини між громадою та бібліотекою. І тому найважливішу роль у діяльності бібліотечних установ відіграє бібліотечний персонал, який має бути обізнаним з місією бібліотеки, місцем її послуг та регіональному ринку серед інших установ культури . В бібліотеках області протягом року працювало 1 641 бібліотечний фахівець, з них в ЦБС — 1 468 чол. (89,4 %). За міжнародними стандартами для ефективного росту галузі 30 % персоналу бібліотек повинно бути з вищою бібліотечною освітою.

Які ж показники кадрового забезпечення в бібліотеках нашої області? Кількість фахівців, що мають спеціальну бібліотечну освіту — 1 022 чол. (62,2 %). Вищу бібліотечну освіту мають 377 чол. (22,9 %), середню бібліотечну — 646 чол. (39,3 %), 209 осіб мають іншу спеціальну освіту, 89 чоловік — середню загальну. Відсоток фахівців на сьогодні складає 80 % (1 323 чол.), а ті що мають тільки фахову бібліотечну освіту — 62,3 % (1 023 чол.). 30 осіб навчається у вищих навчальних закладах, 13 здобувають середню спеціальну бібліотечну освіту.

Статистичні дані за підсумками року за стажем роботи працівників можна розподілити таким чином: до 3-х років — 145 чол. (8,8 %), від 3-х до 10 років — 310 чол. (18,8 %) , понад 10 років — 319 чол. (19,4 %), понад 20 років — 867 чол. (52,8 %).

Вивчення складу бібліотечного персоналу області за різними аспектами дозволяє сьогодні робити висновки про те, що за останні 3—4 роки в бібліотеках області поступово зменшується кількість працюючих з вищою бібліотечною освітою. Їхнє місце займають працівники, які мають іншу фахову освіту.

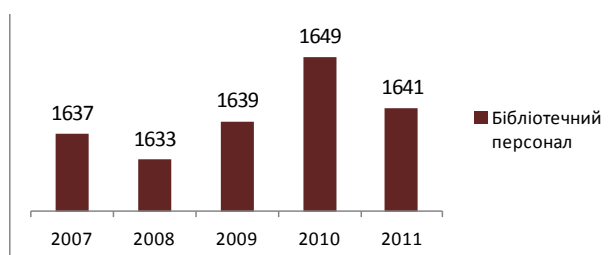
За останні 3 роки (2009—2011 рр.) в бібліотеках області стабілізувалася ситуація

з фінансуванням на виплату заробітної плати. Але у 2011 році на неповну ставку (0,25; 0,5; 0,75) в області працювало ще 270 чол. (16,4 %). З них в ЦБС області — 255 чоловік (в сільській місцевості — 200 чоловік). З них через нестачу коштів — 102 чол. На 0,25 ставки — працювало 18 чоловік; 0,5 ставки — 178 чол. (у селі 135 чол.); 0,75 ставки — 72 чол. (у селі 66 чол.); це — 6,9 % від загальної кількості працівників публічних бібліотек області. Переважна частина працівників, що працювали на неповну ставку, знаходиться у бібліотеках Апостолівського району — 18 чоловік, Васильківського району — 16 чоловік, Верхньодніпровського району — 15 чоловік, Нікопольського району — 12 чоловік, Покровського району — 23 чоловіка, Синельниківського району — 15 чоловік, Томаківського — 18 чоловік, Царичанського району — 13 чоловік.

Слід зазначити, що 95 бібліотечних працівників з 270, працюючих на неповну ставку (35,1 %) отримують заробітну плату у відповідності з мінімальними нормативами забезпечення населення публічними бібліотеками (постанова Кабінету Міністрів України від 30 травня 1997 року № 510), тобто в залежності від кількості населення, яке проживає на відповідній території.

Звільнилось у минулому році з публічних бібліотек нашої області за різними обставинами 88 чоловік.

Бібліотечний персонал

Матеріально – технічне забезпечення

Стан матеріально-технічної бази структурних підрозділів ЦБС області за підсумками 2011 року можна охарактеризувати таким чином:

- загальна площа приміщень бібліотек складає 99 200 м² (в ЦБС — 90 749 м²)
- площа для зберігання бібліотечних фондів — 28 600 м² (в ЦБС — 22 888 м²)
- площа для обслуговування користувачів — 57 182 м² (в ЦБС — 54 858 м²)
- кількість посадочних місць для користувачів — 8 932 (в ЦБС — 8 322)
- кількість АРМ для користувачів — 175 (в ЦБС — 106)
- Інтернет-місця для користувачів — 261 (в ЦБС — 197)
- кількість бібліотек, що мають доступ до мережі Інтернет — 76 (в ЦБС — 73).

За підсумками року 85 бібліотек потребують капітального ремонту. Найбільша їх частина в П'ятихатському (9 бібліотек), Нікопольському (9 бібліотек),

Петриківському (6 бібліотек), Магдалинівському (4 бібліотеки), Томаківському (3 бібліотеки), Широківському (7 бібліотек) районах.

8 бібліотек знаходяться в аварійному стані. 6 бібліотек з них знаходяться у сільській місцевості. (Криворізький район — 2, Новомосковський район — 2, Петропавлівський район — 1, Солонянський район — 1).

8 бібліотек області на сьогодні не мають освітлення. Це сільські бібліотеки Дніпропетровського (1 бібліотека), Криворізького (1 бібліотека), Новомосковського (1 бібліотека), Синельниківського (1 бібліотека.), Солонянського (2 бібліотеки), Софіївського (2 бібліотеки). Причини різні: відсутність лічильників, встановлення лімітів на освітлення, знаходження бібліотек в орендованих приміщеннях, не укладення договорів на енергопостачання сільськими радами та інше.

В області сьогодні функціонує 445 сільських і 31 селищна бібліотека, майже 50 % з яких в останні 15 років не опалювались. За підсумками 2011 року в області не опалювалось 214 сільських бібліотек (44,9 %), це у більшості своїй бібліотеки таких районів:

- Солонянський район — 24,
- Покровський район — 21.
- Новомосковський район — 17,
- П'ятихатський район — 19,
- Софіївський район — 17,
- Петропавлівський район — 14,
- Апостолівський район — 10,
- Царичанський район — 10,
- Синельниківський район — 10,
- Томаківський район — 10,
- Криничанський район — 9,
- Нікопольський район — 8.

В області на 01.01.2012 року телефонізовано 205 бібліотек. З них у сільській місцевості — 28 (14,2 %).

Лише 6 сільських бібліотек у минулому році були переведені в кращі, більш пристосовані, опалювані приміщення. З них: 1 бібліотека у Васильківському районі, 1 бібліотека у Дніпропетровському районі, 1 бібліотека у Криворізькому районі, 1 бібліотека у Криничанському районі, 1 бібліотека у Новомосковському районі, 1 бібліотека в Ю'рівському районі.

Незважаючи на складні економічні та фінансові умови, в декількох сільських бібліотеках області були проведені ремонтні роботи, а саме: за сприяння Глеюватського сільського голови проведено перекриття даху та косметичний ремонт у сільській бібліотеці (Криворізький район). За кошти спонсорів зроблено заміну вікон у Чернетчинській та Личківській сільських бібліотеках (Магдалинівський район). За допомогою коштів, які були виділені Миролюбівської та Новоолександрівської сільськими радами (Синельниківський район) зроблені часткові поточні ремонти у

Миролюбівській та Новоолександрівській сільських бібліотеках-філіях. Встановлені надійні ґрати на вікна та проведено частковий ремонт приміщень Вишневій та Софіївській сільських бібліотеках, реконструкцію електромережі у Софіївській центральній районній та районній дитячій бібліотеках. Проведена заміна вікон на металопластикові у КЗК «Гречанівська сільська бібліотека» (Петриківський район).

Великий обсяг робіт з покращення матеріально-технічного стану у минулому році за бюджетні кошти був виконаний у структурних підрозділах КЗК «Міська бібліотека для дорослих» (м. Кривий Ріг): проведені поточні ремонтні роботи системи водопостачання та каналізації у бібліотеках-філіях № 11 та № 17; виконаний капітальний ремонт системи опалення та капітальний ремонт м'якої покрівлі у бібліотеках-філіях № 6 та № 17; встановлені металеві двері у бібліотеці-філії № 29.

Щорічно вагому суму коштів на покращення матеріально-технічного стану своїх структурних підрозділів витрачає КЗК «Дніпропетровська міська централізована система публічних бібліотек для дорослих». Певна сума коштів виділяється органами місцевої влади, також залучаються додаткові кошти депутатів міської ради, спонсорська та благодійна допомога. У 2011 році загальна сума коштів, що були витрачені на проведення ремонтних робіт в ЦБС м. Дніпропетровська склала 1 040 422 грн. За ці кошти протягом року були здійснені ремонтні роботи в бібліотеках-філіях № 1, 2, 4, 5, 7, 10, 12, 15, 18, 24, 25, 29. Ремонтувалися системи опалення, електромережі та покрівля, здійснювалася заміна віконних блоків на металопластикові, встановлювалися ґрати на вікна та входні металеві двері.

У цілому стан матеріально-технічної бази бібліотек має ряд позитивних змін. Протягом року проводилась певна організаційна робота керівниками бібліотечних закладів області з органами місцевого самоврядування з цих питань, яка дозволила підвищити якість і комфортність обслуговування різних категорій користувачів.

Бібліотеки Юр'ївської районної ЦБС в житті сільської громади

Лобунько С.В.,
директор Юр'ївської районної ЦБС

Бібліотеки — це осередки інтересу, культури та національної пам'яті. Вони пов'язують свою діяльність з життям, потребами і цінностями народу України. Саме бібліотеки знаходяться в центрі системи забезпечення інформаційними послугами і покликані збирати, зберігати і надавати користувачам різноманітну актуальну інформацію за їхніми запитами. У наш час суспільству, як ніколи раніше, потрібні нові фундаментальні і практичні знання, достовірна, оперативно отримана інформація. Потреба в цьому для більшості населення нашого району може бути задоволена лише за допомогою загальнодоступних бібліотек. Протягом останніх кількох років бібліотеки Юр'ївської районної централізованої бібліотечної системи працюють над виконанням завдань, визначених Програмами діяльності, одне з головних якої – сприяння розповсюдженню знань, освіти та культури шляхом надання кожному користувачеві можливості вільно виробити своє ставлення до соціальних явищ та питань, отримати професійні знання, долучитися до національної та світової культури.

Бібліотеки Юр'ївської РЦБС намагаються уважно і оперативно реагувати на соціальні зміни в суспільстві, відповідно змінюючи методи і форми роботи. Кожна бібліотека Юр'ївської районної централізованої бібліотечної системи – це культурний центр, що забезпечує інформаційні потреби користувачів, надає можливість міжособистісного спілкування практично всім жителям зони обслуговування, організує їхнє культурне дозвілля. Публічні бібліотеки – це в першу чергу сервіс, розташований у місці проживання людей. Основним завданням наших бібліотек є надання інформаційних послуг громаді, що відповідають місцевим потребам та виходять з соціального та економічного стану регіону, демографічних змін, потреб освітніх та культурних закладів.

Залежно від основних завдань діяльності, цілей і пріоритетів кожна бібліотека нашої системи визначила власну місію. У 2012 році робота бібліотек спрямована на:

- забезпечення потенційних споживачів інформацією незалежно від місця і часу виникнення потреб;

- інформаційне забезпечення соціально-економічного прогресу і залучення населення до духовних надбань людства ;
- прищеплення молоді національної свідомості, гідності громадянина української держави ;
- забезпечення демократичного доступу користувачів до інформації, підвищення інформаційної культури користувачів ;
- покращення умов обслуговування користувачів у бібліотеках системи.

Одним із основних напрямків діяльності РЦБС є взаємодія з владними структурами, державними установами, депутатами районної та місцевих рад.

Працівники бібліотек намагаються, щоб відкритий доступ до книжкового фонду, довідково-бібліографічний апарат, доповнений добірками документів різної тематики з основних життєвих питань, дружня атмосфера, доброзичливість та зовнішній вигляд співробітників зробили бібліотеки закладами, необхідними кожному жителю району для задоволення всіх його потреб.

Населення Юр'ївського району обслуговують центральна районна бібліотека, районна бібліотека для дітей, 14 сільських бібліотек-філій та 2 пункти видачі. Всі категорії користувачів одержують в бібліотеках інформацію з різних питань соціокультурного, політичного, економічного життя.

Працівники системи працюють у тісному зв'язку з бібліотекарями шкіл та ПТУ № 81, а також з Центром технічної та народної творчості учнівської молоді, Центром соціальних служб у справах сім'ї, дітей та молоді, Службою у справах неповнолітніх, Радою ветеранів, підлітковим клубом «Ровесник», районним будинком культури.

Основне своє завдання на сучасному етапі бібліотеки вбачають у формуванні, збереженні та ефективному використанні фондів. У 2010 році ми вилучили зі своїх фондів значну кількість літератури, що дало змогу вивільнити простір для обладнання інформаційних зон та краєзнавчих куточків. На сьогоднішній день для забезпечення користувачів інформацією в бібліотеках створені інформаційні зони:

- бібліотека як посередник між місцевою владою та громадськістю,
- бібліотека як центр соціально-побутової інформації,
- бібліотека як центр регіональної пам'яті,
- бібліотека як центр змістовного дозвілля та розвитку творчих здібностей,
- бібліотека як інформаційний центр на допомогу самоосвіті та освітнім програмам.

Систематично поповнюються інформ-досьє «Край мій лелечий», інфотека «Життя нашого району», інформ-досьє «Поетичні надбання наших читачів», «Доповнюючи шкільний підручник», фототеки «Історія села — це історія і твоя», «Затишок своїми руками», іпотека «Юні таланти Юр'ївщини». В центральній районній бібліотеці створена і постійно оновлюється картотека навчальних закладів регіону, яка користується великим попитом серед випускників шкіл. Абітурієнти мають змогу познайомитись з навчальними закладами, а також з короткою довідкою про професії.

Робота бібліотек є різноплановою, це не тільки обслуговування користувачів, а й організація виставок робіт майстрів народної творчості, проведення масових заходів, спілкування з дорослими та малечею.

Соціокультурна та просвітницька діяльність — це один з пріоритетних напрямків роботи Юр'ївської РЦБС. Тематика масових заходів визначається політичними та культурними подіями в житті України та місцевої громади: річниці Перемоги у Великій Вітчизняній війні, День пам'яті жертв голодомору та політичних репресій, ювілейні дати письменників та поетів, політичних діячів, діячів науки та культури, події місцевого значення. Головне сьогодні — формувати громадянина суверенної держави, який би глибоко знав минуле і сучасне своєї країни, вітчизняну культуру. Протягом останніх кількох років краєзнавство залишається одним з основних напрямків роботи нашої РЦБС. В бібліотеках створені і постійно поновлюються краєзнавчі куточки, де зібрано матеріали про Голодомор 1932—33 рр. на території нашого району, свідчення очевидців про події під час Великої Вітчизняної війни на окупованих територіях, матеріали про історію своїх населених пунктів, екологічні портрети регіонів, інформація про видатних людей свого краю та обдарованих дітей. Підбірки краєзнавчих матеріалів використовуються і бібліотекарями під час проведення масових заходів, і користувачами бібліотек для поповнення своїх знань.

Працівники бібліотек докладають чимало зусиль для організації виставок робіт майстрів народної творчості, влаштовують зустрічі майстрів зі своїми односельцями, збирають народні пісні, які традиційно співають в селах нашої місцевості в підбірки «Духовна скарбниця мого села». Користувачі наших бібліотек охоче беруть участь у масових заходах, що влаштовуються з метою популяризації творів місцевих авторів.

Значна увага в роботі бібліотек приділяється формуванню національної свідомості і прищепленню любові та поваги до своєї держави. В кожній бібліотеці відбуваються заходи до Дня Конституції України, Дня Державного Прапора, Дня Незалежності України. Прищепленню молоді почуттів патріотизму, шани і поваги до ветеранів війни, воїнів-афганців сприяють години мужності та зустрічі з ветеранами війни.

З метою кращого розуміння жителями існуючих цінностей сучасної об'єднаної Європи в Юр'ївській центральній районній бібліотеці облаштовано куточок європейської інтеграції «Запрошуємо до Європейського Союзу».

Значне місце в роботі бібліотек системи займають заходи, які сприяють формуванню високої мовної культури, поглибленню знань з історії української мови «Мова рідна, живи в ріднім домі» (години мовознавства).

У ХХІ столітті проблеми зі здоров'ям не зникли, а навпаки, збільшились. Бібліотеки не лікарні, вони не можуть вилікувати наркомана, заборонити куріння і вживання алкоголю, але не стоять осторонь. В бібліотеках влаштовуються виставки матеріалів, зустрічі користувачів з місцевими лікарями-наркологами та терапевтами, бесіди та диспути з юнацтвом «Модно бути здоровим».

Для профілактики злочинності та популяризації правових знань в бібліотеках

облаштовано куточки правознавства, де представлені матеріали відповідного спрямування. При центральній районній бібліотеці працює громадська приймальня Юр'ївського районного управління юстиції.

Багато зусиль докладають працівники бібліотек для виховання у молоді високої моралі, милосердя, духовності. З цією метою в бібліотеках влаштовуються зустрічі з ветеранами праці, літературно-мистецькі свята для людей похилого віку «Прикрасити осінь життя милосердям» та інші.

При бібліотеках нашої системи працюють 12 клубів за інтересами, такі як «Берегиня», «Жіноча компанія», «Сузір'я», «Шляхетний капелюшок» та інші, що стали справжніми осередками змістовного дозвілля користувачів. Спілкування з однодумцями у тісному колі сприяє творчому розвитку як молоді особистості, так і людини у поважному віці.

Працюючи в складних матеріальних умовах, працівники бібліотек докладають великих зусиль для забезпечення змістовного та естетичного оформлення приміщень та рекламних матеріалів. Для широкого висвітлення послуг, що надають бібліотеки, виготовляються рекламні листівки та буклети: «Бібліотека пропонує», «Запрошує Новов'язівська бібліотека-філія», «Бібліотека інформує» та багато інших. З метою залучення нових користувачів в бібліотеках влаштовуються дні відкритих дверей «Запрошуємо у світ прекрасного», презентаційний день в ПТУ № 81 «Краса і велич книги».

Щороку в кожній бібліотеці влаштовуються громадські слухання для жителів населених пунктів з метою більш детальної інформації про діяльність бібліотек, отримання громадської оцінки їх роботи. На слухання запрошуються представники місцевої та районної влади, громадських організацій та спонсори бібліотек, яким ми завжди вдячні за матеріальну допомогу.

Значна кількість наших користувачів вважають читання засобом відійти від повсякденних життєвих проблем і знайти душевне заспокоєння, що цілком закономірно при існуючому соціальному напруженні, і тільки високий духовний та інтелектуальний потенціал працівників бібліотек Юр'ївської РЦБС робить їх центрами читацького спілкування, тим духовним середовищем, в якому всі почувають себе комфортно.

Шановні колеги, гості нашого свята!

Всі ми з вами знаємо, що у наш час суспільству, як ніколи раніше, потрібні нові фундаментальні і практичні знання, достовірна, оперативно отримана інформація. Потреба в цьому для більшості населення Юр'ївського району може бути задоволена лише за допомогою загальнодоступних бібліотек. Протягом останніх кількох років бібліотеки Юр'ївської районної централізованої бібліотечної системи працюють над виконанням завдань, визначених Програмою діяльності, одне з головних якої — сприяння розповсюдженню знань, освіти та культури шляхом надан-

ня кожному користувачеві можливості вільно виробити своє ставлення до соціальних явищ та питань, отримати професійні знання, долучитися до національної та світової культури.

Кожна бібліотека районної ЦБС — це культурний центр, що забезпечує інформаційні потреби користувачів, надає можливість міжособистісного спілкування практично всім жителям зони обслуговування, організує їхнє культурне дозвілля. Публічні бібліотеки — це в першу чергу сервіс, розташований у місці проживання людей. Основним завданням наших бібліотек є надання інформаційних послуг громаді, що відповідають місцевим потребам та виходять з соціального та економічного стану регіону, демографічних змін, потреб освітніх та культурних закладів.

Працівники бібліотек намагаються, щоб відкритий доступ до книжкового фонду, довідково — бібліографічний апарат, доповнений добірками документів різної тематики з основних життєвих питань, дружня атмосфера та доброзичливість зробили бібліотеки закладами, необхідними кожному жителю району для задоволення всіх його потреб. Одним із основних напрямків діяльності РЦБС є взаємодія з владними структурами, державними установами, депутатами районної та місцевих рад.

Ми працюємо у тісному зв'язку з бібліотекарями шкіл та ПТУ № 81, з Центром технічної та народної творчості учнівської молоді, Центром соціальних служб у справах сім'ї, дітей та молоді, Радою ветеранів, підлітковим клубом «Ровесник».

У 2010 році ми вилучили зі своїх фондів значну кількість літератури, що дало змогу вивільнити простір для обладнання інформаційних зон та краєзнавчих куточків. На сьогоднішній день для забезпечення користувачів інформацією в бібліотеках створені інформаційні зони:

- бібліотека як посередник між місцевою владою та громадськістю,
- як центр соціально-побутової інформації,
- як центр регіональної пам'яті,
- як центр змістовного дозвілля та розвитку творчих здібностей,
- як інформаційний центр на допомогу самоосвіті та освітнім програмам.

Систематично поповнюються інформ-досьє «Край мій лелечий», інфотека «Життя нашого району», інформ-досьє «Поетичні надбання наших читачів», фототеки «Історія села — це історія і твоя», іпотека «Юні таланти Юр'івщини».

Соціокультурна та просвітницька діяльність — один з пріоритетних напрямків роботи Юр'івської РЦБС. Тематика масових заходів визначається політичними та культурними подіями в житті України та місцевої громади. Головне сьогодні — формувати громадянина суверенної держави, який би глибоко знав минуле і сучасне своєї країни. В бібліотеках створені і постійно поновлюються краєзнавчі куточки, де працівниками зібрано матеріали про Голодомор 1932—33 рр. на території нашого району, свідчення очевидців про події під час Великої Вітчизняної війни на окупованих територіях, матеріали про історію своїх населених пунктів, екологічні портрети регіонів, інформація про видатних людей свого краю та обдарованих дітей. Підбірки краєзнавчих матеріалів використовуються під час проведення масових заходів.

Працівники бібліотек докладають чимало зусиль для організації виставок робіт майстрів народної творчості, влаштовують зустрічі майстрів зі своїми односельцями, Користувачі наших бібліотек охоче беруть участь у масових заходах, що влаштовуються з метою популяризації творів місцевих авторів.

Велика увага в роботі приділяється формуванню національної свідомості, любові та поваги до своєї держави. Прищепленню молоді почуттів патріотизму, шани і поваги до ветеранів війни, воїнів-афганців сприяють години мужності та зустрічі з ветеранами війни.

Значне місце в роботі бібліотек системи займають заходи, які сприяють формуванню високої мовної культури, поглибленню знань з історії української мови « Мово рідна, живи в ріднім домі».

Для профілактики злочинності та популяризації правових знань в бібліотеках облаштовано куточки правознавства, де представлені матеріали відповідного спрямування. При центральній районній бібліотеці працює громадська приймальня Юр'ївського районного управління юстиції.

Багато зусиль докладають працівники бібліотек для виховання у молоді високої моралі, милосердя, духовності. З цією метою влаштовуються зустрічі з ветеранами праці, літературно-мистецькі свята для людей похилого віку «Прикрасити осінь життя милосердям» та інші.

При бібліотеках нашої системи працюють 12 клубів за інтересами, такі як «Берегиня», «Жіноча компанія», «Сузір'я», «Шляхетний капелюшок» та інші, що стали справжніми осередками змістовного дозвілля користувачів.

Для широкого висвітлення послуг, що надають бібліотеки, виготовляються рекламні листівки та буклети, влаштовуються дні відкритих дверей та екскурсії до бібліотек.

Значна кількість наших користувачів вважають читання засобом відійти від повсякденних життєвих проблем і знайти душевне заспокоєння, що цілком закономірно при існуючому соціальному напруженні, а високий духовний та інтелектуальний потенціал працівників бібліотек Юр'ївської РЦБС робить їх центрами читацького спілкування, тим духовним середовищем, в якому всі почувують себе комфортно.

Сьогодні у нас свято! Тож шановні колеги! Щиро вітаю вас з Всеукраїнським днем бібліотек! Бажаю вам високих творчих злетів, юнацького завзяття і зрілої мудрості. Нехай з вашої доброї руки і щедрого серця сотні юних читачів візьмуть трепетну любов до книги у далеку мандрівку життя. Миру, щастя, процвітання вам і вашим родинам.

Бібліотеки Юр'ївської районної ЦБС в житті сільської громади

**Давиденко Л.Г.,
директор РКЗК «Межівська ЦБС»**

Межівщина — перлина степового краю України, знаходиться у східній частині Дніпропетровської області. В районі проживає 25 тис. чоловік. Бібліотечні послуги населенню району надають 19 бібліотек. Діяльність бібліотечних закладів забезпечує 31 бібліотечний працівник.

Головною бібліотекою району є Межівська районна бібліотека, яка розпочала свою діяльність у 1935 році. Сьогодні вона знаходиться в районному будинку культури.

Ми добре розуміємо, що реальне майбутнє — за бібліотеками, які поєднують традиційну культуру спілкування з книгою та нові інформаційні технології.

В районі функціонує 17 сільських бібліотек. Всі вони знаходяться в пристосованих приміщеннях для обслуговування користувачів. Наші бібліотеки, попри всі матеріальні труднощі, розвиваються і багато з них є показовими. Це залежить від професіоналізму бібліотечних працівників, їхнього творчого «вогника», здатності «вкласти душу» в улюблену справу, підтримки соціальних партнерів тощо. Прикладом такого успішного розвитку є те, що тільки за останні роки було переведено в нові приміщення 8 сільських бібліотек.

Майже всі бібліотечні працівники мають фахову вищу та середню спеціальну середню освіту.

Програмна діяльність Межівської ЦБС розпочалася зі складання «Районної програми розвитку краєзнавства в Межівському районі на 2007—2011 роки» (Рішення Межівської районної ради Дніпропетровської області від 8 серпня 2007 року №162-14/V).

За період реалізації цієї програми було:

- проведено заходів з популяризації літератури краєзнавчої тематики — 63;
- оформлено альбомів — 49;
- створено «Літописів населених пунктів» — 19;

- підготовлено методичних, методико-бібліографічних, інформаційно-бібліографічних видань — 37;
- оформлено краєзнавчих виставок — 29;
- видано альбом «Історія бібліотечної справи Межівського району: історична хроніка»;
- створено клубів за інтересами та любительських об'єднань краєзнавчого напрямку діяльності — 4;
- отримано книг письменників краю (І.С. Костиря, Віталій Павловський, І. Зоц, Андрій Ковтун, Віктор Харламов, Любов Яцура та ін.) на суму 4 849 грн.;
- видано книгу віршів поетів — початківців Межівщини «Проліски натхнення» за кошти спонсора В.Г. Харламова (200 прим.), книгу «Свідки голодомору на Межівщині» за кошти народного депутата Святослава Олійника (200 прим.);
- придбано комп'ютер, принтер за кошти спонсорів на суму 7000 грн.

Реалії сьогодення такі, що частина сільського населення району є фактично ізольованою від сучасного інформаційного простору, а їх інформаційні потреби залишаються незадоволеними.

Тож бібліотеки Межівського району вирішили подати заявку на участь у конкурсі проектів програми «Бібліоміст» — «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернет».

Бібліотеки-учасниці залучилися підтримкою місцевої влади щодо виконання умов відповідності приміщень (достатня площа, опалення, охорона), технічна можливість підключення Інтернет.

Розуміння і підтримку отримали з боку голови районної ради П.О. Халименди-ка, голів Слов'янської та Новопавлівської сільських рад.

Згідно графіка виконання підготовчих робіт було виконано всі роботи: підготовлено приміщення Межівської районної бібліотеки, організовано зручний інформаційний простір, розширено читальний зал, зроблено грати на двері. У бібліотеці для дітей оформлено окрему кімнату під Інтернет-центр, проведено в ній поточний ремонт, встановлено грати на двері.

У Слов'янській бібліотеці проведено капітальний ремонт всього приміщення бібліотеки, для Новопавлівської бібліотеки виділено додаткову кімнату, зроблено ремонт за кошти сільської ради та забезпечено охоронні заходи за кошти спонсора (тов. «Прогрес»).

У всіх бібліотеках модернізовано електромережу, зроблено електричну розводку для підключення кожного комп'ютера.

Намагаючись дотримуватись стратегії першочергового реагування на «нагальні місцеві потреби» для реалізації проекту було визначено конкретні групи населення, які потребують інформації для вирішення життєвих проблем і розроблено ряд принципово нових бібліотечних послуг з використанням Інтернет.

В першу чергу це безробітні, люди похилого віку, обдаровані діти та молодь, майбутні та молоді мами, ветерани війни та праці, краєзнавці, воїни-інтернаціоналісти,

чорнобильці і та ін. Ще готуючись до написання проекту ми провели дослідження і виявили групи читачів, які потребують конкретну інформацію. До нас звернулися ті, хто займається вирощуванням квітів – їм потрібні консультації по агротехніці вирощування рослин, можливість придбати посадковий матеріал рідкісних видів рослин; жителі району, які займаються рукоділлям: Межівська районна рада ветеранів підтвердила свою готовність до співпраці з бібліотекою, асоціація фермерів, активні користувачі бібліотеки, члени літературного гуртка, читацьких об'єднань «Мрії збуваються» та «Ріднокрай».

На сьогодні в кожній бібліотеці-учасниці проекту організовано бібліотечні послуги з використанням доступу до мережі Інтернет. Всі цільові групи мають можливість отримати навички пошуку в Інтернеті потрібної інформації, створити свої блоги, використовувати соціальні мережі, створювати власні сторінки в контакті. Безробітні мають можливість отримати допомогу у працевлаштуванні, безкоштовні юридичні послуги і т. ін.

Крім краєзнавчого об'єднання «Межівська сторона», яке вже досить давно і успішно працює при Межівській районній бібліотеці, створено аматорське об'єднання «Хобі інформ-центр», де бажаючі можуть корисно провести дозвілля. Буде створено сайти села та сайти бібліотек. Під керівництвом бібліотекаря комп'ютер в бібліотеці перетвориться на гарного помічника. Він доповнить шкільний підручник, книгу, стане ще одним джерелом для пізнання і засвоєння світу. Сподіваємося, що у бібліотечних працівників вистачить сил і насаги реалізувати цей проект.

Імідж-каталог – новий інформаційний ресурс на основі автоматизованого програмного забезпечення ІРБІС

(Досвід роботи)

Литвиненко Н.Г.,

завідуюча відділом наукового опрацюван-
ня документів та організації каталогів КЗК
«Дніпропетровська обласна універсальна наукова
бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила
і Мефодія»

Фонди Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія налічують майже 3 млн. документів різних видів, з них книжковий фонд складає біля 1 млн. Для забезпечення швидкого пошуку в таких масштабних фондах зберігання необхідна наявність сучасного електронного каталогу. Такий каталог ми почали створювати ще в 1993 році. Його база даних на сьогоднішній день уже нараховує більше 650 тис. записів. Але це, переважно, нові надходження, а ми володіємо ще більшою кількістю фондів, не відображених в електронних каталогах. І тому перед бібліотекою стало завдання – ретроконверсія карткових каталогів. Спробувавши немало варіантів ретровводу, ми прийшли до висновку, що переведення бібліографічної інформації, яка розміщена на традиційних носіях (картковий каталог) у більш зручну для використання електронну форму, тобто ретроспективна конверсія карткових каталогів, дозволить створити принципово нове середовище для інформаційного і документального забезпечення читачів-користувачів (в тому числі і через мережу Інтернет) підвищить повноту і оперативність їх обслуговування. Отже, Імідж-каталог є одним з найбільш ефективних засобів ретроконверсії карткових каталогів для бібліотек з великим ретрофондом і обмеженим фінансуванням.

Імідж-каталог являє собою модель традиційного паперового каталогу, побудованого на основі оцифрованих (відсканованих) карток. Імідж англійською мовою значить «зображення». Необхідно звернути увагу на особливості ІРБІС Імідж-каталогу, які відрізняють його від аналогічних продуктів, що мають деякі бібліотеки:

Не виставляються ніякі вимоги до порядку сканування й розміщення образів каталожних карток.

Пошук проводиться не за роздільниками, а на основі каталожних карток.

Включені можливості як бібліографічного пошуку для професіоналів, так і можливості повноцінного тематичного пошуку для користувачів.

В рамках створення Імідж-каталогу перед бібліотекою постало завдання опрацювати генеральний службовий алфавітний каталог. Це 708 шухляд (відсканувати 657 348 каталожних карток). Строки виконання запланованої роботи встановити було важко: не знали пропускну здатність сканера, у нас не було досвіду роботи. Але одне ми чітко розуміли: перш ніж приступити до сканування, необхідно упорядкувати картковий каталог. Вибір технології ретроконверсії каталогів залежить від якості останніх. В нашій бібліотеці була проведена звірка генерального каталогу з інвентарними книгами (останні в свою чергу звірені з фондом), а потім повне його редагування. Робота ця тривала 4 роки (1992–1996 рр). В результаті – алфавітний генеральний каталог практично повністю відповідає наявності документів в фондах бібліотеки. Якщо не зробити цю попередню підготовку каталогів, то Імідж-каталог буде неякісним, а робота ця не з дешевих.

У вересні 2008 року почався перший етап створення імідж-каталогу – сканування каталожних карток. Спочатку на цій операції працювала одна людина. Тут також чекали непередбачені труднощі – сканер погано пропускав вигнуті, товсті картки і навіть, форма отвору в картці мала значення при проходженні через сканер. Треба сказати, що в каталозі є картки з машинописним, рукописним текстом, друковані картки ВКП, картки з різними помітками, а також картки, надруковані на принтері (останні вже відображені в електронному каталозі). Було прийнято рішення – сканувати всі, без виключення картки: машинописні, рукописні, картки ВКП. Також при скануванні, безперечно, виникає питання: чи виключити з процесу сканування каталожні картки на нові видання, тобто на ті, які вже відображені в повноцінному електронному каталозі. Мабуть, це слід було зробити, щоб виключити дублювання даних в Імідж-каталозі і електронному, а з іншого боку – процес відбору каталожних карток (вилучення «нових» карток перед скануванням, а потім знову їх розставлення) являється надзвичайно трудомістким. Тому ми вирішили краще допустити дублювання, ніж збільшити трудомісткість.

Сканування проводилося з використанням спеціальних високопродуктивних сканерів «Кодак i40». Спочатку це був односторонній сканер, а потім подарували двосторонній документ-сканер. І відтепер на цьому процесі працювали вже двоє співробітників. Пропускна можливість його була в два рази вище. Якщо односторонній сканер пропускав приблизно тисячу вісімсот карток на годину (30 карток за хвилину),

то двохсторонній сканер – в два рази більше. Але, на жаль, сканер виявився непридатним для сканування карток із грубого картону і незабаром вийшов з ладу. У результаті декількох ремонтів і простоїв в роботі ми змушені були відмовитися від двохстороннього сканера і знову повернутися до надійного, вже випробуваного, одностороннього сканера «Кодак і40».

Образ каталожної картки формувався у вигляді двох файлів з іменами ла 0001 – лицьова, оа 0001 – зворотна. Двохстороннє сканування має сенс застосовувати, коли на звороті каталожної картки присутня потрібна інформація, наприклад, у нас – інвентарні номери і місце знаходження екземпляра. Образи (файли) карток з однієї каталожної шухляди повинні розміщатися в одній папці з іменем, яке співпадає з алфавітним роздільником. Наприклад: Абд 1, Абр 2.

Необхідно зазначити, що в іменах папок не можна використовувати такі символи – :, /, \, *, ?, лапки. Така система найменування папок дозволяє організувати пошук в Імідж-каталозі за роздільниками (тобто дозволяє створювати буквальну модель традиційного каталогу).

На нашу думку необхідність пошуку за роздільниками обумовлена наступними причинами:

Процес розпізнавання тексту в каталожних картках не дає абсолютного результату через низьку якість друку, не весь текст розпізнається, або частина тексту невірно розпізнається (необхідно звернути увагу, що рукописні картки, або рукописні помітки на картках взагалі не розпізнаються). Все це призводить до того, що при пошуку по тексту деякі картки не будуть знаходитись. Якщо не забезпечити, в якості резервного пошуку, пошук за роздільниками, то неякісно розпізнані картки взагалі не будуть знайдені в Імідж-каталозі.

Бувають випадки, коли пошук за роздільниками може бути набагато ефективнішим, ніж пошук за словами тексту.

І, звичайно ж, обов'язково знайдуться користувачі, які, з різних причин, будуть шукати інформацію старими методами, тобто за картковими роздільниками. У нас немає ніяких підстав позбавляти їх цієї можливості. Ми з вами вже являємося свідками того, що карткові каталоги на сучасному етапі становляться пам'ятками культури і прийде час, коли взагалі стануть музейними експонатами. Зберегти, хоча б в електронному вигляді, передати нащадкам всю привабливість роботи з паперовим носієм (будь то книга чи каталог), зафіксувати дух епохи у всій багатогранності бібліографічних форматів, шрифтів, рукописних поміток, помилок, різноманітності всіх відтінків сірого, білого, навіть рожевого і блакитного відтінків картону – все це, безумовно, також є важливим завданням при створенні Імідж-каталогу.

Другий етап створення Імідж-каталогу – це створення бази даних Імідж-каталогу на основі розпізнавання образів каталожних карток. Для виконання цієї роботи необхідне програмне забезпечення ІРБІС (Адміністратор для Імідж-каталогу та ліцензія на розпізнавання від фірми АВВУУ, яка видається Асоціацією ЕБНІТ). Ця робота виконується ДПНТБ Росії на технічній базі Асоціації ЕБНІТ. Тому ми передаємо

відскановані картки на FTP-сервер ДПНТБ, а потім забираємо звідти вже розпізнані та впливаємо їх до свого каталогу. При цьому, як вже було зазначено, рукописні каталожні картки і рукописні помітки не розпізнаються. Але при пошуку за роздільниками ці картки знайти можна.

Для роботи з Імідж-каталогом з боку кінцевого користувача пропонуються дві можливості:

- Оригінальний клієнтський додаток на основі Ірбіс-навігатора.
- Web-шлюз для доступу до БД Імідж-каталогу через Інтернет.

Основним елементом інтерфейсу для імідж-каталогу є вікно «Я ищу», куди користувач вводить пошуковий запит. Кожний документ за результатом пошуку представляється у вигляді зображення каталожної картки, в якій червоним кольором підкреслені слова тексту, що відповідають запиту. Також передбачена можливість перегляду зворотної сторони каталожної картки (на якій знаходиться інвентарний номер документів).

Користувач має можливість переходу від знайденого документа до наступного по порядку (мається на увазі порядок відповідно до каталожних карток у паперовому каталозі). Ця можливість цінна тим, що можна переглянути продовження документа на наступній картці (тобто, коли бібліографічний опис розміщений на декількох картках).

Крім цього, можна скористуватися спеціальним посиланням, передбаченим для формування електронного замовлення на видачу літератури. Для формування електронного замовлення користувач повинен відмітити відповідні документи і ввести свої ідентифікаційні дані.

В разі достатньо великої видачі інформації користувачу надається можливість уточнення запиту, тобто проведення уточнюючого пошуку документів, знайдених за останнім замовленням.

Для виконання «традиційного» пошуку за алфавітними роздільниками пропонується додаткове вікно «Алфавитный вход в имидж-каталог» (куди користувач може ввести алфавітний ключ – декілька символів або слів, в результаті чого з'являється можливість послідовного перегляду каталожних карток із відповідної шухляди).

В якості додаткової можливості користувачу надається пошук за тематичним навігатором. Під тематичним навігатором мається на увазі вербальна класифікаційна система ієрархічного типу і побудований на її основі інтерфейс для користувача (навігатор). Але, на жаль, дана можливість ІРБІС імідж-каталогу поки ще не використовується. Наскільки нам відомо, ця можливість не використовується навіть в ДПНТБ Росії.

Більшість існуючих рішень зі створення Імідж-каталогів будуються на основі індексування роздільників алфавітного або предметного характеру, які розділюють масиви карток в традиційному каталозі. В таких Імідж-каталогах автоматизований пошук можливий тільки з точністю до карточного роздільника. Розробники ІРБІС створили Імідж-каталог, здатний не просто впорядковувати зображення карток, а й

виконувати повнотекстовий пошук за їх змістом. В цьому випадку для знаходження матеріалів за темою, яка цікавить, знадобляться секунди. Результат пошуку можна конкретизувати, використовуючи вікно «Искать в найденном». Або навпаки розширити, використовуючи функцію «Поиск похожих». Переглядаючи результат пошуку, можна подивитися, при необхідності, і зворотній бік каталожної картки.

На завершення необхідно сказати, що створення Імідж-каталогу є одним із найефективніших засобів ретроконверсії карткових каталогів великих об'ємів. Використовуючи цей каталог, ми вже можемо впевнено говорити про його переваги. Оскільки ми знаходимося в різних приміщеннях (а генеральний каталог на весь фонд бібліотеки знаходиться у відділі наукового опрацювання і доступ до нього обмежений), то працівникам відділу доводилося протягом всього робочого дня відповідати на дзвінки бібліотечних працівників і читачів, виконуючи довідки різноманітного характеру. Відтепер, маючи доступ до Ірбіс-навігатора, вони самостійно можуть знайти потрібну інформацію та оформити замовлення на потрібний документ. У випадку відсутності видання, яке запитується читачем, можна запропонувати книгу, видану раніше. При форматно-інвентарній розстановці фонду в книгосховищі виникали труднощі при відборі дублетних, багатотиражних видань для вилучення їх з фондів відділу. Відтепер фонд на дублетність можна перевірити безпосередньо на робочих місцях фондоутримувачів.

В читацьких алфавітних каталогах представлена література, яка надійшла до фондів бібліотеки після 1961 року. Це створювало великі незручності читачам. Імідж-каталог надає інформацію про фонди бібліотеки повністю. Наприклад, завдяки отриманому доступу читачів до Імідж-каталогу таке видання як «История английской литературы. В 2-х томах», видане у 1948 році, замовлялось читачами у відділі зберігання основного фонду протягом 2010 року шість разів. До цього воно зовсім не запитувалось.

Для читачів дуже зручно, що з'явилася додаткова можливість пошуку необхідної літератури за назвою (коли читач забув прізвище автора).

Доступ до Імідж-каталогу здійснюється і через Інтернет, а це дає змогу користувачам значно економити свій час і не обов'язково приходити до бібліотеки, щоб одержати інформацію про її фонди, а для цього достатньо вийти на наш сайт.

Слід зазначити, що для працівників відділу наукового опрацювання Імідж-каталог, з одного боку, безперечно, спростив роботу (це і звірка на дублетність, і виконання різного роду бібліографічних довідок т. і.) , а з іншого – збільшився час на вилучення карток на списану літературу. Відтепер кожен акт на списану літературу ми відпрацьовуємо в 5-тих каталогах: 3-х карткових, ЕК, Імідж-каталозі. Нам довелося самим відпрацьовувати інструкцію на списання в Імідж-каталозі. І необхідно звернути увагу ще на таку досить важливу деталь, як покращення якості паперового каталогу. Картки, зображення яких було нечітким, або зовсім зношені, перед скануванням передруковувались. І, як результат – покращення якості карткового каталогу, в якому були замінені неякісні картки, тобто паралельно велася робота по технічному редагуванню генерального каталогу.

Отже переваги Імідж-каталогу очевидні.

Програма «Глобальні бібліотеки «Бібліоміст-Україна» - програма розвитку бібліотек Дніпропетровщини

Абраїмова Т.О.,

*заступник директора з наукової роботи
КЗК «Дніпропетровська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських
Кирила і Мефодія»*

Останнім часом бібліотечна громада України живе під впливом бурхливої діяльності програми «Бібліоміст». Бібліотекарі Дніпропетровщини - не виключення. Всі знають «Бібліоміст» як партнерську роботу Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX), Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Міністерства культури і туризму України, Української бібліотечної асоціації (УБА).

Першими в області з проектом програми ознайомилися спеціалісти обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія. Вони взяли участь у дослідженні стану готовності бібліотек України до участі у проекті «Глобальні бібліотеки» за фінансової підтримки Фонду Білла і Мелінди Гейтс. (Див.: Публічні бібліотеки як місце доступу громадян до інформаційних технологій та Інтернету: Матеріали дослідження / Українська бібліотечна асоціація; В.С. Пашкова, І.О. Шевченко, Я.О. Хіміч. – К.: Міленіум, 2008. – 122 с.).

Разом з представниками Ради міжнародних наукових досліджень та обмінів (IREX) наші спеціалісти брали участь у переговорах з керівниками Дніпропетровської обласної ради та обласної державної адміністрації щодо підтримки програми та фінансування на охорону приміщень бібліотек області, Інтернет-зв'язок та підтримання створеної інфраструктури у належному стані після завершення строку дії програми.

Проектна робота обласних бібліотек передбачала створення на їх базах тренінгових центрів для навчання бібліотекарів, а в подальшому й інших орієнтованих груп населення регіонів.

Для Дніпропетровської обласної бібліотеки завдання створення Центру було дуже складним: катастрофічний дефіцит приміщень. Але проблему допомогла

вирішити винахідливість співробітників - де добрі люди, там хата не тісна! Знайшлося приміщення й для нового Центру.

Грант, який отримала ДОУНБ, дозволив обладнати Центр десятьма персональними комп'ютерами з програмним забезпеченням, відеокамерами, навушниками з мікрофонами, проектором, сканером, принтером, а також новими меблями.

Навчання у регіональному тренінговому центрі проводять спеціалісти Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки у співпраці зі співробітниками «Бібліомоста» за спеціальною програмою, розробленою Українською бібліотечною асоціацією. Вона складається з 3-х модулів, які передбачають вивчення теоретичних та практичних аспектів з питань основ комп'ютерної грамотності та основ роботи в Інтернеті для бібліотечних працівників; використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці; інноваційних змін у бібліотеках та шляхів підвищення їх ролі у громадському суспільстві.

Паралельно з обласними бібліотеками в конкурсах «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернет» на отримання грантів беруть участь публічні бібліотеки. У першому раунді перемогу здобула Централізована система публічних бібліотек для дорослих м. Дніпропетровськ. За умовами проекту працівники саме цієї ЦБС першими пройшли так звані обов'язкові тренінги. На прохання керівництва переможців 1-го раунду конкурсу в Центрі навчалися дві групи спеціалістів, які отримали знання і практичні навички з тематики трьох модулів.

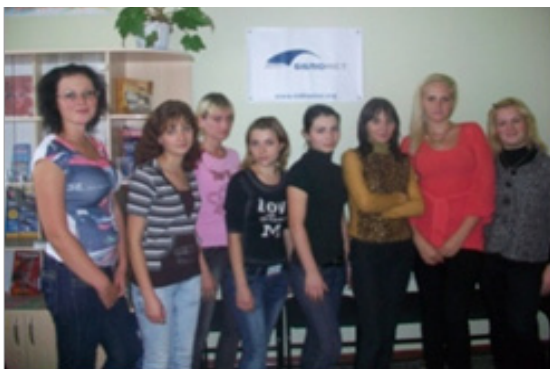

Перші тренінги - це час хвилювань як тренерів, так і учасників. Але кропітка, наполеглива спільна робота дала гарний результат. І сьогодні тренери з радістю спостерігають, як розвивається власний сайт бібліотеки-філії №4, цікавляться блогами ЦБ та бібліотеки-філії № 24, пишуться досягненнями бібліотек-філій, що застосовують отримані знання і використовують комп'ютери та Інтернет при обслуговуванні користувачів – мешканців житлових масивів обласного центру, таких як «Перемога», «Тополя», «Червоний Камінь». Перемога у конкурсі – гарний привід для якісного розвитку методичної роботи Центральної бібліотеки, досвідчені спеціалісти якої вклю-

чилися у підготовку своїх колег з питань впровадження інноваційних технологій.

У планах роботи Центру – організація додаткових тренінгів для бібліотекарів області за окремими темами. За перший рік їх пройшли близько 300 працівників, більше 100 з них мали необхідність займатись за тематикою всіх 3-х модулів. Для інших формувались заняття за окремими темами, актуальними для конкретної групи спеціалістів. Під час тренінгів була організована робота бібліотекарів у командах, які отримували конкретні практичні завдання і захищали свої міні-проекти на підсумкових заняттях.

Центр набув популярності серед бібліотекарів регіону. Тут оволодівають знаннями колеги з публічних бібліотек, бібліотек навчальних закладів, обласної наукової та обласних бібліотек для дітей і молоді. Доброзичлива атмосфера тренінгів повністю компенсувала напружену роботу з опанування нових знань.

З першого липня 2011 року розпочався другий рік роботи над проектом. За цей час тренери Центру набули практичного досвіду і продовжують систематично поповнювати знання з нових тематичних напрямків роботи бібліотек у головному тренінговому центрі (ГТЦ).

Збільшилась кількість учасників обов'язкових тренінгів: вже три ЦБС області стали переможцями 2-го раунду конкурсу «Організація нових бібліотечних послуг з використанням вільного доступу до Інтернет» (м. Дніпродзержинськ, Межівський та Софіївський райони).

З цього року програма тренінгів доповнилась новими тематичними модулями: «Технологія веб 2.0 для бібліотек і користувачів: нові можливості розвитку бібліотечного середовища»; «Адвокація: представлення інтересів бібліотек»; «Інтелектуальна свобода та місія бібліотеки», з ними зможуть ознайомитися бібліотекарі-переможці першого і другого раундів конкурсу та окремі групи спеціалістів.

Робота над проектом - справа доволі важка, але дуже цікава. Реалізує його молода команда спеціалістів, яким такий досвід необхідний для професійного зростання, набуття навичок роботи в команді, випробування відповідальності, розвитку ініціативи та креативного мислення.

Бібліотекарі ДОУНБ, як і спеціалісти інших бібліотек регіону, із задоволенням навчаються у тренінговому центрі. На заняттях деякі зі співробітників так яскраво проявили свої творчі та професійні здібності, що керівництво звернуло на них увагу і залучило до роботи з реалізації нових проектів бібліотеки з переводом на більш високу посаду. Заняття в центрі мотивують колектив до творчості: все більше бібліотекарів цікавляться ініційованими «Бібліомістом» конкурсами і беруть у них участь.

Нажаль, перемогу конкурсах ще не багато, але участь у них дозволяє набу-

ти нового досвіду, захоплює новими ідеями, надає додаткової енергії для розвитку як авторів проектів, так і всієї бібліотеки. «Бібліоміст» став джерелом натхнення Світлани Усенко (керівника Інформаційно-ресурсного центру «Вікно в Америку») для створення співтовариства «Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія» на Facebook, а для Тетяни Блінової (провідного бібліотекаря відділу комплектування) – для створення блогу «Библиотечная универсалка». Ми радіємо за своїх колег і бажаємо успіхів у новому напрямку бібліотечної роботи!

Для професійного досвіду особливе значення мала участь автора цього матеріалу в конкурсі проектів розвитку місцевих громад ініціативи «Лідер бібліотечної справи»- II, перемога у якому надала можливість пройти навчання на семінарах: «Визначення репертуару нових бібліотечних послуг для місцевої громади і користувачів бібліотек»; «Вивчення потреб громад та залучення нових користувачів до бібліотек»; «Фандрейзингова та проектна діяльність бібліотек», що проходили у Кам'янці-Подільському, Полтаві та Києві, здійснити навчальну поїздку до Польщі та отримати грант на реалізацію проекту «Зоряне місто».

Ресурси тренінгового центру надаються не тільки бібліотекарям, а й користувачам ДОУНБ. Кожного місяця їх інформують про наявність днів, вільних від тренінгів. У ці дні користувачі із задоволенням безкоштовно та без обмежень у часі можуть користуватися мережею Інтернет. За перший рік роботи Центру цією послугою скористалося близько 400 користувачів.

Центр для ДОУНБ став надійним майданчиком і для інформаційно-освітньої роботи з читачами. Тут зручно проводити тематичні заходи для невеликих груп користувачів: використовується мультимедійне обладнання, можливості доступу до Інтернет. Також легко проводити тренінги з питань використання електронних послуг ДОУНБ: електронного каталогу, електронного замовлення документів, за-

мовлення через сайт бібліотеки, інших послуг, які пропонує бібліотека.

Проект «Регіональний тренінговий центр» передбачає роботу з партнерськими організаціями, які допомагають реалізовувати його від стадії створення як нової структури бібліотеки до організації тренінгів. Завдяки проекту у бібліотеки з'явилися нові партнери, які стали надійними помічниками в реалізації ідей

створення та ефективного надання інноваційних послуг користувачам, навчання бібліотекарів та орієнтованих груп населення. Серед них Благодійний фонд С. Вакурчука «Люди майбутнього» (Соціальна ініціатива «3D-Проект»), Національний центр аерокосмічної освіти молоді ім. О.М. Макарова, Фонд Арсенія Яценюка «Відкрий Україну» та інші.

Проект дозволив «реанімувати» роботу нашої регіональної громадської організації «Дніпропетровська бібліотечна асоціація» (ДБА). Спілкування під час навчання з колегами зі спеціальних та спеціалізованих бібліотек зміцнює наші професійні контакти, дозволяє обговорювати загальні проблеми і знаходити рішення. До напрацьованого досвіду щодо створення корпоративних каталогів (друкованих та елек-

тронних), проведення науково-практичних конференцій додалися нові спільні проекти: вперше за ініціативи ДБА у центральному міському парку ім. Лазаря Глоби 20 бібліотек проводили разом Всеукраїнський день бібліотек. Саме заняття у ТЦ надихнули бібліотекарів на такий крок: однією з тем практичних завдань було розроблення проекту «Всеукраїнський день бібліотек у Дніпропетровську». Ідеї цих міні-проектів і були реалізовані ДБА у вересні цього року.

«Бібліоміст» знають вже всі бібліотекарі, про нього чують у владних структурах, говорять у ЗМІ. «Бібліоміст» - це програма, яка допомагає розвивати бібліотеки, бібліотечне співтовариство та громаду.

Проектна діяльність в організації бібліотечного сервісу для дітей

Прокопович-Ткаченко О.О.,
заступник директора КЗК «Дніпропетровська
обласна бібліотека для дітей»

Кожна бібліотека потребує динамічного розвитку, щоб бути центром тяжіння для дитячої аудиторії та місцевої громади. Бібліотечні колективи шукають універсальні методи залучення до читання, модернізують напрацьовані форми в сучасний компонент роботи. Актуальною на сьогоднішній день є проектна діяльність бібліотеки. Здебільшого, в основу проектів закладено вже відомі бібліотечні методи і заходи. Але робота в проектному режимі стимулює фахівців шукати нетрадиційний підхід в усьому спектрі діяльності бібліотеки.

Колектив Дніпропетровської обласної бібліотеки для дітей має певні напрацювання в створенні проектно-програмних комплексів роботи, які направлені на розробку нових форм та методів популяризації бібліотечних фондів, реалізацію партнерських проектів з метою розкриття можливостей бібліотеки.

В нашому закладі реалізуються як комплексні, так і монопроекти, яких більшість.

З 2008 року в бібліотеці розроблена і функціонує комплексна цільова програма розвитку дитячого читання «Книгосвіт дитинства». Основні напрямки цієї програми:

Індивідуальна робота з дітьми, особливий акцент на читачів середнього і старшого віку;

Вивчення читацьких інтересів;

Впровадження інтегрованих форм залучення до читання;

Залучення до читання дітей раннього віку і дошкільників;

Активізація сімейного читання;

Надання батькам інформаційної підтримки з питань читання дітей;

Акції в підтримку читання.

Відділи обслуговування з урахуванням вікових особливостей читачів розробили модулі, які включають найактуальніші питання активізації дитячого читання.

Відділ обслуговування дошкільників та учнів 1-4 класів зосередив увагу на роботі з наймолодшими читачами. Модуль цього відділу – Програма раннього

сімейного читання «Я зростаю з книгою». Його мета:

Популяризація сімейних читань в родині з дітьми від 1 до 3-х років;

Залучення родин до користування бібліотекою;

Вивчення можливостей бібліотеки по роботі з дітьми молодшого дошкільного віку;

Створення комфортних умов спілкування з книгою в бібліотеці та в сім'ї;

Роз'яснення батькам важкості систематичного читання для гармонійного розвитку дитини.

За період функціонування є певні напрацювання та аналітичні підсумки.

За останні роки у відділі значно збільшилась кількість читачів від 1 до 3-х років. Ця категорія читачів потребує особливої уваги і ставлення. Фонди бібліотеки загалом задовольняють потреби найменших у книзі, пропонуючи видання у сучасному поліграфічному виконанні. При індивідуальному обслуговуванні бібліотекарі часто використовують іграшки з лялькового театру. Таке спілкування допомагає дитині швидше адаптуватися в бібліотеці, бути більш відкритою. Діти, навіть найменші, мають змогу самостійно вибрати книги.

З дітьми від 3-х до 5-ти років вже йдуть діалоги про прочитане. Вони охоче читають вивчені напам'ять вірші, діляться своїми враженнями, розповідають про якісь життєві ситуації, формують запити на певні твори.

Дуже велику роль відіграє індивідуальна робота з батьками, що відвідують дитячу бібліотеку. Під час індивідуальних бесід, шляхом підбору потрібної саме цій родині літератури, що відповідає її потребам та баченню всебічного розвитку дитини в умовах сім'ї, досягається найбільший позитивний результат. Крім цього зацікавлені батьки збираються у клубі «Мое серденько» для отримання певних знань та навичок по роботі з дитячою книгою, для обміну досвідом, для творчого спілкування.

Широка популяризація родинних читань у всіх проявах, з максимальним використанням їх можливостей є основним лейтмотивом багатьох зустрічей з батьками в дитячих садках, в навчальних центрах розвитку дошкільників («Аист», «Мечтатель», «Мазл-тов»). Обов'язково аспекти використання книги для розвитку особистості дитини розглядаються у виступах на Дні дошкільника, Дні батьків та Дні родинного відпочинку в бібліотеці.

За допомогою книги, а саме з використанням тексту, ілюстрацій, ігрових моментів, спілкування на основі прочитаного йде повноцінний розвиток особистості дитини, її пам'яті, інтелекту, емоційної культури, мовлення, образного мислення, художніх здібностей, високих моральних якостей.

Бібліотека зі свого боку надає широкий вибір книг, формує читання за допомогою професійного консультування, масових заходів, створення комфорту та позитивного відношення до книги і читання.

Завдяки реалізації модулю раннього сімейного читання дитина отримує уміння вибрати книги для сімейного читання, розпізнавати книги за жанром, вчити та розповідати вірші, слухати, переказувати твори, поводитись у соціумі.

Слід зазначити, що успішна реалізація всіх цих положень можлива лише за умов систематичної роботи, зацікавленості як батьків та дітей, так і бібліотекарів у самому процесі виховання і у кінцевому результаті.

Відділ обслуговування читачів-учнів 5-9 класів в рамках програми «Книгосвіт дитинства» реалізовує модуль індивідуально-творчого розвитку читачів, який має назву «Підліток в інформаційному просторі: Бібліотека. Книга. Особистість». Впровадження модуля розраховано на 5 років і відповідно 5 етапів послідовного удосконалення індивідуальної роботи з читачами відповідно всіх аспектів бібліотечної роботи:

Спостереження та вивчення читачів.

Удосконалення системи вивчення читання підлітків.

Пошук та впровадження інноваційних форм забезпечення інформаційних потреб читачів.

Практичне забезпечення розвитку і закріплення навичок інформаційної культури.

Творчий розвиток особистості.

У відділі розроблена комплексна система обліку індивідуальної роботи з читачами 11-15 років.

Алгоритм поетапної роботи сформовано в схеми, які допомагають безпосереднім виконавцям-бібліотекарям дотримуватись послідовності.

Результатом послідовної індивідуальної роботи стало створення нового читачького об'єднання – «Книжкове товариство сучасних читачів-дівчаток». Фахівцям-бібліотекарям відомо, що існують гендерні аспекти читання, тобто його умовно можна розділити на «жіноче» та «чоловіче». І читачі-діти також мають особливості за цими признаками.

Не секрет, що читачі-дівчатка більш активні відвідувачі бібліотек. Тому було вирішено об'єднати дівчаток-підлітків із різних шкіл міста в «книжкове товариство». Ім. від 11 до 13 років. Вони становлять особливу групу з особливими потребами, бо знаходяться між дитинством та юністю, коли з ними відбувається безліч змін. А бібліотекарі намагаються знайти їм відповіді на питання, які їх цікавлять. Створюючи це товариство дівчат, ставилось на мету наступне:

Підвищувати освітній рівень;

Формувати світогляд;

Виховувати духовно-моральні цінності;

Вчитися мислити, висловлювати свої думки, робити висновки.

Шляхом анкетування та у подальшому вивчення цих анкет, склали тематику майбутніх занять «товариства».

Програма заходів складається на календарний рік та відповідає запитам й інтересам учасниць.

Тема засідань може кардинально змінюватись, виходячи з ситуації, яка виникла в процесі занять, або проблеми, яка потребує обговорення.

Зустрічі-засідання проводяться два рази на місяць у неділю, у вигляді – бесід,

конкурсів, обговорень, перегляду фільмів, відвідування театру, художніх вистав, свят, Днів народжень.

В роботі ми виділили такі напрямки:

Книга + фільм. Намагаємось об'єднати читання книги із переглядом фільму та подальшим обговоренням. Навчаємось розмірковувати, висловлюємо свої думки, робимо висновки.

Театр ляльок. Тут учасниці дають волю своїй фантазії, грають, співають, ставлять казкові спектаклі для наших маленьких читачів, їх мам, бабусь.

Вчимось відпочивати. Ми з дівчатками полюбаємо відвідувати художні вистави, фотовиставки нашого міста, спектаклі молодіжного театру «Вірино!»

Спільно з Дніпропетровським художнім музеєм не перший рік реалізовується проект «Художній вернісаж».

Мета його – допомога у формуванні особистого естетичного світосприйняття, ознайомлення з основними напрямками образотворчого мистецтва.

Разом з працівниками музею бібліотекарі готують комплекси заходів для роботи та декілька років з окремими класами (6-8). Складається програма, формулюються певні цілі та очікувані результати, в кінці кожного навчального року підводяться підсумки роботи та аналіз впливу проекту на читацьку аудиторію. Для прикладу, заходи відбуваються у формі діалогів біля полотен, зустрічей з майстрами та аматорами, калейдоскопів творчих напрямків, екскурсійних програм.

Вже багато років спеціалізована багатoproфільна школа №23 з поглибленим вивченням англійської мови м. Дніпропетровська та обласна бібліотека для дітей надійні партнери і друзі. Це відбувається і завдяки зручному «сусідському» розташуванню бібліотеки, і творчому підходу бібліотекарів та вчителів до роботи з дітьми, і невичерпному джерелу нових ідей з обох сторін щодо розвитку та виховання дітей.

Спектр нашої спільної роботи досить різноманітний. Один із проектів має назву «Радість читання». Зупинимось на декількох напрямках. Вже з першого класу проходить знайомство учнів з бібліотекою. Спочатку бібліотекар приходить до класу і розповідає про цікаві книжки, проводить ілюстровані вікторини, конкурси загадок, голосні читання. А потім для першокласників проводиться екскурсія до бібліотеки, яка може супроводжуватися і ляльковою виставою, і переглядом улюбленого мультфільму, і читанням книг та журналів. Діти відкривають для себе, як народжується книга, як вона перетворюється на бібліотечну, яким чином розташовані книги у фондi. А потім маленькі читачі самі вибирають книги для самостійного читання.

Є в нас цікаві знахідки і в плані проведення позакласних читань. Об'єднані метою ознайомлення дітей з кращими творами світової дитячої літератури, вчителі та бібліотекарі проводять спільні уроки. Не секрет, що читацький багаж сучасних школярів досить обмежений. Тому ми виконуємо своєрідну просвітницьку роботу, розкриваючи дітям відомі книги, які треба обов'язково прочитати, щоб відповісти на запитання бібліотекаря і отримати високу оцінку або навіть приз. Так в різні роки були проведені цикли «Великі казкарі», «Письменники ХХ століття», «Книги – ювіляри

року». До циклів увійшли такі форми роботи, як голосні читання, що супроводжувались створенням малюнків до прослуханого, бесіди про творчість Г.-К. Андерсена, Ш.Перро, братів Грімм та інших, різноманітні вікторини та літературні конкурси.

Продовженням такої роботи стало спільне створення рекомендаційних списків для літнього читання. Враховуючи «Вимоги шкільних програм», читацькі інтереси учнів, побажання батьків та наявність у фонді бібліотеки потрібної (не менше п'яти примірників) кількості запропонованих книг, складені переліки творів для учнів 1-4 класів, які бажано прочитати під час літніх канікул. Деякі вчителі наполягають на веденні читацьких щоденників. Протягом навчального року йде освоєння прочитаних творів. Ми прагнемо, щоб читання дітей було збалансованим, тому до списків обов'язково входять твори українських, російських, зарубіжних письменників.

Ї Використання ігрових форм – важливий засіб стимулювання читацької активності молодших школярів. Книга дає прекрасну можливість розкрити творчі здібності дитини, тому мабуть особливою популярністю та любов'ю учнів користуються театралізовані ігри за творами, що увійшли до золотого фонду дитячої літератури: «Таємниця золотого ключика» (за казкою О.Толстого), «Незвичайні пригоди на лісовій галявині» (за книгою Я.Ларрі «Незвичайні пригоди Каріка та Валі»), «Чарівник Смарагдового міста», «Витівки врятованого джина» (за повістю Л.Лагіна «Старик Хоттабич») та інші.

В бібліотеці вже стало традицією проводити різноманітні інтелектуальні ігри. Дослідження читацьких інтересів показують, що енциклопедії дуже цікавлять сучасних дітей і вийшли на перше місце серед їх вподобань. Ще з 80-х років, коли стала такою популярною телевізійна гра «Що? Де? Коли?» бере початок ціла низка цікавих заходів, розрахованих на уміння дітей користуватися книгами для того, щоб знайти відповіді на свої численні запитання. Інтелектуальні ігри мають різні форми, підказані відомими телевізійними програмами «Що? Де? Коли?», «Брейн-ринг», «Зрозумій мене», «Розумники та розумниці», «Слабое звено», «Блеф-клуб», «Найрозумніший». В бібліотечній інтерпретації вони переплітаються, трансформуються, отримують нове забарвлення. Як правило інтелектуальні ігри стають апофеозом бібліотечних занять, що сприяють розвитку читацької культури. Активні гравці, більшість з яких – учні СШ №23 увійшли до читацького гурту «Цікавинка», який об'єднує юних ерудитів та любителів пізнавальних книг.

Не залишаються поза увагою і вчителі початкових класів. Вони також приймають участь в опитуваннях, які проводяться з метою вивчення сучасних потреб початкової школи і того, чим може допомогти бібліотека. Фонди однієї з найстаріших книгозбірень для дітей дозволяють знайти цікавий матеріал для проведення відкритого уроку, позакласного заходу, видання методичних матеріалів. Багато підказок можна знайти в літературі для планування, для успішної атестації, для розвитку обраної теми дослідження.

З великим задоволенням бібліотекарі приймають участь в проведенні у школі Тижня початкової школи. В цьому навчальному році готується Тиждень за темою

«Цікавий світ читання» (значення книги і читання у формуванні особистості учня початкової школи). Заходи в рамках Тижня завжди перетворюються на справжні свята читання, корисного та веселого спілкування, творчої наснаги. Вдало поєднуючи інтелектуальні та рольові ігри, ми разом розкриваємо багатогранний світ дитячої літератури та нескінченний потенціал дитячої творчості.

Вдалим виявився інтегрований проект – дитячий літературний кіно клуб «Книга + кіно». Його девіз – «Дивимось. Читаємо. Міркуємо». Відомо, що діти активніше сприймають інформацію візуально. Більшість сучасних дітей не уявляє свого життя без мультимедійних засобів. Позитивним прикладом є те, що до читання книги дитину часто спонукає перегляд художнього фільму або мультфільму. Ці фактори і мотивували фахівців бібліотеки на відкриття кіноклубу.

Мета цього новостворення об'єднує декілька аспектів:

- розвиток читацької активності дітей через поєднання традиційних та мультимедійних форм донесення інформації;
- популяризацію кращих зразків літератури для дітей;
- реалізацію рекреаційної функції дитячої бібліотеки.

Безумовно, втілення ідеї було б неможливе без відповідної технічної бази. Сучасне технічне оснащення дозволяє значно розширити діапазон можливостей бібліотеки і, безперечно, робить її більш привабливою для дітей. Для функціонування кіноклубу було придбано мультимедійний проектор, великий переносний екран, аудіообладнання, комп'ютер та супроводжуючі носії.

Відкриття кіноклубу відбулося минулого року на початку літніх канікул. І вже другий рік з кінця травня і протягом червня починається найбільш активне та масове відвідування бібліотеки з дітьми, з якими проводиться екскурсійна програма в кінці навчального року, а також тими, хто відвідує пришкільні табори відпочинку. Для цих дітей пропонується літня розважальна програма «Кіномайданчик». Діти мають змогу переглянути найкращі кінофільми та мультфільми, створені за книгами, почути цікаву інформацію про автора книги, взяти участь у вікторині або грі. Також демонструються книги за тематикою перегляду. Таке поєднання книги з аудіовізуальною продукцією стимулює інтерес до читання. Майже після кожного кіносеансу є бажання взяти книги. Протягом дії «Кіномайданчика» відвідуваність значно зросла, а діапазон охоплення шкіл міста вагомо розширився.

Кіноклуб функціонує протягом року. В період навчального року до уваги дітей та організаторів дитячого читання пропонуються цикли, що об'єднують певних авторів: «Улюблені письменники дитинства», «Великі казкарі світу», «Мільйон пригод», «Веселий калейдоскоп», «Оспівані легендами» та інші.

Одним із резонансних творчих проектів є робота з дитячою студією телебачення та преси «Вместе» («Разом»). Ми створюємо спільні програми, присвячені художнім і пізнавальним дитячим книгам. За ініціативою бібліотечних працівників виникли телевізійні рубрики «Казкові секрети», «Книжкові секрети», «Дитяче довідкове бюро», «Неугомонные спорщики», «Малыши и Малашки в гостях у детской книжки». Ці

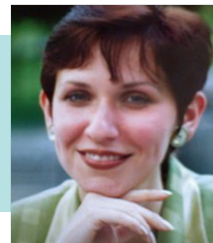
спільні телепередачі стимулюють дітей і дорослих до відвідування бібліотеки, а також допомагають популяризувати діяльність нашого закладу.

Як показав досвід, проекти дозволяють створювати та освоювати нові інформаційно-бібліотечні технології, найбільш ефективно використовувати бібліотечні ресурси, активно взаємодіяти з зацікавленими партнерами. В результаті проекти перетворюються в книжковий фактор, який зумовлює успіх і розширення бібліотечної діяльності.

«Бібліотечне безсоння». Ніч в бібліотеці: перформанс творчої молоді Дніпродзержинська

(проект – здобув перемогу в конкурсу проектів
«Лідер бібліотечної справи II » Програми «Бібліоміст»)

Дороніна Т.Ю.,
заступник директора Дніпродзержинської
міської ЦБС з реклами та маркетингу

Бібліотека сьогодні не просто сховище книг, але інформаційний, культурний та освітній центр, в якому є все... Це підтвердила незвична подія, яка відбулася на передодні Всеукраїнського дня бібліотек. Центральна міська бібліотека ім. Т.Г.Шевченка запросила своїх читачів, які хворіють на «книжкове безсоння», провести свій вільний час у бібліотеці.

Разом із бібліотекарями та любителями читання в акції взяли участь актори, поети, музиканти, барди, художники, фотографи, майстри декоративно-прикладного мистецтва.

Для учасників акції бібліотека ім. Т.Г. Шевченка відкрила двері о шостій вечора. І сюрпризи почалися з перших хвилин зустрічі. У бібліотеці гостям запропонували помінятися книгами. Міні-акція так і називалися: «Книгообмін». Це вільний обмін книгами між бібліотекою і читачами. Кожен учасник «Ночі у бібліотеці» мав можливість принести з собою книги, які він хотів би подарувати бібліотеці або обміняти на інші.

Спеціально до цієї «ночі» відвідувачам надавалися нічні читацькі квитки з особливими правилами користування книгою та бібліотекою, а саме

Вихований читач:

1. Не читає книгу під час їжі. А тільки за сніданком, обідом та вечерею.

2. Не стане, тремтячи від страху і озираючись по сторонах, тягнути з бібліотечного фонду книги і журнали. А винесе їх спокійно, холоднокровно і з чистою совістю...

Усі присутні поклялися:

Завжди повертати книги до бібліотеки! Навіть ті, які не брали!

Завжди читати ночами під ковдрою з ліхтариком!

Відловлювати боржників і здавати їх до бібліотеки!

Старанно шелестіти сторінками кожен день!

Читати у ванній, в ліжку і навіть за кермом!

Тікати з нічного клубу до бібліотеки!

А також не плутати слова «дискотека» і «Бібліотека»!

Нічні читацькі квитки учасники акції мали можливість замінити на постійні, безкоштовні у будь-якому відділі бібліотеки, у будь-який час. До речі, під час акції усі книги видавалися безкоштовно.

В читальному залі на відвідувачів вже чекали виставки живопису, декоративно-прикладного мистецтва, фотографії, справжнісінький книжковий трон, багато музики.

У відділі абонементу готувався до лялькової вистави за мотивами японських казок театр Світлани Олійник «Рукавичка».

В юнацькому відділі панували поети і письменники. Молодіжний літературно-мистецький клуб «Віварт» святкував шосту річницю свого народження презентацією збірки гумору Олексія Рижка «Всяка всячина», поетичним турніром та літературним ворожінням.

Той хто не бажав музики, високої поезії, театру та гумору, ті рухалися до Інтернет-центру на віртуальні бродилки.

В «Клубі інтелектуального кіно» до вечора зберігалася інтрига. Ніхто не знав який фільм на цей раз підготувала до перегляду керівник клубу бібліотекар пані Наталя. Сюрприз вдавсь. Шедевр світового кінематографу, музичний кінофільм режисера Етторе Скола «Бал» вразив, прийшовся до смаку кожному, додав святкового настрою.

У святково прикрашеному відділі абонементу, поділеного на ігрові зони: дитячу, краєзнавчу, фольклорну проводилися різноманітні захоплюючі конкурси та вікторини. Беручи участь в конкурсах відвідувачі заробляли так звані «бібліотечні гроші», щоб обміняти їх на книги місцевих авторів.

На «Бібліосейшені у методиста» бібліотекарі міста знайомилися з інноваційним досвідом своїх колег. Усі насолоджувалися спілкуванням у неформальній обстановці за чашкою кави та келихом вина.

«Джазовий дивертисмент» від музиканта Володимира Зайцева зібрав майже усіх відвідувачів. Саксофон заворожував, музика була усюди. Актор Артем Лебедев не витримав напруги, почав декламувати. Вірші у його виконанні прикрасили свято.

Святкування дісталось свого апогею і незабаром перемістилося на головну площу міста. Акція продовжилася великим книжковим шоу «Покоління NEXT: Книга чи NET?».

Ведучі книжкового шоу актори Артем Лебедев та Євгеній Олійнику тонусі тримали усіх.

Вы сейчас пришли сюда чтобы бизнес делать....

/нет/

Дайте мне прямой ответ: вы бездельники все...

/нет/

Можете хоть иногда прогулять учёбу...

/нет/

За работой вы рассвет повстречать готовы.....

/нет/

Улучив скорей момент, дело бросите вы....

/нет/

Вы умрете со стыда, подведя коллег всех....

/да/

Нам раскройте-ка секрет: книги любите вы.....

/да/

Це був добрий привід поговорити про книги, читання та з'ясувати, що обирає покоління NEXT: книги чи NET?

Родзинкою шоу була презентація музичного кліпу «Мы из дыма»- своєрідного гімну Дніпродзержинська в стилі хіп-хопу. Постановка від Dndz.Ru. Майже рік зйомок і більше 10 виїзних знімальних днів. Кожен кадр, і навіть, самий маленький епізод знятий на вулицях Дніпродзержинська. Кожне слово і кожна рима про місто. Гігабайти відзнятого матеріалу вмістилися в кілька хвилин. Часи емоцій і переживань пожата в мптри.»

Святкового настрою додав виступ виконавців ансамблю «Елегія» палацу культури «Хімік».

Ми прагнули домогтися розуміння того, що читання це модно. Роблячи модним відвідування бібліотек, ми зробимо все, щоб наші діти та молодь почали читати.

"Ніч відкритих дверей в бібліотеці" стане пілотною акцією. Цим першим пілотним проектом ми перевіримо, що ще ми не врахували і які можливості ще не розкриті. Я думаю, що це стане нашою щорічною акцією.

«Бібліотечне безсоння» зібрало у той вечір понад 150 гостей в бібліотеці, більш ніж 300 мешканців міста на площ, понад 100 дніпродзержинців після акції записалося до бібліотеки, на базі юнацького відділу ЦМБ ім. Т.Г.Шевченка відкрилися ще два нових молодіжних клуби: «Любителів книги» та «Інше кіно»

Ми намагалися відповісти на ряд важливих питань «Чи правда, що проходить ера паперових книг і настає ера електронних книг?», «Що буде з книгою в майбутньому?» Про це ми запитували у присутніх на площі.

Одні казали, що книга-джерело знань, інші ж стверджували, що книга - особливий товар для продажу, вид друкованої продукції. Але зупинилися на одному, книга - це багатофункціональне явище, яке протягом багатьох років несло в собі різного роду інформацію. Книгу на сьогоднішній день розглядають як засіб пізнання, засіб розваги, засіб дослідження.

Ми почали з питання «Інтернет або книга?», а закінчили, і тим самим відповіли на це ж питання, трохи по-іншому: «І Інтернет і Книга». Ну а що обираєте ви, вирішувати тільки вам. «Між книжкою і флешкою - конфлікту немає!». Бібліотека не просто інформаційний центр. Вона завжди була притулком для будь-кого, не залежно від соціального статусу. Це місце для інтелектуалів і псевдоінтелектуалів і для одиноких людей.

...И верю я, не рухнет мир вовеки.

Покуда свет,

Покуда свет,

Покуда свет горит в библиотеке!

Библиотекарь, открой мне свой ковчег,

Свой каталог, звучащий как поэма, –

Мы выйдем в море с капитаном Немо,

Умчимся к звездам в двадцать третий век...

Ведь нам с тобой, дружище, все равно:

Шумят ли за стеной леса глухие,

Иль весело гудит Александрия, –

Светилось бы в ночи твое окно.

Бібліотечні цільові програми як спосіб реалізації пріоритетних напрямків у роботі бібліотек з населенням

Мозолєва І. М.,
методист КЗ “Павлоградська міська ЦБС”

Програмно-цільова діяльність – це один з найактуальніших напрямків діяльності КЗ “Павлоградська міська централізована бібліотечна система” в умовах сучасного розвитку бібліотек.

Бібліотеками накопичено досвід використання такого виду соціального проєктування, як створення цільових комплексних програм. За допомогою створення і реалізації програм бібліотеки вирішують найбільш актуальні проблеми: розвиток інформаційної діяльності бібліотек, збереження культурних і історичних традицій, створення нових моделей обслуговування населення, поповнення бібліотечного фонду. Ряд програм, адресованих користувачам, реалізується силами всіх бібліотек або однією бібліотекою.

На сьогоднішній день КЗ «ПМЦБС» включена в реалізацію 11 цільових програм, у тому числі в проєкт “Пріоритети діяльності КЗ “ПМЦБС” на 2010-2015 роки” та концепцію розвитку методичної роботи “Інноваційно-методична робота бібліотек” (2010-2015 р. р.)

Один з варіантів структури програми:

1. Назва.

Обґрунтування(призначення).

Ціль.

Девіз.

2.Основні задачі.

3.Шляхи реалізації програми.

4.Основні напрямки.

1.Питання комплектування фонду.

2. Інформаційно-бібліографічне забезпечення.

3.Методичне забезпечення.

4.Рекламне забезпечення.

5. Робота з користувачами.

5.1 Індивідуальна робота.

5.2 Масова робота.

Розробляючи і реалізуючи дані програми, ми визначаємо місце бібліотек в інформаційному і соціокультурному середовищі, налагоджуємо зв'язки і співробітництво з громадськими організаціями й установами, зміцнюємо позиції бібліотек як загальнодоступних інформаційних центрів. Таким чином, ми здобуваємо новий досвід роботи, підвищуємо рівень свого професіоналізму, поступово змінюємо традиційний підхід до планування. Отже, розвиваючи інноваційну діяльність, зокрема, працюючи по цільових програмах, виникає необхідність зосередження на нових напрямках, що, у свою чергу, вимагає конкретних змін у роботі бібліотеки, деяких перетворень. В Центральній міській бібліотеці м. Павлограда таким перетворенням стало відкриття Інформаційного пункту європейської інформації, після розробки цільової міні-програми “На шляху до Європи”. Вона включала в собі підвищення обізнаності громадськості з питань європейської інтеграції, забезпечення доступу усіх бажаючих до інформаційних ресурсів та електронних баз даних матеріалів щодо інституцій Європейського Союзу та ін. Заходи в рамках програми носять комплексний характер, відрізняються підготовкою й організацією проведення, розмаїттям традиційних і нетрадиційних для бібліотек форм: віртуальна подорож “Подорожуємо країнами Європи”, диспут “ЄС та Україна: сусіди, друзі, партнери”, гра “Євроленд”. Активізована співпраця з клубом СШ № 7 “Європа +”. Проведено: “Суд наш шкідливими звичками”, тренінгові заняття “Законодавство країн ЄС”, гра-подорож “Чудова мандрівка по країнах Європи” тощо. Планується соціологічне дослідження молоді “Толерантність як шлях до Європи”. Збільшився обсяг видавничої продукції: дайджест “Ми – європейці”, вебліографічний список-серія “Країни ЄС”, дайджест “Бібліотека на шляху поширення ідеї толерантності”.

У реалізації цільової міні-програми “Соціальні орієнтири бібліотек” активно беруть участь: ЦМБ, ЦДБ, філії №№ 2, 3, 4, 5, 6 які створюють соціально незахищеним верствам населення умови для одержання інформації та літератури для дозвільного читання, освіти, самоосвіти.

Програма продовжує реалізовуватись завдяки зв'язкам з організаціями-партнерами: відділом міськвиконкому у справах сім'ї та молоді, міським центром соціальних служб для молоді, службою у справах неповнолітніх Павлоградської міської ради.

Проводяться заходи, акції до Дня інвалідів, Дня людей похилого віку (“Добро-та лишає в серці слід”, “Твоє майбутнє”, “Ми поруч”). ЦМБ проводить для клубу молодих інвалідів “Фенікс” засідання, години спілкування.

Бібліотека-філія № 2 продовжує співпрацю з Павлоградським відділенням Ради ветеранів, вони є членами бібліотечного клубу “Таланти і прихильники”. Засідання клубу у 2011 році: вечір відпочинку “Про гумор: всерйоз і жартома” (до Дня гумору), усний журнал “Уклонімось низько тим, хто в серці вічно буде жити” (до Дня

Перемоги), вечір біля самовару “Добром забуте серце обігрійте” (до Дня людей похилого віку). Також бібліотека-філія № 2 у рамках програми проводить засідання клубу “Шлях до себе” для школи-інтернату № 1. Для вихованців проводяться: свято зустрічі весни “Вас Масляна в гості чекає”, конкурсно-розважальна програма “На повітряній кулі”, музичний вечір “Символи рідної землі в піснях”, круглий стіл “Нова сім’я – радість” тощо.

Центральна дитяча бібліотека підготувала систему заходів, що спрямована на посилення психологічного та фізичного розвитку дітей реінтеграційної групи дитячого садочку № 8: свято “Новорічний калейдоскоп”, музичну вікторину “Ми з країни Мульті-Пульти”, гру “Веселкове дитинство”, рейд-огляд газет і журналів “Моє дитинство барвінкове”.

Бібліотека-філія № 3 проводить роботу з територіальним центром по обслуговуванню одиноких і непрацездатних громадян. Для відпочиваючих цього центру щомісяця проводились інформаційні хвилинки “Цікавинки на сторінках газет і журналів”.

У 2011 році відбулися заходи: лірично-музичний вернісаж “Як це добре, що піснями розквітає обрій”, вечір фронтової музики “Музичними дорогами”, літературно-пісенна композиція “Сміються, плачуть солов’ї”.

Цільова програма “Читання відкриває нові світи” (ЦМБ). Дана програма містить у собі основні напрямки діяльності бібліотек у сфері молодіжного читання. Моделювання нового інтелектуального простору для розвитку читання з використанням сучасних технологій популяризації книги в молодіжному середовищі. При її розробці був врахований великий досвід спільної роботи шкіл, вузів по поширенню бібліотечно-бібліографічних, інформаційних знань. Ціль програми – упровадити раціональні прийоми роботи з книгою, пошукові, аналізовані, синтезовані інформації.

У рамках реалізації програми були оформлені різні книжкові виставки і проведені масові заходи: перегляд періодики “Знайомтесь! Світ нових журналів”, бібліографічна вікторина “Квітневі ювіляри”. Проводяться засідання молодіжних клубів “КРИТики” (інтелект-клуб), “Зоряна” (літературна студія).

Аспекти бібліотечного краєзнавства найбільше докладно і яскраво розкриті в краєзнавчих цільових програмах: “Відкрий для себе рідне місто” (ЦМБ), «Рідний край : бережи, вивчай, охороняй» (філія №5), «А в серці тільки ти, єдиний мій, коханий, рідний краю» (філія №6).

Цільова міні-програма “Відкрий для себе рідне місто” має велику інформативність, добре адаптується до місцевих умов, ініціює професійне співробітництво. Проводиться пошук і збір краєзнавчого матеріалу. Залучення населення міста до бібліотек, використовуючи різноманітні заходи, присвячені відродженню і збереженню культури і традицій. У рамках цільової краєзнавчої програми працюють клуби: “Чарівниця” (павлоградські умільці декоративно-прикладного мистецтва), “Талісман” (творча інтелігенція міста). Клубівці активно допомагають в проведенні презентацій, виставок самодіяльної прикладної і художньої творчості.

Програма “Рідний край: бережи, вивчай, охороняй” (еколого-краєзнавчого напрямку) бібліотеки-філії № 5 Павлоградської ЦБС становить великий інтерес. Про-

грама трирічна, що дозволяє вирішувати довгострокові задачі і планувати роботу з залученням широкого кола зацікавлених організацій. Накопичено унікальний матеріал по екології Павлограда, зібрані досье “Екологія + Я”, “Тривоги рідного краю”. У ході реалізації програми оформляються куточки “Квіткові фантазії”, “Природа рідного краю”, проводилися конкурси виробів із природного матеріалу, конкурс зимового букета. До Дня довкілля проведено круглий стіл “Екологічні проблеми рідного краю”, на який були запрошені екологи з екологічного товариства М. Варняка.

Серед цільових програм є програма профорієнтації і профадаптації молоді “Створи своє майбутнє” (бібліотека-філія № 2). Вона сприяє працевлаштуванню студентів та випускників шкіл. Розробленні стенди, де можна прочитати інформацію про роботодавців, яких час від часу запрошуємо на зустрічі з молоддю. Також молоді спеціалісти мають змогу переглянути: економічну карту м. Павлограда з описами професій, періодичні видання, картотеку про успішних підприємців, профорієнтаційні буклети “Твій вибір”, “Шановні абітурієнти”. Проведення тренінгів, майстер-класів, диспутів, круглих столів, ярмарку вакансій, місячника з профорієнтації (“Кличу в професію”, “Думайте самі, вирішуйте самі”, “Планування кар’єри. Максимум користі, мінімум помилок”, “Твоя майбутня професія”).

Як результат – розвиток креативності, творчості та самостійності у підвищенні рівня знань щодо майбутнього працевлаштування, покращення якості навчання молоді; підвищення рівня працевлаштування молоді м. Павлограда.

На новому рівні в рамках цільових бібліотечних програм будується робота зі сімейного інформування і збереження сімейних традицій (“Сім’я. Читання. Бібліотека” (філія № 3), “Сімейна гармонія” (філія № 4)).

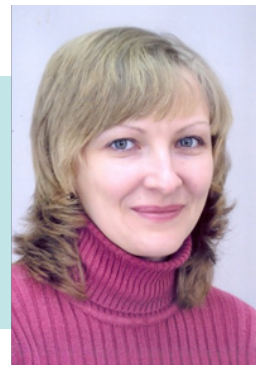
Накопичено цікавий досвід спільної роботи бібліотеки і родини. Користуються широкою популярністю в населення інформаційні калейдоскопи, круглі столи, дискусії, Дні родини в бібліотеці, бенефіси користувачів і читаючих родин, театралізована реклама книги, презентації виставок для сімейного перегляду, сімейний клуб. Оформлені зони сімейного читання “Ввійдемо у світ книги разом”. Вивчення індивідуальних запитів користувачів шляхом анкетування “Сімейне читання. Так! Чи ні”, “Читання: данина традиції”, “Улюблені книги родини”. Співпраця з ЗОШ №№ 4, 5, 19, 15, 16, 21, музичними школами №№ 2, 3, громадськими організаціями. Проведення у 2011 році: рольової гри “Дружна сімейка”, вечора - діалогу “Це не просто так: дружба батьків та дітей” та ін.

Цільова міні-програма “Галактика читання” (Центральна дитяча бібліотека). Популяризація літнього читання, перетворює його на захоплюючий процес за допомогою різноманітних форм і методів бібліотечної роботи. Завдяки програмі створені позитивні, комфортні умови для творчої самореалізації дітей міста. Дітлахи приймали участь у конкурсі малюнків на асфальті “Хай сонце і квіти всміхаються дітям”. Проведено мультфееерію “Подорож у казку”, музичну вікторину “Ми з країни Мульті-Пульти”, розважальну подорож сторінками дитячих журналів “Хіт-парад журналів”, свято “День сюрпризів” та ін. Влітку дітлахів чекали найцікавіші книги на різні смаки – пригоди і фентезі, історичні і фантастичні, науково-популярні.

Програмно-цільова діяльність бібліотек Петропавлівського району щодо просування книги та читання серед місцевої громади

Поляновська Л.В.,
директор Петропавлівської районної ЦБС

Публічним бібліотекам для того, щоб вижити сьогодні, потрібно відповідати вимогам часу і потребам громади. Бути корисними і цікавими населенню свого мікрорайону, стати більш відкритими і дружніми, запропонувати населенню нові послуги, подати нові ідеї громадській спільноті, залучити різні вікові категорії до співпраці на благо самих же людей – головне завдання публічних бібліотек.

Петропавлівському районі функціонує 18 бібліотек системи Міністерства культури і туризму України : Центральна районна бібліотека, районна дитяча бібліотека, та 16 сільських бібліотек-філій.

Зміцненню позицій сільських бібліотек Петропавлівської ЦБС як осередків культури, духовності, спілкування, проведення змістовного дозвілля з різними групами користувачів сприяла їх робота за бібліотечними програмами.

Приділяючи увагу програмно-цільовому плануванню роботи з читачами в останні роки бібліотеки Петропавлівської ЦБС навчилися створювати різні програми : довгострокові, річні, короткострокові.

Працюючи за програмами бібліотеки досить успішно засвоїли нові нестандартні, активні форми масової популяризації літератури, навчились чітко виявляти інтереси користувачів, соціальні проблеми місцевої громади, передбачати кінцеві підсумки реалізації програм.

Щороку бібліотеки Петропавлівської ЦБС реалізують ряд програм, тим самим неухильно розширюючи свою читацьку аудиторію, порушуючи сформульований в свідомості користувачів стереотип, що бібліотека це місце, де просто «видають книги».

Бібліотеки ведуть роботу по програмам, які відрізняються змістом, задачами, методами реалізації і цільової аудиторії.

Популяризація краєзнавчих знань у бібліотеках ЦБС набула нового

змісту завдяки програмному плануванню, яке дає змогу сконцентрувати наявні ресурси і творчі можливості та направити їх на виконання найбільш ефективних заходів і завдань.

У бібліотеках Петропавлівської ЦБС діють такі бібліотечні програми по краєзнавству :

- «Оспіваний край солов'ями» (Петропавлівська ЦРБ);
- «Мій край, моя історія жива» (Петрівська с/б);
- «Люби і знай свій рідний край» (Українська с/б);
- «Я – Земля – Всесвіт» (Васильківська с/б);
- «Краю мій – гордість моя» (Осадченська с/б).

В рамках програм бібліотечні працівники проводять бесіди, краєзнавчі уроки, інформаційні, літературні години, огляди видань, години поезій, присвячених життю і творчості місцевих поетів, видатних людей краю, пам'ятним датам, а також літературні читання.

- «Мелодії рідного краю»;
- «Заради життя на землі»;
- «Рідну землю я в серці своїм бережу».

Хто повинен керувати читанням дитини? Сім'я? Школа? Бібліотека? На ці питання запропонували батькам відповісти бібліотечні працівники Дмитрівської №1 та Миколаївської сільських бібліотек. Після опрацювання даних виявили, що далеко не всі батьки знайомі з творчістю сучасних дитячих письменників, а лише пам'ятають книги свого дитинства. Тому з'явилася ідея створити програми :

- «Батьки і діти : учора, сьогодні, завтра (Дмитрівська с/б №1);
- «Сім'я. Книга. Бібліотека.» (Миколаївська с/б).

Метою яких є відновлення традиції сімейного читання, знайомство дітей і батьків з золотим фондом бібліотеки, виявлення розвитку творчих здібностей у дітей.

Форми роботи різноманітні : конкурси, родинні свята, батьківські дні, творчі книжкові виставки, дні молоді сім'ї, круглі столи.

- «Здібна дитина – це дар божий»;
- «Дітей виховують батьки. А батьків?»;
- «У колі дружної родини»;
- «Наш стародавній сімейний альбом».

Реалізуючи ці програми, бібліотечні працівники виявили, що діти стали більш комунікабельні, контактні їх взаємовідносини з батьками – стабільні, у них широке коло самих різноманітних інтересів, у дітей є улюблена книга, діти добре орієнтуються у художній і науково-пізнавальній літературі.

Для відновлення інтересу до української літератури і в рамках відзначення ювілеїв письменників, продовжується вестися робота по тематичній програмі Хорошівської та Лозівської сільських бібліотек «Книга – могутній вихователь».

Були організовані книжкові виставки, літературно-музичні композиції,

вікторини та інші заходи спрямовані на розвиток інтересу до кращих творів українських письменників, які активізують популяризацію книги та читання у читацькому середовищі.

«Оновлена земля шанує Кобзаря»;

«Силуети найкращих майстрів»;

«Перлини світу» (ювіляри року зарубіжжя).

Перед бібліотечними закладами постало завдання : домогтися того, щоб діти зростали сильними, здоровими і освіченими людьми, але й свідомими, творчими особистостями і патріотами України.

В рамках тематичних програм

«Щоб в домі нашім злагода була» (Петропавлівська ЦРБ);

«Ми діти твої, Україно» (Мар'їнорощенська сільська бібліотека);

організуються : виставки видань, виставка-подорож, історичні години, уроки пам'яті, євровікторини, уроки державності.

Цикл масових заходів :

Цикл вечорів-пам'яті

«Свято, суверенності і свободи»,

«В ім'я майбутнього»,

«Заради життя на землі»,

«Вони захищали наше селище».

В рамках тематичних програм по правовій культурі «Держава та право – закономірний результат розвитку цивілізації» та «Правову культуру – громадянам правової держави» оформлено виставки видань, проведено огляди видань, правові години:

«Головний оберіг і гарант»;

«Краса і велич символів державних»;

«Європейські перспективи України»;

«На стороні демократії стоїть Конституція».

Для користувачів підготовлено інформаційні листки, дайджести :

«Ти і закон : дезінформація»;

«Права людини і права громадянина»;

«Права народів та права націй»

Відроджувати календарно-обрядові звичаї нашого народу, примножувати його традиції, розширювати читацькі інтереси, розвивати пізнавальний інтерес до народознавства дає змогу програма Олександропільської сільської бібліотеки «Щоб розквітати нашому роду – давайте продовжимо творчість народу».

В рамках її реалізації проведено :

годину народознавства

конкурс козацьких розваг

організовано виставку-дует

періодично поповнюються теки

готується проведення українських вечорниць в сільській бібліотеці.

В Петропавлівській ЦРБ діє тематична програма «Обираємо здоровий спосіб життя». В рамках її реалізації організовано виставки видань, тематичні перегляди, години здоров'я та зустрічі з лікарями :

«Спорт – гармонія тіла і духу»;

«Знати – щоб жити»;

«Молодь обирає здоров'я»;

«Наркоманія – небезпека для молоді України»

та також розроблено цільову комплексну програму «Люби природу не для себе, люби для неї» розраховану на 2011 – 2014 роки, яка спрямована надати користувачам бібліотеки повну, достовірну, своєчасну інформацію з питань екології.

В рамках реалізації програми проводяться : семінар-тренінг для бібліотечних працівників системи «Актуальні проблеми екологічного інформування населення в роботі бібліотек»,

Масові заходи

Зустріч зі священником Свято-Петропавлівського храму «Погляд на природу з точки зору вічного життя. Біблія про природу»;

Екологічний калейдоскоп «Екологія природи немислима без екології душі людини».

Виставки видань

«Природа потребує захисту»;

«Живе обличчя моєї землі».

Для користувачів підготовлено ряд видань :

Буклет «Екологія та навколишнє середовище»;

Буклет «Заповідні куточки Дніпропетровщини»;

Інформаційний листок «Екологічна криза»;

Пам'ятка «Природа наш вірний цілитель»;

Бібліографічний дайджест «По сторінкам Червоної книги : тварини Петропавлівщини».

Успішна реалізація поставлених завдань вище перелічених програм допомагає підвищувати рівень бібліотечних працівників, активізувати творчий потенціал, привернути увагу влади до бібліотек.

Бібліотеки Петропавлівської ЦБС навчилися створювати змістовну і яскраву рекламну-інформаційну продукцію, нестандартно позиціонуючи свої можливості на перспективу як для користувачів, так і для мешканців своїх сіл.

Для відображення своїх послуг, ресурсів та зростанню якості обслуговування користувачів бібліотеки використовують різноманітні форми : оголошення, пам'ятки, буклети, дайджести, інформаційні листки, інформаційні та рекомендаційні списки літератури.

Програми, побудовані на сучасних методах роботи, залучають населення до бібліотек, є підтвердження їх соціальної необхідності в суспільстві.

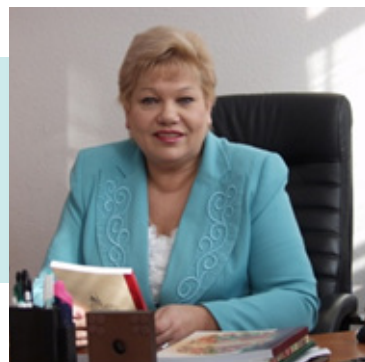

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ДЕНЬ БІБЛІОТЕК НА ДНІПРОПЕТРОВЩИНІ

Бібліотечна єдність у різноманітті

Тимова Н.М.,

*директор КЗК «Дніпропетровська обласна
універсальна наукова бібліотека
ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія»*

Щороку, 30 вересня, у кожній бібліотеці нашої країни відзначають Всеукраїнський День бібліотек. Це професійне свято сповнене неабияким сенсом. У цей день відбуваються святкові зустрічі на знак поваги до бібліотекарів та любові до книги. Святкують його, зазвичай, вшановуючи самовідданість та працелюбність бібліотечних працівників, згадуючи про нерозривний зв'язок між читачем, бібліотекою і книгою, про їх значення в житті суспільства.

Рухаючись уперед, працівники книжкових скарбниць крок за кроком намагаються стати ближчими до своїх користувачів, пропонуючи їм різноманітні варіанти нових цікавих форм пошуку. Вдосконалюючи досвід та намагаючись запропонувати нові послуги, бібліотеки завжди прагнуть покращувати свій інформаційний сервіс. Сьогодні бібліотеки Дніпропетровщини переходять до нового інтерактивного формату спілкування з читачами.

Саме тому представники Дніпропетровської філії Української бібліотечної асоціації (УБА) вирішили вийти за традиційні рамки та запропонували святкування Дня бібліотек 2011 провести у міському парку відпочинку ім. Л. Глоби.

Висвітлення сучасних можливостей бібліотек та їх унікальних фондів у форматі загальнобібліотечної презентації - бенефісу «Бібліотеки Дніпропетровщини запрошують на побачення» дозволили в один час і в одному місці надати місцевій громаді інформацію про бібліотеки різних систем і відомств нашого регіону. У заході прийняли участь: Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, обласна бібліотека для юнацтва ім. М. Светлова, обласна бібліотека для дітей, обласна медична бібліотека, централізована система бібліотек

для дітей м. Дніпропетровська, бібліотеки національного гірничного університету, національної металургічної академії, національного університету залізничного транспорту ім. В. Лазаряна, обласного інституту післядипломної педагогічної освіти, індустріального технікуму, радіоприладобудівного коледжа, училища культури, транспортно-економічного коледжу, а також Верхньодніпровська ЦБС, Широкінська ЦБС, Орджонікідзевська ЦБС та ЦБС Дніпропетровського району. Підтримуючи ініціативу, співorganizаторами формату виступили управління культури і туризму Дніпропетровської обласної державної адміністрації та управління культури та мистецтв

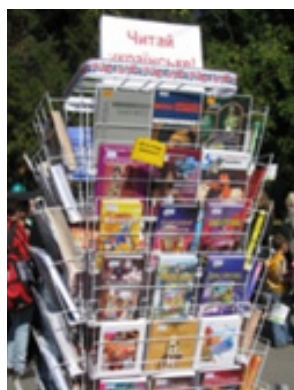
Дніпропетровської міської ради.

Розпочався цей святковий захід 25 вересня об 11 годині.

Вперше у Дніпропетровську з ініціативи Дніпропетровської обласної універсальної наукової бібліотеки ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія (ДОНУБ) був проведений бібліотечний флешмоб під назвою «Бібліотечне коло: 7 кроків єднання», під час якого усі присутні бібліотекарі об'єднались у велике коло та на знак зближення

зробили сім кроків назустріч одне одному. Але це була не єдина акція ДОНУБ. Неабиякою популярністю користувалось розгорнуте восьмиметрове полотно з гаслом «Бібліотека в моєму житті», на якому кожен бажаючий міг висловити свою думку про бібліотеку за допомогою маркерів. Сотні вдячних красномовних слів було залишено на згадку, серед них: «Бібліотека – це культура, мислення, життя!», «Бібліотека має бути в житті кожної культурної людини!», «Бібліотека – це затишок моєї душі».

Впродовж свята увазі відвідувачів були запропоновані тематичні виставки, перегляди книжкових, періодичних видань, бібліографічні огляди та усні журнали від представників провідних бібліотек міста та області. Перевірити свої знання та позмагатися за призи змогли учасники літературного квесту та різноманітних турнірів, конкурсів і вікторин. Крім того, всі охочі змогли по-

грати у «Бібліотечне лото», взяти участь у майстер-класі з витинанки, зустрітись з винахідниками та придбати їх запатентовані вироби. Відпочиваючі парку мали можливість ознайомитись з історією, сучасним розвитком та спектром інноваційних послуг, зображених у мультимедійних презентаціях і відеороліках, які транслювались у інтерактивній палатці ДОНУБ. Протягом

всього свята костюмовані співробітники розповсюджували флаєри та інформаційні буклети, запрошуючи всіх бажаючих долучитися до святкування.

Найменших гостей, які завітали на свято, порадував парад літературних героїв, лялькова вистава та конкурси малюнків на асфальті. Надзвичайним подарунком

для всіх бібліотекарів та відпочиваючих парку став яскравий святковий концерт.

Саме в цей день, бібліотечна спільнота Дніпропетровщини, вкотре продемонструвала єдність, взаємоповагу та відданість бібліотечній справі.

Сонячне бібліотечне коло

Матюхіна О. Л.,
директор Дніпропетровської обласної
бібліотеки для молоді ім.М.Світлова

Те сонячне коло у парку ім. Л. Глоби 25 вересня, створене виставковими стендами бібліотеками Дніпропетровщини, викликало у душі відчуття гордості за нашу єдину бібліотечну спільноту. Ця ідея – продемонструвати дніпропетровцям можливості бібліотек на рівні таких брендів як, наприклад «Злагода», що проводила свою рекламну кампанію напередодні на тому ж місці, спочатку трохи збентежила. Але бібліотекарі – народ мобільний та сміливий: маючи доступ до різноманітних знань, береться і за маркетинг, і за менеджмент, і за рекламу, і за паблік рилейшнз.

Фахівці обласної бібліотеки для молоді ім. М. Світлова згуртованою професійною командою готувались до бенефісу ретельно і творчо. Потрібно було різнопланово і сучасно представити діяльність бібліотеки.

На центральному майданчику парку з боку проспекту Карла Маркса розташувалось молодіжне бібліотечне містечко ДОБМ ім. М. Светлова.

Візитною карткою бібліотеки стала мультимедійна презентація «Знайомтесь, Дніпропетровська обласна бібліотека для молоді ім.М.Светлова», яка в режимі слайд-показу демонструвала на великому плазмовому екрані сторінки історії та сьогодення бібліотеки, знайомила з інформаційними ресурсами та послугами, репрезентувала цікаві заходи.

Ретельно підібрана виставка «Інформаційний мікс» пропонувала молоді ресурси із власних фондів на різноманітних носіях: книги, періодичні видання, інформацію на CD та DVD.

Поруч розташувався стилізований консультаційний пункт «Твоя інформ-дієта», де фахівець бібліотеки в індивідуальній бесіді допомагала виявити особисті уподобання і смаки та рекомендувала найкращі твори художньої літератури, які є в фондах бібліотеки, роздавала рекламні листівки про книги, що варто прочитати. А їх було дуже багато. Відділ комплектування підготував цілу низку яскравих, змістовних інформаційних анованих

листівок про нові надходження до книгозбірні з різних галузей знань, які наші гості тут же «розібрали».

Дуже хотілося на святі поділитися найкращим з молоддю! Тому відділ читального залу представив у парку виставку творів сучасної української літератури «Читай українське! Українською читай!», книги на якій були погруповані за рубриками, назви яких запозичені в інтерв'ю з найбільш відомими письменниками, видавцями, літературознавцями. Відрадно, що біля книг найсучаснішої української літератури постійно юрмилися люди, які цікавилися, де можна придбати ці видання для домашнього читання.

Спокусивши відвідувачів захоплюючою інформацією, фахівці бібліотеки запропонували безкоштовну акцію «Святковий запис до бібліотеки».

Давно вже відома наша бібліотека серед книгоманів і своїм загальнодоступним стелажем з буккросингу. Того дня у парку доступ до книг без докучливих формальностей було відкрито просто неба для всіх бажаючих, і коло наших буккросерів значно розширилось. Кожна книга знайшла свого читача.

Представити бібліографічний відділ бібліотеки урочисто і святково завдання важке, адже робота бібліографа є порівняно одноманітною і непомітною на перший погляд. Але була знайдена цікава ідея презентувати себе у вигляді костюмованого книжкового персонажу і безпрограшної лотереї, що мала назву «Інформаційний снігч від Гаррі Поттера». Розіграш пройшов жваво, цікаво. Приваблива креативна ідея сподобалась відпочиваючим, які отримали адреси цікавих і корисних молодіжних веб-сайтів та абонементи безкоштовного користування Інтернетом в медіа-центрі

бібліотеки.

Але не тільки інформаційні ресурси – багатство бібліотеки. На презентації були представлені творчі доробки наших працівників.

Святковою мальовничою красою порадували листівки ручної роботи співробітників ДОБМ ім. М. Светлова, що були представлені на виставці «Бібліомайстриня».

Працівники читального залу Кутакова Н.П. та Білявська В.В. провели майстер-клас, де познайомили глядачів з основами «cardmaking» – вміння створювати вітальні листівки своїми руками, виданнями про цю майстерність, що наявні у фонді та на практиці показали, як виготовити ексклюзивний подарунок своїми руками. Вітальні листівки, зроблені того дня, були присвячені книзі та бібліотеці.

Дізнавшись з реклами про заплановану зустріч з молоддю, але вже знаною письменницею та перекладачкою Н. Дев'ятко, яка, до речі, ще й керівник обласної літературної студії ОБМ ім. Павла Кононенка, прихильники її таланту почали завчасно збиратися на автограф-сесію, щоб отримати пам'ятний підпис з рук молодої авторки на її новій книзі «Скарби Примарних островів». Зустріч та спілкування з письменницею були настільки захоплюючими, що любителі літератури довго не бажали розходитися.

Останнім часом ДОБМ ім. М. Светлова все частіше виступає як майданчик для спілкування обдарованої молоді для реалізації її потреб самовизначення і розвитку талантів. Користується повагою бібліотека і серед неформально налаштованої молоді, яку ми не відштовхуємо, а намагаємося долучити до Прекрасного у високому розумінні цього слова, сформувавши її смак і стиль.

На великій святковій сцені були представлені творчі доробки креативної молоді. Поети Оксана Ігнатенко та Тимофій Федорець натхненно читали свої вірші, голова обласної організації Всеукраїнського жіночого товариства ім. О. Теліги Тетяна Адамівна Хуторна розповіла про плідну співпрацю з бібліотекою і представила Анастасію Олійник – переможницю обласного туру та Всеукраїнського літературно-мистецького конкурсу «Щоб далі йти дорогою одною» 2011 року, присвяченого українській поетесі Олені Телізі. Молодий автор Олександр Мухарев, який очолює в бібліотеці літературну студію «Вікно», сказав слова, сповнені добрими почуттями, щирістю на честь справжніх прихильників і цінителів бібліотек, котрі ні за яких обставин не дадуть згаснути цим вогникам культури і духовності. Місцевий молодіжний гурт «Гамлет» виконав свої пісні.

Експозиція ДОБМ ім. М. Светлова виглядала яскраво й інформативно, мала свій стиль і колір, своє особисте обличчя.

Фотовиставка відомих всім популярних молодих людей країни «Зірки за читання» (за проектом благодійного фонду В.Прокаєвої) виглядала дуже стильно, достойно представляючи ключову ідею заходу – популяризацію книги і читання серед молоді.

Вона привертала увагу майже всіх відвідувачів: фото обговорювали, впізнавали молоді обличчя українських «зірок», знайомились з їх роздумами біля книжкових полиць.

У всіх працівників бібліотеки були пов'язані зелені шарфики, що вирізняло їх від інших. Зелені стрічки були також на руках волонтерів, які активно допомагали рекламувати бібліотеку: на роликів ковзанах вони кружляли площею з рекламними матеріалами бібліотеки, до-

даючи особливого, молодіжного шарму всій експозиції ДОБМ.

Спілкування з молоддю – нашими користувачами, бажання розмовляти з ними однією мовою, створити простір привабливий і відповідний їх стилю життя, – завжди було пріоритетом у роботі ДОБМ. Ми довіряємо нашим користувачам, вивчаємо їх попит і потреби, тому завжди залюбки готові вислухати їх думку і побажання щодо наших зусиль у створенні цього простору. І, презентуючи бібліотеку на відкритому майданчику, захотілось поцікавитися думкою пересічного молодого українця стосовно нашого бачення потреб молоді, дізнатися їх оцінку нашої роботи, отримати новий заряд і нові орієнтири. Присутні на святі мали змогу залишити свої привітання, враження, побажання, повідомлення на стіні святкових побажань та висловити свої думки з приводу майбутнього молодіжних бібліотек у фьюжн-бук «Молодіжна бібліотека майбутнього».

На згадку про це свято залишилися теплі слова на адресу бібліотеки, що були написані на стіні святкових побажань. Всі вони позитивні, з вірою в те, що бібліотеки дуже потрібні всім віковим категоріям та соціальним групам мешканців міста. Таке ж побажання і на майбутнє ДОБМ ім. М. Светлова.

Важко сказати, що саме було родзинкою презентації-бенефісу ДОБМ ім. Светлова: це й інформаційний снігч від Гаррі Поттера, і майстер-класи з виготовлення листівок, і автограф-сесія талановитої письменниці, і молода пара волонтерів-ролерів, які стали того дня живим логотипом ДОБМ. Але те, що нам вдалось надати можливість усім бажаючим ближче познайомитись з бібліотекою, її діяльністю та ресурсами, що спрямовані на підтримку інтелектуального й духовного розвитку молоді, ми відчули, коли майже останніми згортали свої інформаційні стенди на площі. І головну мету наших дій в рамках святкового заходу – привернути увагу до бібліотеки та її фондів – було втілено вдало, в сучасному форматі.

Що особливо радувало, так це дивовижна та невимушена атмосфера свята. Треба було бачити, як засвічувалися щирим сяйвом очі людей, як кожен бажав залишити письмово свої доброзичливі привітання та побажання, і було видно, що робилось це дійсно від душі. Багато бажаючих записувались прямо тут на столиках до бібліотеки, і ми сподіваємось, що станемо для них щирими і вірними друзями на довгий час. Саме для цього ми й вийшли до парку в цей день, вийшли, щоб нагадати про себе, допомогти людям увійти у чарівний світ Її Величності Книги. Ми показали, що

бібліотека – це не запылені полиці, – а сучасний заклад, де кожен може задовольнити свої інформаційні потреби, як за допомогою традиційного читання, так і використовуючи новітні технічні засоби. Ми, бібліотеки, рухаємось в ногу з часом!

Було приємно бачити, відчувати, що люди отримали інформацію, якою потім скористаються, і що в їхньому уявленні бібліотекар постав не як консерватор, чи «сіра мишка», а як представник професії творчої, креативної, здатної гідно представляти себе у світі сьогодення.

Свято вдалося і надовго запам'яталося бібліотекарям та учасникам дійств. Крокуймо далі!

«Приєднуйтесь до нас!»

Прокопович-Ткаченко О.О.,
заступник директора
КЗК «Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей»

Сонячним осіннім днем вперше вийшли разом в центральний парк міста бібліотеки Дніпропетровщини на свій бенефіс. Як відомо, бенефіс – це вистава на честь персони. Це яскраве дійство з акторами, музикою, святковими промовами. Всі ці моменти можна було побачити і почути протягом недільного дня 25-го вересня біля стенду обласної бібліотеки для дітей. Але, по-перше, хочеться пригадати, що певний досвід проведення заходів, коли бібліотека «виходила на вулицю», у колективу є. Так, 29-го вересня 2010 з нагоди Всеукраїнського дня бібліотек в обласній бібліотеці проходив День відкритих дверей під назвою «Запрошуємо у книжкове царство». По вулицям міста, що поруч з бібліотекою, ходила яскрава група літературних героїв, талісман бібліотеки Їжачок-книговичок, який тримав прапор з привітним сонечком і написом «Приєднуйтесь до нас!» Перехожим роздавалися рекламні пам'ятки, календарики з реквізитами бібліотеки, було багато охочих сфотографуватись. Біля

споруди бібліотеки є невеликий внутрішній дворик і саме в ньому для дітей з різних шкіл міста біло розіграно театралізоване ігрове дійство, після якого читачі потрапили в прикрашені кульками відділи бібліотеки, де продовжувались цікаві зустрічі та сюрпризи. Щогодини заходи змінювали один одного, з урахуванням віку дітей, які знаходились в цей час в закладі: ігрова програма «Школярами тільки стали – до бібліотеки завітали», літературний вернісаж «Відчуйте серцем голос книги», інтелектуальний марафон «Нам мудрість книг дає бібліотека», інформаційний колаж «Зачаровані книгою», нагородження найкращих читачів «Каскад дебютів наших читачів».

Всі, хто завітав вперше, були посвячені в читачі і отримали бейджики з Їжачком та інформацією про бібліотеку.

Результатом проведення такого комплексу заходів стало збільшення нових читачів на абонемент, популяризація послуг бібліотеки, а також фахівці бібліотеки отримали досвід проведення масштабних заходів з сегментом використання простору за стінами закладу.

Тому, коли Дніпропетровська бібліотечна асоціація ініціювала проведення бенефісу бібліотек «Бібліотеки Дніпропетровщини запрошують на побачення», наш колектив без роздумів погодився взяти участь.

До участі в заході в парку було залучено як фахівців відділів обслуговування, так і всіх інших відділів бібліотеки. Було відібрано кращі, найяскравіші та особливі за оформленням дитячі книги, які були представлені на розгорнутій виставці «Да здравствует книга!». Одна з виставок була присвячена дитячим бібліотекам Дніпропетровщини, яка містила їх рекламнo-видавничу діяльність. Ну і, звичайно, як не представити те, що є тільки в дитячій бібліотеці? До стенду запрошував відвідувачів парку наш талісман – Їжачок-книговичок. Біля виставок кожна дитина могла взяти цукерку із «Чарівного кошика», а виступи лялькового театру «Кольорове диво» привертали увагу і дорослих глядачів. Молоді працівники бібліотеки і читачі-діти перевтілились в літературних героїв і влаштували парад по всьому майданчику, де були розташовані стенди бібліотек. А потім віршами привітали всіх зі сцени. Дітям і дорослим, що підходили до нашого стенду, пропонували присісти на «Лавочку-читалочку». На ній було розміщені дитячі книги, які можна було не тільки переглянути, а й взяти безкоштовно з собою. В кожній книжці була вкладена реклама бібліотеки.

Найважливішим після таких заходів є зворотній зв'язок, для цього, вперше, вони і влаштовуються. Приємно, коли після «побачення у парку» приходять читачі, які познайомились з нашою бібліотекою саме там.

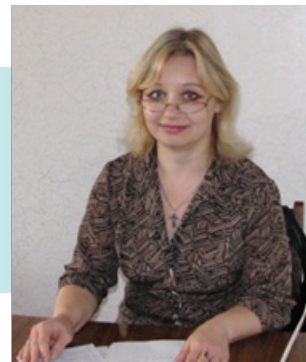
Кожна з бібліотек, яка взяла участь у бенефісі представила себе по-різному, але мета у всіх була спільна – привернути увагу до різноманітної роботи, яку проводять ці заклади культури, популяризувати їх послуги, представити інформаційні можливості.

Сподіваємось, нам всім це в певній мірі вда-

Бібліотечними стежинами Верхньодніпровського краю

Матросова О.В.,
провідний методист Верхньодніпровської
центральної районної бібліотеки

Своєрідним дарунком для бібліотекарів, читачів і жителів міста стало свято, організоване Дніпропетровською бібліотечною асоціацією та Обласною універсальною науковою бібліотекою до Всеукраїнського Дня бібліотек в місцевому парку ім. Л.Глоби.

На презентації-бенефісі «Бібліотеки Дніпропетровщини запрошують на побачення» бібліотеки нашого району були представлені виставочним стендом «Бібліотечними стежинами Верхньодніпровського краю». Бібліотекарі, які демонстрували стенд, створювали доброзичливу атмосферу спілкування, викликали зацікавленість перехожих: розповідали про роботу бібліотек району, їх сучасний стан і перспективи розвитку, обговорювали спектр традиційних і інноваційних послуг, ділилися з колегами своїми враженнями про нетрадиційно влаштоване свято.

На цьому заході ми переконалися, наскільки численною є армія любителів книги й бібліотеки. Навіть найвибагливіші жителі міста були приємно вражені різноманітністю нашої друкованої продукції. Приємно, що й колеги не обійшли увагою, з цікавістю розглядали видання, просили подарувати, фотографували сторінки наших видань на зразок для наслідування.

Глядацьку увагу на стенді в першу чергу привертала ювілейні інформаційні видання «Верхньодніпровській центральній районній бібліотеці – 135!» і «65 років на службі книзі» (з історії існування районної бібліотеки для дітей). Ці видання розповідали про багаторічну роботу бібліотек від початку створення й до наших днів, про людей, які в різні роки тут працювали; видання розкривали віхи розвитку бібліотечної справи в районі.

Неабиякий інтерес і у пересічних громадян, і у колег-бібліотекарів викликали наші видання краєзнавчого характеру.

Інформаційний дайджест «Мандруємо Верхньодніпровщиною» в 2-х випусках пропонував подорож по 42 населених пунктах (села, селища, міста) краю. Щира розповідь про них була гостинним запрошенням до знайомства з Верхньодніпровським

районом.

Ілюстровано-бібліографічні буклети «Верхньодніпровщина запрошує» й «Перлинки Верхньодніпровщини», екологічний акцент-дайджест «Диво Римського лісу», фотобуклет «Пам'ятники та пам'ятні місця Верхньодніпровська» продовжували знайомити зацікавлених з неповторною красою й щедрістю нашого краю, історичним минулим і пам'ятками старовини.

«Краєзнавчі пазли» інформували читача про історію походження назв річок, балок, сіл, урочищ Верхньодніпровського району.

Краєзнавчо-бібліографічний список-дайджест «Про тебе, любя річечко» був присвячений проблемам малих річок Верхньодніпровщини.

До 205-річчя перейменування слободи Новогригорівки на місто Верхньодніпровськ нами була видана інформаційна листівка «Штрихи до портрета міста», а до 200-річчя від дня заснування герба м. Верхньодніпровськ вийшов покажчик «На золотому полі – чорний бик...», який дає уявлення про історію створення сучасного герба міста.

Збірка «Легенди рідного краю» стала належним завершенням районного краєзнавчого конкурсу.

На історичному шляху розвитку міста й району його мешканцям щастило на талановитих, діяльних людей, які примножували матеріальне й духовне багатство Верхньодніпровщини, показували чудовий приклад служіння інтересам суспільства. На виставочному стенді було представлено бібліотечними виданнями декілька відомих прізвищ: Олександр Миколайович Поль (1832 – 1890), відомий дослідник Придніпров'я, людина, яка зробила можливими промислові розробки Криворізького рудного родовища (інформаційно-бібліографічний покажчик «Людина-легенда: Олександр Поль»); Іван Костянтинівич Абаза (1846 – 1916), голова повітової земської управи, за час 40-літнього служіння якого земське самоуправління утвердилось і досягло високого рівня розвитку за всіма напрямками (бібліографічний покажчик «На захист інтересів земства»); декабрист Олександр Семенович Гангеблов (1801 – 1891) (інформаційно-бібліографічний покажчик «Лицар без страху і докори»); відомий кукурудзовод, Герой Соціалістичної Праці Марко Озерний (1890 – 1957)

(інформаційна листівка серії «Славені земляки» - «Марко Озерний»);

Перший секретар ЦК Компартії України Володимир Васильович Щербицький (1918 – 1990) (інформаційно-бібліографічний покажчик «В.В.Щербицький. Зірки і терни долі»); Віктор Володимирович Бабенцов (1921 – 2011) – Народний художник України (інформаційний покажчик «Маестро живопису»); Андрій Ілліч Потапенко (1925) – Заслужений художник України («Його картини дихають життям»).

Сім Героїв Радянського Союзу зростила Верхньодніпровщина, вісім Героїв Соціалістичної Праці уславили наш район своєю творчою працею (дайджест «Золоті зірки Героїв Верхньодніпровщини»).

Життя й творчість самодіяльних поетів Верхньодніпровщини відображав рекомендаційний бібліографічний покажчик «Музою окрилені» й інформаційні

листівки про місцевих поетів «Художній дивосвіт краю». Поетичний фотобуклет «Тобі, Верхньодніпровськ, освідчуються музи у любові» містив на своїх сторінках світлини та поетичні твори самодіяльних авторів про місто.

Бібліотекарі району постійно перебувають в пошуку нових форм інформаційного обслуговування своїх читачів. Тісно співпрацюючи з фахівцями з різних галузей знань, вони мають змогу донести до користувачів різносторонню інформацію, пробуджують у людей потяг до знань, удосконалення і саморозвитку.

В бібліотеках району видаються серії: «Видатні особистості» (як приклад на стенді були представлені деякі інформаційні видання «Легендарний Григорій Потьомкін», «Невідомі сторінки відомої біографії: Симон Петлюра»; «Славетні земляки» («Злітали в небо соколи: підполковник авіації М.Д.Котов»); «Їх іменами названо вулиці» («Залишився навіки молодим: Микола Білоконь», «Сергій Зимін» (воїни-афганці), «Матрос Железняк» (Герой Громадянської війни А.П.Железняков), «М.М.Громов: Герой Радянського Союзу»); «Ювілейні дати» (інформаційно-бібліографічні покажчики «Фантастичний світ Марії Приймаченко: до 100-річчя від дня народження української художниці», «Ліна Василівна Костенко: до 80-річчя від дня народження»).

У великій кількості на виставці були висвітлені різноманітні програми, пам'ятки, закладки, інформаційні листівки: програма Дня преси «Прочитай – це цікаво», програма Дня інформації «Крок до самовизначення», програма літнього читання «Час читати», програми тижня дитячої та юнацької книги, програма Дня Інтернету, інформаційні листки «Арифметика самовиховання», «Кодекс читача бібліотеки».

Інтернет став невід'ємною складовою частиною інформаційних ресурсів наших бібліотек. Інформаційні технології відкривають користувачам доступ до знань, нові можливості в освоєнні професій, видів творчості, прилучають до цінностей світової культури. До послуг користувачів бібліотеки виготовляють різноманітні видання: пам'ятки, листівки, веббіографічні та інформаційні списки – все те, що допомагає у пошуковій роботі: «Інтернет для вчителів», «Освіта на сайтах», «Роботу знаходить той, хто її шукає», «Інтернет очима дітей».

У бібліотеках району працюють 13 клубів за інтересами. Портфоліо з програмами клубів, кращих сценаріїв масових заходів розповідало про роботу бібліотек у напрямку розвитку творчих здібностей читачів, організацію дозвілля і корисного спілкування.

Виставку завершували поетичні збірки місцевих авторів, на створення яких поетів надихнула тісна співпраця з бібліотекарями в клубі «Поетична вітальня». За 6 років існування клубу їх вийшло 9: колективні збірки «Самотканські зірніці» (2007) і «Рідне місто моє» (2009); В.Шкуро «Привіт від Шкваркіна» (2007) і «Літ швидколетна заметіль» (2008), Н.Кременчуцької «Мій меч – перо» (2007), М.Пшенишняка «Бризки на серці» (2008), Є.Безуса «Поетичні вишиванки Євгена Безуса» (2009), М.Яковчука «Соняхи під маминим вікном» (2009), І.Демченка «Сторожові вогні» (2010).

Блок дитячих видань місцевих авторів був представлений казочками Є.Безуса

«Казочка про дідуся Паровоза та хлопчика Микитку», М.Дубини «Видивинь та прислушниця», «Горобина ніч», «Чанна»,

Борисова Б. «Дитячі пригоди», Л.Висоцької «Лісові казочки» та збірки поетично обдарованих дітей «Ластів'ята».

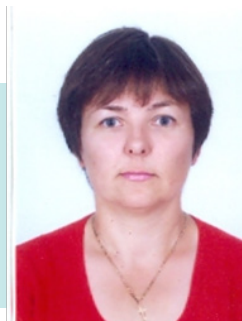
Кінцевою крапкою нашого стенду стала папка «Бібліотека. Час. Ми.» : екскурс за сторінками місцевої преси, куди було поміщено все, що написали ми і написали про нас у місцевій газеті. Як не дивно, ця папка теж привернула увагу перехожих.

Своєю участю в цій акції ми намагалися зробити так, щоб свято запам'яталося і було радісним для всіх читаючих і небайдужих городян.

Враження від заходу, людей та ідей переповнюють надзвичайно. Така форма святкування Дня бібліотек сподобалась всім: і колегам, і мешканцям міста. Сподіваємось, що вона стане традиційною.

Широківщина – пісенний край

Л.В., Бондарчук
директор Широківської ЦБС

Я змалку, збентежений, бачив,
Як дихає тепло земля,
Як жайвір у небі гарячим
З землею щодня розмовля.
Широківський край пишнобарвний,
Такого ніде не знайти,
Ляга чорнозем життєдайний
І радують око степи

Так говорив про наш край в далекому 1922 році наш земляк поет-самоук Митрофан Васильович Демиденко. Такою ж любов'ю до нього пройняті й ми. Тут наше коріння, тут колиска нашого дитинства, тут могили наших пращурів. І співучі пташині голоси, і бджолине чи джмелине дзижчання, шелестіння листя, спекотливий простір полів чи прохолода садів – все це пам'ять про наш край.

Працівники Широківської центральної районної бібліотеки залюблені, як і

всі широчини, у свій край, постійно вивчають його історію, природу, збирають інформацію про Широківщину та її славних людей. І, головне, ніколи не втрачають нагоди розповісти всім про свій рідний край. Коли напередодні Всеукраїнського дня бібліотек стало відомо про проведення у м. Дніпропетровськ презентації-бенефісу «Бібліотеки Дніпропетровщини запрошують на побачення» всі бібліотекарі з ентузіазмом почали готуватися до участі у цьому обласному заході.

В результаті потужного «мозкового пошуку» остаточно сформувалася ідея: представити нашу бібліотеку у Дніпропетровському міському парку ім. Л.Глоби розгорнутою книжковою виставкою «Широківщина – пісенний край». Був розроблений детальний композиційний план; матеріали до виставки підібрали як у фонді центральної бібліотеки, так і у фондах народного районного історико-краєзнавчого музею.

Епіграом до виставки стали поетичні рядки місцевого поета, композитора, заслуженого працівника культури А.Г.Бая:

Тут Інгулець тече з глибин віків,
Чарують зір сади, луки й поля,
Тут, де живуть нащадки козаків,
Розкинулась Широківська земля.

Перший розділ виставки «Земля, що велетнів зростила» містив книги місцевих краєзнавців Л.А.Бай та В.Ганенкова «Широківщина: нариси з історії краю», «Хрестоматії з історії Дніпропетровщини», тематичні папки-досьє, які розповідають про славне козацьке минуле окремих сіл району. Зацікавив присутніх розділ виставки, який знайомив присутніх з легендами і переказами Широківщини: «Легенда про Дійонів колодязь та поле Близнюків», «Інгулець, Генгулець чи Монголець?», «Легенда про святую криницю», «Легенда про силу Благовісну», «Козацькі печери» та інші, які були надруковані в збірках «На землі, на рідній...» журналах «Кур'єр Кривбасу».

Подвиг наших земляків в роки Великої Вітчизняної війни знайшов своє висвітлення у першому розділі виставки «Бойовий шлях Широківщини», цен-

тральне місце в якому займала книга під такою ж назвою, упорядкована нашими краєзнавцями Л.А.Бай та В.О.Ганенковим. Ця книга розповідає про фронтові дороги синів Широківщини, про визволителів району, про підпільників і партизанів, про всіх орденоносців-земляків тощо. Зацікавила присутніх і книга кореспондента районної газети «Вісник» О.М.Козленка «Гіркий полин війни». Вдало доповнили книги матеріали про окремі сторінки воєнних років тематичні папки-досьє «Партизани Широківщини», «Ветерани згадують...» «Часи гітлерівської окупації району», «Ми пам'ятаємо про це...» (Широківська Хатинь. Широківський Бабин Яр: розстріл мирних жителів та єврейського населення гітлерівськими загарбниками), «Гіркий полин чужини» (наші земляки на німецькій каторзі) тощо.

Розділ «Нашого цвіту по всьому світу» знайомив присутніх з видатними земляками, які проставили наш край далеко за межами України. Це видатний історик, педагог, архівіст, професор, магістр богослов'я Василь Олексійович Біднов, просвітянин, актор, публіцист, громадський діяч Андрій Васильович Авраменко, письменник, просвітянин, художник Павло Кононович Темченко, народна артистка України кавалер орденів Трудового Червоного Прапора, «Знак пошани», «Дружби народів, лауреат Національної премії України ім. Т.Г.Шевченка Надія Петрівна Доценко, кінознавець,

сценарист, заслужений працівник культури Іван Сергійович Корнієнко, народний артист України, професор Київської консерваторії Григорій Якимович Гаркуша.

Про заслуженого працівника культури України, кавалера ордена трудового Червоного прапора, колишнього режисера народного театру Дем'яна Ілліча Книгу та заслуженого працівника культури, композитора Анатолія Григоровича Бая розповів дніпропетровцям розділ «Піснею і словом прославляємо свій край»

А заключний розділ виставки «Літературний Олімп» знайомив з творчістю широківських поетів Іщук Жанни, Єроми Жанни. Приємним сюрпризом стала присутність нашого поета-земляка, члена регіональної спілки письменників Придніпров'я Олексієнка Миколи Васильовича. Адже відвідувачі мали змогу не лише познайомитися з творчим доробком поета – він пише переважно вірші для дітей – а й поспілкуватися з автором, придбати книгу з автографом поета.

Завідуючій відділом обслуговування центральної бібліотеки Валентині Лозі та бібліотекарю Світлані Черниш, які представляли цю виставку на презентації-бенефісі надовго запам'яталися зустрічі з жителями Дніпропетровська, спілкування з колегами із інших бібліотек області.

Справжнє свято книги

Сударева Т.М.,

*спеціаліст I категорії відділу культури,
мистецтва і туризму виконкому міської ради м.Орджонікідзе*

25 вересня у парку імені Лазаря Глоби, що в обласному центрі, відбулася презентація-бенефіс «Бібліотеки Дніпропетровщини запрошують на побачення». Чудовий сонячний осінній день, територія парку, гарний настрій – все це сприяло проведенню справжнього свята книги, та і присвячене воно було Всеукраїнському дню бібліотек, тобто безпосередньо книзі.

З ранку у парку почали розташовуватися бібліотеки з викладками своїх досягнень, друкованою продукцією, книжковими виставками, супроводжуючи цей процес усмішками, жартами, дружніми порадами.

Централізована бібліотечна система м. Орджонікідзе представила на огляд матеріали про рідне місто, про його славу історію, трудові династії, почесних громадян. А також літературні твори наших земляків та матеріали про роботу міської бібліотечної системи. Ще була представлена гра-вікторина «Колесо історії», присвячена 20-річчю Незалежності України, 80-й річниці з дня утворення області, 55-й річниці заснування міста Орджонікідзе. Враховуючи стислі рамки, ми намагалися якомога повніше розповісти про місто Орджонікідзе, якомога яскравіше прикрасити свої експозиції, якомога емоційніше прокоментувати всі матеріали. Приємно було спілкуватися з відвідувачами свята, які знають про наше місто, пам'ятають про його визначні місця та підприємства, навіть про окремих його жителів. Особливою популярністю користувалися книги Б. Мозолецького та його творча спадщина. Їх, навіть, хотіли купити.

Із задоволенням ми познайомилися з експозиціями колег – бібліотекарів області та обласного центру. Поспілкувалися з представниками обласної бібліотеки, бібліотеки для молоді та дитячої бібліотеки. Кожна була неповторна.

Особливо вразили майстер-класи обласної дитячої бібліотеки. З яким

професіоналізмом їх проводили бібліотекарі і з яким непідробним інтересом, з яким захопленням у них брали участь діти і дорослі! Цікавою та оригінальною була експозиція бібліотеки для молоді, ДОНУБ відзначалась своїм технічним оснащенням.

Наша невелика дружна делегація із превеликим задоволенням взяла участь у бібліотечному флеш – мобі .

Ми дійсно любимо свою професію, віддаємо їй свої знання, вміння, присвячуємо їй життя і хочемо щоб люди про це знали. І радіємо з того, що сказали про це голосно, всі разом.

А ще приємно було спостерігати як молодь бере участь у літературному квесті, обмінюється цікавими книгами – так званий бук-кроссінг.

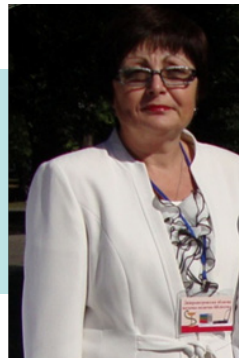
Дуже сподобалася концертна програма на бібліотечну тематику. Радую те, що це не банальна популяризація книги, а творчі роботи – казки на новий лад, бібліотечний реп та інші цікаві форми.

Свої враження та побажання кожен відвідувач свята залишав на великому полотні. Ми теж залишили там свій автограф.

Переповнені позитивними враженнями ми поверталися додому, усвідомлюючи, що свято вдалося і надихнуло до нових звершень. Свято довело, що бібліотеки потрібні, що читати престижно і модно.

Святкування серед колег-однодумців

Єржак Г.Я.,
заступник директора
КЗ «Дніпропетровська обласна науково-медична
бібліотека»

ДОНМБ як повноправний член Дніпропетровської бібліотечної асоціації, бере активну участь у всіх заходах, які організовує та проводить Дніпропетровська бібліотечна асоціація.

25 вересня 2011 року Дніпропетровська обласна науково-медична бібліотека взяла участь в обласному святі, приуроченому Всеукраїнському дню бібліотек

“Бібліотеки Дніпропетровщини запрошують на побачення”, з метою заявити громаді про значимість своєї бібліотеки, представити інформаційні можливості та інноваційні послуги.

Можливість відсвяткувати свій професійний день серед однодумців, любителів своєї справи, шанувальників книги та читання радо зустріли всі працівники нашої бібліотеки, які взяли активну участь у підготовці до свята, внесли багато своїх ідей, пропозицій, порад.

Тому Дніпропетровська обласна науково-медична бібліотека як інформаційний центр для фахівців-медиків регіону, не може стояти осторонь від тих цікавих справ, проблем, які відбуваються в Дніпропетровській області. Ознайомлення з досвідом роботи колег-бібліотекарів регіону, а також представлення своїх здобутків та досягнень – важлива ланка діяльності ДОНМБ.

Працівники Дніпропетровської обласної науково-медичної бібліотеки взяли активну участь у презентації-бенефісі, маючи на меті представити широкий громадськості можливості сучасної медичної бібліотеки: продемонстрували рекламно-іміджевий ролик про бібліотеку, електронні презентації книг медичної тематики, електронні виставки, присвячені календарним та пам'ятним датам в галузі охорони здоров'я, весь спектр інноваційних послуг із використанням Інтернет-ресурсів та сучасних інформаційних технологій, презентували свою власну продукцію (інформаційні видання, тематичні добірки), покажчики нових надходжень до фонду ДОНМБ, а також записали нових читачів до бібліотеки.

Бібліотекарі обласної науково-медичної бібліотеки характерно вирізнялись серед інших бібліотек-учасниць заходу своїм святковим вбранням – білосніжними медичними халатами.

В урочистій обстановці поспілкувалися з гостями свята – нинішніми читачами та потенційними відвідувачами бібліотеки (роздавали буклети, візитки, консультували про свої послуги). На святкуванні обмінювалися досвідом роботи з іншими бібліотеками Дніпропетровщини.

Кудрявцева О.В.,
завідуюча бібліотекою
ДВНЗ «Радіоприладобудівний коледж»

Уже в котрий раз, 30 вересня – у день великомучениць Любові, Надії, Віри і матері їх Софії – бібліотечна громада України святкує Всеукраїнський день бібліотек.

Цього року бібліотеки коледжів та технікумів Дніпропетровська разом з іншими бібліотеками долучились до ініціативи Української бібліотечної асоціації відзначити Всеукраїнський день бібліотек у загальнонаціональному масштабі під гаслом «Бібліотека – світ нових можливостей».

Напередодні, 25 вересня, у центральному парку імені Лазаря Глоби м. Дніпропетровська, відбулось справжнє бібліотечне торжество: бенефіс-презентація

«Бібліотеки Дніпропетровщини запрошують на побачення». Ініціаторами нового формату свята і його організаторами були Дніпропетровська бібліотечна асоціація та Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека імені Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія, за підтримки обласної адміністрації, обласного управління культури і туризму, міського управління культури.

Свято розпочалось з проведення бібліотечного флешмобу під назвою «Бібліотечне коло: 7 кроків єднання», під час якого працівники різних бібліотек (близько 200 учасників) об'єднались у велике коло та зробили сім кроків назустріч одне одному. під чудові гасла про любов до книги та обраної професії. Цей флешмоб створив справжній чудовий настрій для святкування.

Бібліотеки ВНЗ I-II рівня акредитації представили жителям та гостям міста свої можливості у вигляді стендів, презентацій про ресурси та сервіси бібліотеки, інших форм, які популяризують бібліотеку як головний інформаційний та науково-допоміжний центр навчального закладу.

У нових умовах формування професійних якостей випускника вищого на-

вчального закладу повинне бути орієнтованим на здатність самостійно поповнювати знання, ставити і вирішувати різноманітні задачі, висувати альтернативні рішення, виробляти критерії добору найбільш ефективних з них. Досягнення цієї мети в значній мірі залежить від рівня інформаційної культури, оскільки інформація оцінюється як економічна категорія - товар, ефективно використовуваний у сучасному діловому світі для підвищення кваліфікації персоналу, прийняття оптимальних рішень, освоєння нової професійної сфери, одержання стратегічних переваг перед конкурентами. В зв'язку з цим зростає роль бібліотеки в навчанні студентів основам роботи з інформацією, каталогами і базами даних бібліотек ВНЗ та Інтернет-ресурсами інших бібліотек.

Бібліотека радіоприладобудівного коледжу презентувала себе під гаслом «Бібліотека ДРПБК допоможе зорієнтуватись в інформаційному просторі та серед скарбів духовної культури». Були представлені інформаційні стенди «На допомогу студентам», які сприяють оволодінню навичками пошуку та використанню різноманітних ресурсів.

Зав. бібліотекою ДРПБК Кудрявцева О.В. ознайомила бажаючих зі слайд-лекцією, виконаною у Microsoft Office PowerPoint «Основи інформаційної культури. Інформаційний пошук» з можливістю пройти тестування (уроки для студентів 1-го курсу усіх форм навчання усіх спеціальностей).

Також працівники бібліотеки Попович Н.В. та Федоренко Т.І. роздавали буклети, які знайомили з електронними ресурсами та послугами бібліотеки ДРПБК.

Бібліотекарі показали викладку нової літератури за спеціальністю: 5.05010201 Обслуговування комп'ютерних систем і мереж;

Бібліотека ДРПБК давно збирає поетичні видання наших земляків, тому представила виставку «Поети рідного краю», яку підготувала бібліотекар, член Спілки письменників півдня і сходу України Лобанова Т.В. Виставка була відзначена відомим дніпропетровським поетом Павлом Миколайовичем Кашаєвим.

Бібліотека училища культури презентувала викладку статей «Читати - модно, бути бібліотекарем – актуально».

Та справжньою окрасою бібліотечного свята стала тематична озвучена виставка «Витки української пісні» підготована зав. бібліотекою Дніпропетровського училища культури Найдовською М.В. Чудові народні вбрання, оформлення виставки у вигляді великого українського вінка, професійний спів - постійно утримували

біля стенду бібліотеки велику кількість відвідувачів парку та колег бібліотекарів.

Студентка курсу 2ВХ Дніпропетровського училища культури Юлія Ткач задушевно, з почуттям, а капела виконала пісні «Ой роде наш красний», «Як зірву я з рози квітку». Прекрасне виконання Юлі викликало захоплення у слухачів, які неодноразово просили повторити пісні і навіть співали разом з красунею-співачкою.

Бібліотека Дніпропетровського індустріального коледжу представила Стенд ДВНЗ «Дніпропетровський індустріальний коледж»,

Зав бібліотекою ДВНЗ «Дніпропетровський індустріальний коледж» Карлова Л.Я. створила умови для зручного перегляду нової літератури (викладка книг на столі) за новими спеціальностями: 5.05010201 Обслуговування комп'ютерних систем і мереж; 5.05070205 Обслуговування і ремонт електроустаткування автомобілів і тракторів.

Бібліотека вирізняється серед інших своїми цікавими радіохвилинками, тому показала розробки сценаріїв радіопередач, свят і літературних вечорів, виконані Карловою Л.Я., Мовчан Т.С., Брусяніною Л.І., Вороною М.Ю., Поленіною В.П.

Бібліотека транспортно-економічного коледжу показала стенд ДВНЗ «Дніпропетровський транспортно-економічного коледж» який розповідав про сучасний розвиток та спектр послуг бібліотеки ДТРЕК

Зав бібліотекою Гаврілюк Н.Р презентувала традиційно високопрофесійні роботи працівників бібліотеки Шокотько Л.О., Цибульської А.В. Клименко Т.І. Зоткіної Т.І. Воб'яченко Л.В.

Представлені методичні розробки і відео бібліотечних уроків з предмету «Формування інформаційної культури студентів». Тематичні папки: «Новинки літератури», «Персональні бібліографічні покажчики з української літератури», «Персональні бібліографічні покажчики з зарубіжної літератури».

Величезний об'єм масової роботи був представлений альбомами і відео вечорів, зустрічей з письменниками, усних журналів та інших заходів, розробками сценаріїв свят і тематичних вечорів.

Проведення бенефісу-презентації «Бібліотеки Дніпропетровщини запрошують на побачення» підкреслило необхідність подібних заходів для популяризації бібліотек та усвідомлення громадою ролі бібліотеки у суспільстві і ще раз довело, що Всеукраїнський День бібліотекаря - свято не тільки професійне, а загальнонародне.

Реорганизация библиотек лечебно-профилактических учреждений в информационные центры: информация к размышлению или руководство к действию?!

Цаберябова І.М.,
директор Дніпропетровської
обласної науково-медичної бібліотеки

Днепропетровская областная научная медицинская библиотека (ДОНМБ) обслуживает более 6 тыс. читателей, фонд- свыше 200 тыс. печатных единиц печатной продукции, осуществляет методическую помощь 45 медицинским библиотекам области, 80% из которых – это библиотеки лечебно-профилактических учреждений.

Концепцией государственной целевой национально-культурной программы создания единой информационной библиотечной системы «Библиотека XXI», принятой 23 декабря 2009 года, предусматривается создание единого информационного поля и обеспечение свободного доступа к информации.

Программа «Библиотека XXI» предусматривает повышение эффективности использования и обеспечение доступности документов, которые сохраняются в библиотечных фондах путем создания единой библиотечной системы.

Требование нынешнего времени таково: современная библиотека лечебного учреждения не только заботится о сохранности документов, но и обеспечивает доступ к ним путем перевода документированного знания в другие форматы и на другие носители.

Библиотекам лечебно-профилактических заведений необходимо включиться в сложную систему социальной коммуникации, создать возможности для профессионалов удовлетворять свои потребности в информации и знаниях. Современная библиотека лечебно-профилактического заведения должна, с одной стороны, предлагать доступ к информационным ресурсам, принадлежащим другим субъектам информационного пространства, в том числе представленным в сети Интернет, а с другой – создавать электронные информационные ресурсы, доступные за ее физическими стенами, предоставлять виртуальные услуги по поиску информации и необхо-

димых знаний.

Анализируя сложившееся положение медицинских библиотек лечебно-профилактических учреждений (ЛПУ) и осознавая, что библиотеки лечебных заведений в условиях постоянного недофинансирования, отсутствия современной материально-технической базы больше не могут существовать в том традиционном виде, как есть (на данном этапе функции, присущие библиотекам, они, объективно, выполнять не могут), начался поиск путей реорганизации работы медицинских библиотек. Стал вопрос, как решить эту проблему?

Техническая и технологическая модернизация ДОНМБ обеспечили укрепление информационной функции библиотеки. Она стала полноправным субъектом информационного пространства, взаимодействует с другими субъектами информационного процесса с использованием различных каналов распространения информации. Библиотека в последние годы стабильно финансируется на пополнение фонда книгами и периодическими изданиями, имеет достаточный репертуар вторичной библиотечно-информационной продукции, тематика которой была скорректирована в соответствии с информационными интересами потребителей региона. Все эти предпосылки дали возможность предложить продукцию и услуги библиотеки по договорам об информационном обслуживании ЛПУ на бесплатной основе по такой схеме:

Информационные ресурсы и услуги ДОНМБ – библиотеки ЛПУ – группа информации ЛПУ.

Эта схема легла в основу идеи превращения сети библиотек ЛПУ в библиотеки-информационные центры.

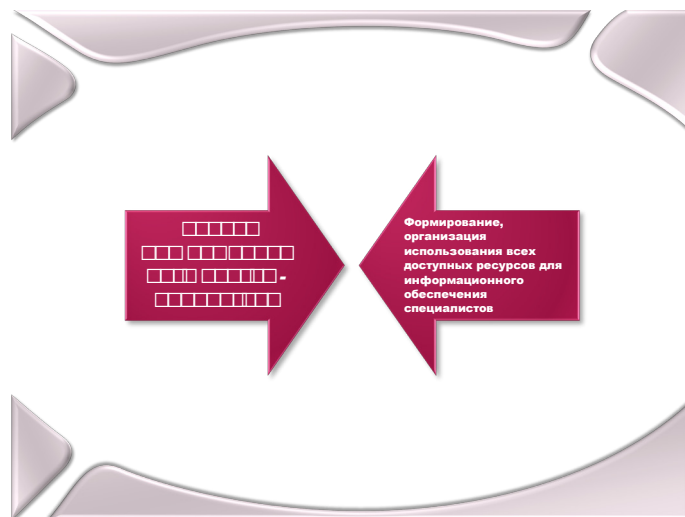
Цели реорганизации:

- оптимизация использования бюджетных средств на пополнение фонда медицинской литературы, выделяемые в общем по Днепропетровской области в независимости от бюджетной принадлежности;
- ревалоризация эффективности информационного обеспечения медицинских работников области для повышения своей квалификации.

Предпосылками трансформации библиотек ЛПУ в информационные центры были:

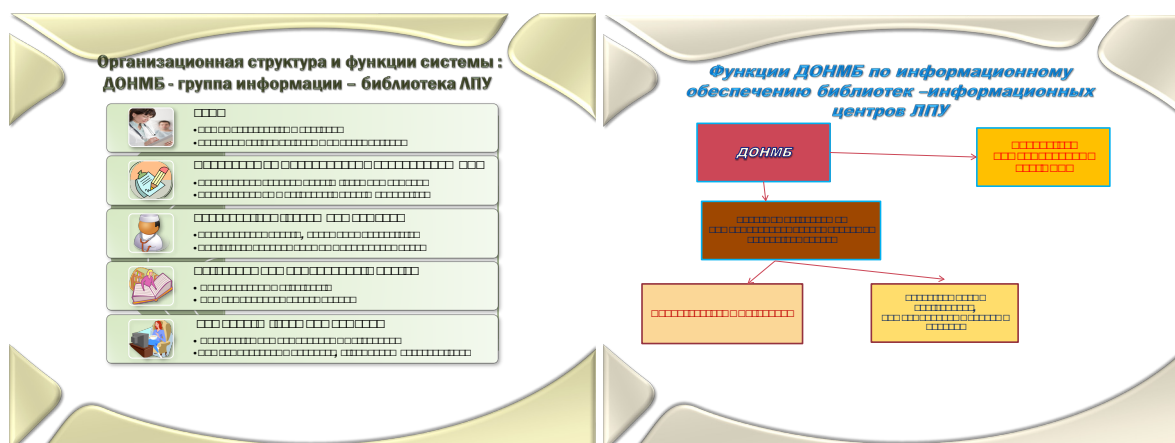
1. В ЛПУ области согласно приказа о создании в каждом ЛПУ группы информации и документу, утвержденному управлением здравоохранения Днепропетровской области (“Положение о группе информации и руководителе группы информации лечебно-профилактического учреждения”), созданы такие группы, призванные способствовать уровню информированности медицинских работников о новых достижениях в медицинской науке и практике. Таких групп в области создано 127.

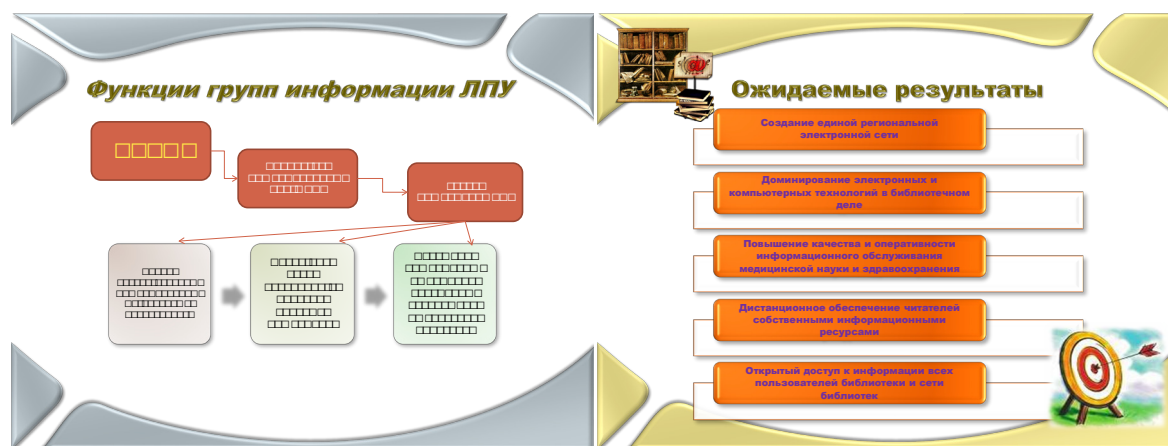
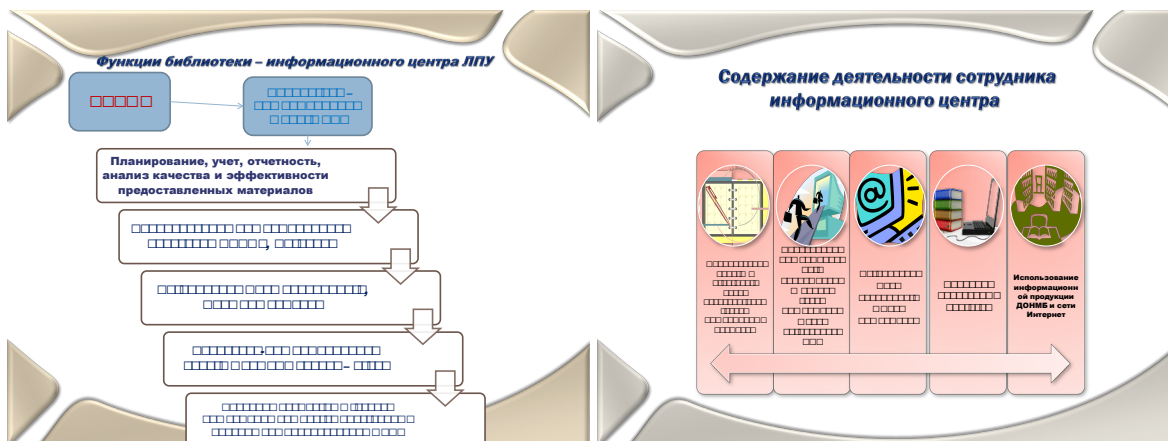
2. Изначально для библиотек любого уровня приоритетными были информационные функции, так как “библиотечное”, “библиографическое обслуживание” являются обобщающими к понятию “информационное обслуживание”. Развивающиеся процессы информатизации общества, компьютеризация деятельности системы здравоохранения изменили требования медицинских работников к сфере библиотечного обслуживания.

Используя вторичную электронную и печатную продукцию ДОНМБ, информационные центры ЛПУ подготавливают, заимствуют материалы из других источников и передают в подразделения для дальнейшего использования специалистами. На основе анализа и обработки широкого круга источников информации подготавливаются и распространяются в режиме избирательной адресной рассылки информационные издания: библиографическая сигнальная, экспресс-информация, реферативная и обзорно-аналитическая информация научно-медицинского, фармацевтического содержания, справочно-нормативная литература (в те учреждения, где отсутствуют информационные центры рассылку материалов осуществляет ДОНМБ).

Ознакомиться с элементами структуры представленной модели, обязанностями каждого из членов связки “группа информации плюс библиотека” можно на представленных схемах в конце статьи (рис.2-7).

Кроме большой подготовительной, организационной, документальной работы по реорганизации библиотек региона в информационные центры, ДОНМБ проводит работу на опережение, и уже начато обучение библиотекарей сети медицинских библиотек новым технологиям. Обучение ведется дистанционно, а также в стенах ДОНМБ с использованием новых форм обучения, таких как кейс-метод, мастер-класс. После проведенных занятий каждый библиотекарь обеспечивается учебными пособиями для закрепления материала. Проводимая среди библиотекарей работа, позволяет утверждать, что сознание, уровень знаний библиотекарей будут полностью готовы к новым формам работы в планируемые сроки создания материально-технической базы в каждом регионе, а ожидаемые результаты воплотятся в жизнь, ведь как говорят: «Любое желание дается с силами его осуществить».

Коллектив ДОНМБ оптимистично смотрит в будущее и знает, что идущий вперед одолеет свой путь.

Бібліотеки Верхньодніпровщини: реальний стан, проблеми, перспективи розвитку

Сопіна Л.М.,
директор Верхньодніпровської районної ЦБС

Сьогодні на території району функціонують 53 бібліотеки: 24 публічні, підпорядковані Міністерству культури і туризму і 29 спеціальних і спеціалізованих інших відомств.

Публічні бібліотеки району обслуговують книгою та надають інформаційні послуги близько 20 тисячам користувачів різного віку (це складає 36% від загальної кількості населення району).

В бібліотеках також організоване поза стаціонарне (на дому) обслуговування людей похилого віку та людей з обмеженими фізичними можливостями.

Задовольнити зростаючі інформаційні потреби користувача на сучасному рівні бібліотечним працівникам допомагають інформаційні технології.

Завдяки участі у відкритому Всеукраїнському конкурсі проектів «Інтернет для читачів публічних бібліотек (LEAP) – VI», який був оголошений відділом преси, освіти та культури США в Україні та перемозі у ньому Верхньодніпровська центральна районна бібліотека отримала Грант Посольства США на придбання техніки, програмного забезпечення, оплату послуг провайдера для створення Інтернет-центру.

Завдяки Інтернет-центру послуги для користувачів значно розширилися. Вихід у мережу Інтернет значно збагатив існуючі ресурси бібліотеки оперативною інформацією з найголовніших потреб життєдіяльності та довкілля, забезпечує необхідною для навчання інформацією студентів вузів та технікумів, учнів середніх загальноосвітніх шкіл, надав можливість дистанційно ознайомлюватись з новинами вузів України та світу, спілкуватися з ровесниками інших країн, отримувати знання про сучасні технології.

За рік послугами Інтернет-центру скористалися близько 5 тисяч разів.

В останні роки значно покращилася ситуація з фінансування бібліотечних закладів району. Щорічно загальна сума фінансування публічних бібліотек з місцевих

бюджетів збільшується: зростає сума витрат на оплату праці, фінансується передплата періодичних видань, придбання літератури, технічних засобів, обладнання, проведення ремонтних робіт.

Бюджетні кошти складають основну частину фінансування – 98%, решта – позабюджетні. Надходження від платних послуг, благодійної та спонсорської допомоги використовується, в основному, на поповнення бібліотечних фондів, придбання технічних засобів, підтримку санітарно-гігієнічного стану бібліотек.

Надзвичайно серйозною проблемою в суспільстві є те, що місто і село розвиваються різними темпами. Якщо в містах відчутні зміни соціального, економічного характеру, то в селі вони відбуваються набагато повільніше.

У мешканців міста і мешканців села сьогодні немає рівнозначних можливостей у доступі до інформаційних джерел, комп'ютерних технологій, освітянських, професійних програм, правових ресурсів. Особливо це впливає на ті верстви населення, які потребують окремої уваги громади – діти, молодь, соціально незахищені категорії людей...

Сільська бібліотека намагається і здатна вирішити ці проблеми. Вона була і є територією духовності та знань, першим помічником в освіті, професійному становленні, організації дозвілля населення, вона – доступна й безкоштовна.

Сільські бібліотеки Верхньодніпровського району в середньому обслуговують по 500 користувачів, мають близько 10 тис. фонду й більшість з них знаходяться в орендованих, пристосованих приміщеннях.

Але певними труднощами цих бібліотек є: зношеність фонду, старі меблі, потреба поточного ремонту, відсутність комп'ютеризації..., та попри всі матеріальні негаразди, бібліотеки працюють, розвиваються й деякі з них є показовими. Це залежить, в першу чергу, від професіоналізму бібліотечних працівників, їхнього «горіння», бажання працювати і здатності «вкласти душу» в улюблену справу. Приклади такого успішного розвитку серед бібліотек Верхньодніпровщини були представлені на конкурсі професійної майстерності «Краща бібліотека року» й конкурсі-огляді «Збереження і використання культурної спадщини краю». Щорічний Всеукраїнський конкурс дитячого читання «Найкращий читач України – 2011» показав високий рівень активності читачів сільських бібліотек та вагомий внесок бібліотечних працівників в організацію читання дітей.

Серед кращих сільських і селищних бібліотек Верхньодніпровщини можна назвати: Боровківську, Ганнівську, Вільнохутірську, Дніпровську, Дніпровакам'янську, Мишуринорізьку, Новомиколаївську, Першотравенську, Соколівську, Широківську, Якимівську бібліотеки.

В Ганнівській, Мишуринорізькій, Новомиколаївській, Першотравенській бібліотеках силами бібліотекарів створені і працюють краєзнавчі музеї. В їх колекціях: рушники, народний одяг, знаряддя праці і предмети побуту, якими користувалися наші пращури. Від сивочолої минувшини і до сьогодення – збираються історичні пам'ятки: легенди краю, перекази старожилів, біографії видатних людей, історії будівель, пишуться літописи сіл.

Сільські ради йдуть назустріч відділу культури і туризму райдержадміністрації, з розумінням ставляться до бібліотечних проблем і завжди готові допомогти.

Прикладом цього є Ганнівська й Дніпровокам'янська бібліотеки, які переведені в приміщення сільських рад – а це вже гарантія того, що вони завжди будуть опалюватися й вчасно ремонтуватися; вирішене питання і з розміщення Дмитрівської бібліотеки – сільрада придбала для неї 3-кімнатну квартиру та фінансувала ремонт.

Боровківська, Дмитрівська, Малоолександрівська сільські ради приділяють увагу оновленню бібліотечних фондів: купують книги та передплачують періодичні видання.

За останні 3 роки Боровківською й Дмитрівською сільрадами були придбані для бібліотек нові меблі.

В цьому році в Новомиколаївській селищній бібліотеці проведено опалення.

Сьогодні бібліотекарі Верхньодніпровщини мріють про бібліотеки сучасні, привабливі, комфортні, автоматизовані. На засіданнях ради при директорів обговорюють проблеми бібліотек, розробляють стратегію трансформації бібліотечних закладів на селі, пишуть проекти, з надією виграти гранти і комп'ютеризувати свої бібліотеки.

Ми розуміємо, що перетворення бібліотек означає початок змін і в соціальній, і в культурній, і в освітній сфері села, підвищення рівня життя селян, який напругу залежить від рівня поінформованості населення.

Починати трансформацію бібліотек необхідно вже сьогодні. Людям у селах щодня бракує інформації з професійних, освітніх, правових, соціальних питань. Тож бібліотечні послуги повинні бути.

Систему обслуговування користувачів можуть самостійно обрати місцева громада й керівництво, їм треба тільки підказати, запропонувати. Наприклад, бібліотека може працювати, як: інформаційний центр; довідковий центр; центр доступу до Інтернету; центр комп'ютерної грамотності; центр підтримки самоосвіти; центр дозвілля; центр відродження та збереження народної культури.

Сьогодні основною для бібліотеки стає не просто видача книг, а робота з населенням: соціальна діяльність, надання консультацій, інформаційна допомога.

Дуже важливим є для сільської бібліотеки її доступне розміщення, зручний для мешканців села графік роботи, форма роботи – працює вона як стаціонар чи як бібліотечний пункт в окремий час.

Ми мріємо про придбання бібліобусу, устаткованого ноутбуком і виходом в Інтернет для обслуговування невеличких населених пунктів.

Тобто бібліотека – це заклад публічний, соціальний і ми намагаємося організувати роботу відповідно до вимог населення.

Оснащення сільських бібліотек телефонним зв'язком, аудіо-, відеотехнікою, копіювально-розмножувальною, матеріалами для ігрової діяльності дітей – це поки що, тільки мрія, яка, можливо, колись здійсниться і допоможе нам розширити перелік послуг для відвідувачів, організувати їхню повноцінну роботу та проведення дозвілля в стінах бібліотеки.

Сподіваємось, що через декілька років, завдяки нашій участі в різних міжна-

родних проектах, всі бібліотеки будуть мати автоматизовані робочі місця для використання комп'ютерної техніки читачам й доступ до Інтернету.

Зміни в бібліотеках ставлять нові вимоги й до працівників. Сьогодні недостатньо мати диплом бібліотекаря. Необхідно вдосконалюватись, професійно навчатись протягом усього життя. Бібліотекар – головна рушійна сила усіх позитивних змін, і починати перетворення він повинен із себе.

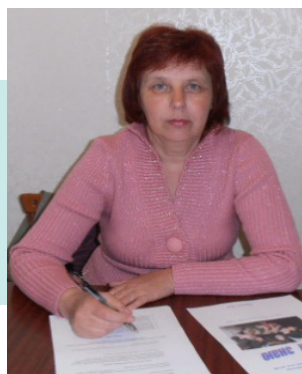
Навчання персоналу покладена на методичний центр районної бібліотеки. Практика безперервної освіти бібліотекарів включає районні семінари, виїзні заходи на базі кращих бібліотек району, майстер-класи із залученням кращих фахівців, тренінги щодо використання комп'ютерних технологій.

Методичні матеріали, що містять кращий досвід сільських бібліотек, видаються і розповсюджуються серед усіх бібліотек району.

Сільська бібліотека – це частина інфраструктури села, і зв'язок бібліотеки з громадськістю має велике значення. Громада завжди підтримає й заступиться за бібліотеку, яка відображає її інтереси та задовольняє її запити.

Верхньодніпровська дитяча : неповторне обличчя , цікавий досвід , нові відкриття

**Єрмоліна Л.І.,
завідуюча Верхньодніпровською
районною дитячою бібліотекою**

Кардинальні зміни всіх цінностей, які спостерігаються в нашому суспільстві в останні роки, стосуються кожного із нас і, насамперед, дитини. Тому духовно – моральне виховання є найважливішим аспектом у роботі нашої бібліотеки, бо саме дитяча бібліотека покликана донести до юного покоління духовні основи, пробудити душу маленької людини, створити середовище духовності й творчості. Які б напрямки в роботі бібліотеки не обиралися – краєзнавчий, патріотичний, екологічний, естетичний чи етичний, кожен з них має моральний, духовний аспект. І, навпаки, духовно-моральне виховання включає в себе кожний з названих вище напрямків.

В наш час бібліотеки залишаються майже єдиним островцем, де можна безкоштовно отримати інформацію, відпочити, зустрітися з друзями, змістовно провести дозвілля. Саме тому особливого значення набуває в нашій бібліотеці соціокультурна діяльність як скарбниці духовності, відродження національної культури.

Соціокультурна діяльність бібліотеки – це поняття дуже широке. Не лише масові заходи повинні збирати користувачів, а треба зробити так, щоб кожен з них знав, що саме в бібліотеці й книзі він знайде пораду й відповідь. Саме цьому й підпорядкована вся діяльність бібліотеки. Дозвіллева діяльність бібліотеки багата й різноманітна. Є в ній місце і традиційним, і інноваційним заходам. Але головне, що їх поєднує і дає позитивний результат, це те, що бібліотека є центром спілкування, місцем, де можна із задоволенням, весело й змістовно провести вільний час, зібрати дітей для пошуку спільної відповіді на будь-яке запитання, об'єднати їх з метою отримання нових знань. Добре зарекомендували себе такі форми роботи, як: літературний диліжанс, книжковий лабіринт, літературний аукціон, літературні конкурси, свята, ранки, вікторини та інше. Ми робимо все можливе, щоб охопити всіх читачів різними заходами, аби читацька життєва палітра була соковитою, яскравою і, водночас, різноманітною. Мета всіх дозвіллевих заходів – закріплення знань, отриманих на уроках, популяризація літератури та розширення пізнавальних інтересів. Серед таких заходів слід відзначити:

- літературно-музичну вітальню «Умійте кохати», присвячену творчості поетів Л.Костенко, В.Симоненка, Л.Клименко, Б.Олійника, О.Забужко та інших. Емоційності вечору додала театралізація уривку з твору Богдана Лепкого «Мазепа», який майстерно зіграли Артем Федоров (І.Мазепа) та Наталка Лешукова (Мотря Кочубеївна). Емоційним додатком були романси та пісні у виконанні: Янкової В.- викладача дитячої музичної школи, Гулого А. – керівника гуртку ПДЮТ та Буряк Ольги – учениці 10 класу СШ№3. Це був поетичний гімн кохання!
- літературно-музичний вечір «Ті роки закарбовано в пам'яті», присвячений перемозі у Великій Вітчизняній війні. Нові технологічні процеси дозволили використати фрагменти фільмів, музичні композиції, кадри хроніки, що підсилювало емоційний стан глядачів. Члени клубу «Ровесник» показали фрагмент повісті Б.Васильєва «А зорі тут тихі».
- Не менш вдалим був вечір – портрет, присвячений життю і творчості Володимира Висоцького – «Ни єдиною буквою не лгу...». Емоційності і колоритності вечору надавали вірші у виконання дітей, відеоролики з життєвого та творчого шляху поета, композитора, співака, актора. Кульмінацією вечора став відеоролик пісні «Я несу свою беду...» у виконанні Марини Владі. За багаторічну історію бібліотеки вже не одне покоління читачів, які стали батьками, тепер приводять до нас своїх дітей та онуків. До послуг читачів не тільки багатий книжковий фонд, а й особливе ставлення – теплота, увага, розуміння. Тому з таким задоволенням відвідують наймолодші читачі бібліотеки клуб «Знак питання». Тут допоможуть вибрати найкращу дитячу книжку, відповісти на всі чому, у формі гри залучити до участі в масовому заході. Такі засідання несуть дітям радість і

задоволення, хвилини зустрічі з найкращим другом – книгою. Цікавими і корисними для наймолодших читачів були:

- літературна година «Оспівана фантазія» (про життєвий і творчий шлях Лесі Українки). Діти залюбки декламували знайомі з дитинства вірші, змагалися у вікторині, робили малюнки до улюбленого твору;
- театралізована вистава «Мандруючи стежками казок Шарля Перро»;
- літературна година з елементами театралізації «Ой, Меланко, щедрівочко»
- літературно-музична подорож за творами Ю.Ентіна «Песенка – чудесенка»
- казковий вернісаж «Знайомтесь, діти, Едуард Успенський»
- театралізована вистава «Казковий світ Миколи Носова»

Плідною і насиченою є робота з формування інформаційної культури дітей. Ці заходи вирізняються як різноманітністю тематики, так і формами проведення. Цікавими, на наш погляд, були:

- прогулянка до дитячого довідкового бюро «Де поклади цікавинок...»
- Бібліотекар запросила учнів 2 – 3 класів прогулятися книжковими полицями читальної зали, адже дитяче довідкове бюро можна порівняти з великим палацом, де безліч таємних кімнат і переходів, або з машиною часу, на якій можна потрапити до Давнього Єгипту чи, навпаки, відлетіти в далеке майбутнє. На галявині відпочинку діти познайомилися з дитячими енциклопедіями, навчилися правильно користуватися ними та за необхідності знайти потрібну рубрику.
- Бібліографічна карусель «Моя улюблена рубрика» запрошувала всіх, у кого є улюблений журнал, якого завжди чекаєш з нетерпінням. Відвідувачам каруселі пропонувалося поділитися своїми враженнями про улюблений журнал з ровесниками, адже розмаїття рубрик – це ґрунт їхніх захоплень і інтересів. З цікавістю й азартом учні 7 – 8 класів побували в рубриках «Глобус від А до Я», «Тусовка», «Співрозмовник», «Ігротека», «По той бік фокуса» та інших.
  - Гостьовий візит до бібліотеки «Дитяча інформаційна Мекка» запрошував учнів 6 класів стати читачами дитячої бібліотеки, яка є своєрідною меккою для дітей. Гідом в інформаційному центрі був бібліотекар читальної зали, а маршрут екскурсії був наступний:
1. «Журнальна вежа» – стелаж дитячої періодики;
  2. «Замок чудес» – виставка «Ідуть до нас сказання давнини»;
  3. «Галявина природолюбів» – виставка «Як прекрасна земля»;
  4. «Рада розумників» – стелаж зі словниками;
  5. «Краєзнавчий музей» – краєзнавчий куточок;
  6. «Козацька фортеця» – книжкова виставка «Богдан Хмельницький»;
  7. «Палац етнографії» – книжкова виставка «Українці: народ і культура»;
  8. «Хмарочос дитячого довідкового бюро»

Уявний ліфт піднімав туристів поверхами: «Дерево пізнання», «Дитячі книжкові серії», «Універсальні дитячі енциклопедії», «Все про все», «Я пізнаю світ».

- Бібліотекада «Найкращий диспетчер читальної зали» (4 – 5 класи). Учасникам гри пропонувалося швидко організувати дії з пошуку заданої інформації: підшити

журнал у порядку зворотної нумерації; знайти свій читацький формуляр і у паперову вкладки записати книгу; виконати бібліографічні довідки та інше.

- бібліотечний урок «Де розумом не дійду, то в книзі знайду», літературна дегустація «Барвистий світ журналів», бібліографічна гра «Загадки країни чомучки».
- «Алхімія інформації або Лабораторія чаклунів» - практичне заняття з бібліографії. Алхіміки Середньовіччя намагалися відшукати чудодійну речовину – «філософський камінь», за допомогою якого можна було б перетворювати прості метали на золото, срібло або лікувати хвороби. У бібліотеці є такий «філософський камінь», за допомогою якого можна відшукати відповіді на будь – які питання – це СКС. Практичне заняття з бібліографії пропонувало дітям стати бібліотечними чаклунами, пізнавши ази мудрої СКС.

Одним із провідних напрямків роботи бібліотеки є інформування користувачів про наявні бібліотечні ресурси. Вдалим, на наш погляд був День преси «Прочитай, це цікаво». Протягом дня відвідувачам бібліотеки пропонувалося познайомитися з прес – переглядом «І дорослим, і малим», бібліографічним колажем «Про нас пишуть», ретро – розкладинкою «Колекція друкованих цікавинок» та прослухати огляд періодичних видань «Знання з задоволенням».

Для учнів середнього шкільного віку проведено бібліографічно – рекомендаційний мікс «Про це варто прочитати».

Багато уваги приділяється індивідуальному та груповому бібліотечно – бібліографічному обслуговуванню користувачів. Темати інформування керівників гуртків ПДЮТ є:

- Театральна самодіяльність як засіб розкриття творчого потенціалу дитини;
- Інтерактивні форми організації дитячого дозвілля;
- Виховання екологічної свідомості з орієнтацією на активне пізнання природи;
- Педагогічні стратегії інноваційного розвитку особистості та інші.

Індивідуальну інформацію в бібліотеці отримують і діти. Серед тем:

- Паперові витівки;
- У світлі рампи;
- Цікава радіоелектроніка;
- На планеті чудес та пригод;
- Новинки художньої літератури;
- Кулінарне чаклунство: смакота + здоров'я та інші.

Сьогодення потребує обдаровану особистість – людину, яка нестандартно мислить, має сильну волю та колосальну працездатність. Такі основні риси талановитої особистості, як потреба у творчості та пошук нових ідей сприяють формуванню у дітей незалежного мислення, власної винятковості і стають життєвою необхідністю. Саме тому одним із головних завдань бібліотеки є робота з обдарованими дітьми: виявлення індивідуальних особливостей, визначення перспективи подальшого розвитку творчого потенціалу кожної дитини, задля того, щоб їхнє життя було більш

захоплюючим і цікавим. Бібліотека має банк дітей творчої та академічної обдарованості. Це дає можливість не тільки надавати допомогу в розвитку обдарованості за допомогою книги, а й залучати таких дітей до участі в різноманітних конкурсах. Велику зацікавленість у таких дітей викликає щорічний Всеукраїнський конкурс «Найкращий читач року».

Активну участь брали читачі бібліотеки у Всеукраїнському конкурсі дитячої творчості «У вінок Кобзаря ми вплітаємо майбутнє». На обласний тур конкурсу були представлені поезія і проза, роботи з петриківського розпису, вишивка та поробка з соломки. Робота Микової Тетяни отримала право представляти нашу область в м. Києві на підведенні підсумків конкурсу. Інтерес читачів до конкурсів постійний і тому не дивно, що обласні та районні конкурси викликають шквал емоцій та бажання брати в них участь і перемагати. Серед таких конкурсів були: цьогорічний обласний конкурс, присвячений 50-річчю першого польоту Юрія Гагаріна в космос «Сузір'я Гагаріна». Із 65 дитячих робіт представлених на конкурс наші читачі отримали: гран – прі - Бабаєнко Костянтин і Андріаманас Діоріна, в номінації «Поробки» перше місце зайняла Кушнір Марина, II – Микова Тетяна. В номінації «Малюнки» робота Моїсеєнко Міші отримала III місце Робота Бабенко Кості Рандріаманас Діоріна – 10 клас СШ №3 Нагородження переможців Неабиякий інтерес викликав конкурс малюнку «Малюємо Європу» Графіті на асфальті до Дня Європи та конкурс дитячого малюнка на асфальті, присвячений історії українського державотворення «Я малюю Україну». Малюнки – переможці конкурсу Я малюю Україну» Всеукраїнському Дню бібліотек був присвячений конкурс «В об'єктиві книга», Особливістю його було те, що оцінку фотосвітлинам давали не тільки професійне журі, а й відвідувачі бібліотеки. На протязі 2-х тижнів функціонувала фотовиставка робіт і кожен бажаючий зміг віддати свій голос за роботу, яка йому найбільше до вподоби. Сподобалися юним читачам «Весела читаліада» - міжшкільний чемпіонат з літературного багатоборства, літературна мозаїка, присвячена міжнародному дню друзів «Я бажаю вам друга такого», літературна головоломка «Розпізнайте, хто я», книжковий лабіринт «Королівство героїв Всеволода Нестайка», пізнавальна гра «Розважаючись, навчаємось», поетичний ранок «Рідна і єдина барвиста Україна», конкурс ерудитів «Орлиний злет Шевченкового духа», літературний рейд партизанськими стежками «Згадаємо величні ті роки».

Відомо, що в дитинстві найбільш привабливою і цікавою є ігрова діяльність. Навіть у шкільному віці вона залишається важливою умовою всебічного розвитку дитини. Тому вся робота з відвідувачами молодшого відділу пройнята елементами гри. Більшість публічних заходів для маленьких читачів є ігровими: літературний тир, поле чудес, літературні та казкові лабіринти, літературні лото, вікторини, лялькові вистави, театралізації творів самими дітьми. Книжковий лабіринт «Чи уважний ти читач», казковий вернісаж «Казковими стежками Г.Х.Андерсена», книжковий аукціон «Чарівна скриня», літературна подорож «Народознавча веселка», літературно-пізнавальна гра

«Будьмо гідними називати себе українцями» та багатоінших- це неповний перелік заходів, що проводяться для наймолодших читачів. Участь у грі вимагає від дітей поглибленої роботи з книгами різних видів і жанрів, прищеплює смак до самоосвітньої діяльності, дає змогу перевірити свої можливості, утвердитися як особистість.

Стимулюванню творчої активності, свободи, емоційної розкутості та розвитку уяви і асоціативного мислення сприяє театралізація, як форма роботи з дітьми, особливо молодшого шкільного віку. Користувачі бібліотеки відвідали презентацію книг верхньодніпровських авторів Євгена Безуса «Казочка про дідуса-паровоза та хлопчика Микитку» і Марії Дубини «Видивинь та прислушниця» - «Заходь у гості добра казко».

На літературний аукціон «Дивосвіт скарбів книжкових» зібралися найактивніші члени клубу «Знак питання», щоб перевірити свої знання казок та довести всім, що кожен з них дійсно знавець усної народної творчості, ерудований та начитаний. Вели аукціон герої казки О.Толстого «Золотий ключик» - Буратіно та Мальвіна, ролі яких прекрасно зіграли учениця 3 класу СШ №3 Науменко Дарина та учень 4 класу СШ № 5 Косяк Дмитро. Найкращі знання літератури показала Копйова Марина, яка й отримала головний приз.

Виховання у дітей патріотичних почуттів, глибокої поваги до історії рідного краю, української держави та нашого народу, його найкращих традицій, знайомство з кращими зразками українського мистецтва стало метою клубу «Ровесник». Саме тут читачі бібліотеки ростуть морально і духовно, стають самостійними і самодостатніми у своїх поглядах на життя і літературу. Надовго запам'ятаються читачам вечір – спогад «Неопалима купина таланту Володимира Івасюка», вечір –портрет «Із сузір'я найславетніших: до 110-річчя Катерини Білокур», родинне свято «Моя родина – частка українського народу», лицарський турнір, театралізована літературна подорож «Сім див світу», «Промінчики сміху нам на втіху» (за творами українських письменників), літературний вечір «Царицы моей души» (любовна лірика О.С.Пушкіна). Проведення наших заходів, що орієнтовані на усе дитяче населення міста, звичайно не може обійтися без реклами. Вже традиційними формами стали анонси масових заходів, які представлені на стенді в бібліотеці «Інформація для вас» та на стендах в школах міста. На початку року організатори з виховної роботи в школах, класні керівники запрошуються на коктейль – презентацію «На бібліотечному меридіані», де мають змогу познайомитися з роботою бібліотеки за рік та прослухати анонси масових заходів на наступний рік. До уваги відвідувачів бібліотеки був оформлений фото -коллаж «Разом нам цікаво, весело, повчально» .

Вже традиційно на початку вересня бібліотека організовує дні презентації в школах міста «Бібліотека пропонує»; бере участь у заходах до початку занять в ПДЮТ і презентує бібліотеку на сцені палацу, беручи участь в театралізованих діях.

До проведення весняних екскурсій в бібліотеці готуємося заздалегідь, адже це найважливіша частина нашої роботи з наймолодшими читачами. Від першого візиту до бібліотеки багато в чому залежить, чи будуть діти надалі відвідувати бібліотеку та читати. Тому перше знайомство з бібліотекою намагаємося зробити яскравим, таким, що запам'ятається дитині надовго. До цих днів ми готуємо лялькові вистави

«Пригоди в Книжковому королівстві», «Буратино шукає друзів». Діти не тільки спостерігають за ходом подій, а й беруть активну участь у відгадуванні літературних загадок, відповідають на запитання героїв вистави.

Разом з читачами святкуємо і Всеукраїнський день бібліотек. Цього дня в залах бібліотеки оформляються книжкові виставки «Книги, що мають своє минуле і майбутнє», «Через маленьку книгу у великий світ», «Бібліотека – свідок і творець історії»; проводяться – літературне ревю «Великі бібліотекарі», свято «Цікаві таємниці в кижковій скарбниці», казкова вистава «Книжкове царство», бесіда «Як народилася наша професія». Не залишаємо поза увагою і бібліотечних працівників. Для них було проведено бібліотечний уїк-енд «Вересневі зустрічі бібліобогинь» та всі разом взяли участь у святі, підготовленого центральною районною бібліотекою «Від серця до серця». Відчутно активізувалася краєзнавча робота бібліотеки. Приметою сьогодення бібліотечного краєзнавства є пошукова, дослідницька робота, вивчення традицій і легенд краю. До цієї роботи залучаємо читачів бібліотеки, активістів клубів за інтересами. Дякуючи спільній роботі, ми видали краєзнавчий пазл «Про що говорять назви» (походження назв урочищ, лісів, балок, населених пунктів Верхньодніпровщини), «Свята ноша душі» (присвячене репресованим поетам і письменникам Верхньодніпровщини), поетичний фото-буклет «Тобі, Верхньодніпровськ, освідчуються музи у коханні», фотоальбом, який розповідає про пам'ятники і пам'ятки нашого краю «Пам'ятники та пам'ятні місця Верхньодніпровщини», збірку «Легенди ріднокраю», інформаційний список – дайджест «Про тебе, любя річечко...», листівку «Перлина наша – Римський ліс». Молодший відділ бібліотеки ось уже на протязі 3-х років видає пам'ятки із серії «Їх іменами названі вулиці».

Для того, щоб полюбити рідний край, потрібно його добре знати. К. Ушинський писав, що знання про рідний край так само необхідні для духовного розвитку дитини, як уміння читати й писати. Дійсно, саме такі знання духовно збагачують людину, виховують глибоку повагу до традицій свого народу. Ці фактори формують поняття малої Батьківщини, розкривають зв'язок рідного краю з великою Батьківщиною. Враховуючи це, бібліотека провела для своїх користувачів краєзнавче рандеву «Талантів різнобарв'я», конкурс дослідницьких робіт «Історичні родзинки нашого міста», літературно-музичний вечір «Ми зберегти зуміємо той мир, що ви нам принесли», оформлялися книжкові виставки та тематичні полиці «Якщо ти любиш рідний край, у мандрівку вирушай», «Новинки краєзнавства», «Для тих, хто цікавиться історією краю», «Край подвигів і щедрої краси», «Краю рідному пісні вона складає», краєзнавчий куток «Верхньодніпровщина: століття - події – портрети», стенд «Літературна Верхньодніпровщина».

Давньоримський вчитель, що відповідав за навчання основам знань, називався магістром ігор. Фахівці нашої бібліотеки – це справжні магістри ігор, конкурсів. На кожному такому заході читачі одержують певні знання, навчаються жити цікаво та насичено, зростають як читачі та громадяни.

Робота з юнацтвом: пошук ідей триває

(з досвіду роботи Верхньодніпровської центральної районної бібліотеки)

**Сідак Н.В.,
провідний бібліотекар юнацького
абонементу Верхньодніпровської
центральної районної бібліотеки**

Сьогодні книга й бібліотека разом із телебаченням та Інтернетом залишаються головним джерелом нових знань для будь-якої людини. Для юнацтва, яке навчається в школах, вступає до середніх та вищих навчальних закладів, вони є першочерговою необхідністю.

Безумовно, широка комп'ютеризація населення додала зручності в користуванні електронними носіями, та часто рівень матеріалу, викладеного на сайтах, неглибокий або вузько спрямований. Тому учнівська й студентська молодь звертається до друкованих джерел.

Акценти часу вимагають різноманітних підходів при залученні до читання – як при відборі теми для проведення колективного заходу, так і при визначенні форм подачі матеріалу.

Об'єм проведеної бібліотекарями роботи з юнацтвом, на наш погляд, дає змогу поділитися творчими знахідками, що з'явилися при популяризації бібліотечної книги.

Дуже важливо навчитися шукати потрібну інформацію у величезній кількості друкованої продукції, впевнено спілкуватися з книгою.

З цією метою при районній бібліотеці було створено клуб для юнацтва «Бібліознавець». За 10-ти-літню історію учасники клубу отримали безліч корисної інформації – як з користування книгою, так і загальнорозвиваючої.

Це і зустріч з представниками професій, і обговорення «гарячих» тем з юристами, психологами, успішними підприємцями, соціальними працівниками, лікарями, екологами.

Останнім часом широко використовувалися можливості Інтернет-мережі.

Та основне завдання клубу «Бібліознавець» - навчити учнів грамотно користуватись довідковим апаратом бібліотеки, оволодіти правилами інформаційного пошуку, познайомити з новими виданнями, поспілкуватися поза школою.

Різнноманітні форми подачі матеріалу (віртуальний урок-подорож, урок-повто-

рення, бесіда, екскурсія книгою, прес-реліз, відео калейдоскоп, хвилинка книголюба, інформ-ананс, ерудит-ринг) дають можливість ознайомити юних бібліографів із каталогами, картотеками, енциклопедіями та словниками.

Ігрова форма при проведенні практичних занять – невід’ємна частина засідань клубу:

- «В словник заглянь – ученим стань»
- «Грамотно писати – це престижно» (робота з орфографічним словником)
- «Заглянь у мене – розповім тобі» (знайомство із тлумачним словником)
- «Подорожуємо зі словом» (робота із словником іншомовних слів)
- «Кожне слово історію має» (знайомство з етимологічним словником)

Окрім того, при підготовці засідань клубу враховується виховне навантаження:

- Пізнавальне («Живе багатство України – тварини», «Світ навколо нас. Відкриття»);
- Екологічно-красознавче («Екологічна абетка Придніпров’я»);
- Патріотичне («Міфи Київської землі та події стародавні», «Билини», «Ми – українці»).

Юнацтво – це той контингент користувачів, котрого приваблюють форми роботи, які передбачають: активну участь, командну гру, завдання з розвитку логіки.

Тому в рамках цього річного тижня дитячої та юнацької книги були проведені:

- Засідання інтелектуального кафе «Домінанта»;
- Літературний ринг «Що в імені твоєму»;
- Лікнем-експрес «Я бібліознавець»;
- Зустріч з бібліографом «Якісна освіта – виклик третього тисячоліття»;
- Зустріч з обдарованою молоддю міста «Ми – це сад, а наші мрії, прагнення, таланти – його садівники».

Літературний ринг «Що в імені твоєму» дав можливість студентам коледжу дізнатися про походження та значення свого імені, побути учасником вікторини, згадати художні твори та пісні, в назвах яких є імена; вибрати ім’я майбутній дитині серед слов’янських імен.

Дві команди – «Розумники» та «Інтелектуали» - змагалися на засіданні інтелектуального кафе «Домінанта». Вони стали учасниками турніру «Література без меж», літературного та музичного ерудит-експромтів.

У форматі проведення «Дня Європи на Дніпропетровщині» юнацький абонемент ЦРБ організував вікторину «Відкрий Європу для себе».

За допомогою запитань та відео завдань студентів коледжу переконували відтворити політичний портрет Європейського Союзу та визначити місце України а євроінтеграційних процесах.

Молодь – це майбутня Україна. І, звичайно, вона, як і кожне покоління, має свої, відповідно до часу, пріоритети.

А тут іще й шквал інформації, яка лине з телевізорів, комп’ютерів, мобільних телефонів, книг, від оточуючих... Інформація різна: позитивна й негативна, і дуже час-

то – останнє...

І серед цієї життєвої «піни» десь загубилися, «розмилися» такі прості й позитивні людські риси, як скромність, совісність, вірність, доброта, відповідальність, цілеспрямованість, чесність...

Саме про них ішла мова на спор-годині «Зберегти людяність в людині, природне в природі».

Хотілося почути, що думають про людські цінності юнаки й дівчата, як розуміють поняття справедливості, поваги до людини, відповідальності, інтелігентності, чи є «жіночі» й «чоловічі» справи, що значить бути сучасними, яку людину вважати цікавою, а яку – порядною. Та завжди пам'ятати: не модно змінити світ, але можна змінити себе.

Шкільні та вузівські програми передбачають вивчення творчості великої кількості письменників – українських та зарубіжних.

З метою привернення уваги до імені письменника, подій його життя та творчості, виголошених ідей бібліотека організовує тематичні зустрічі.

Шевченківські березневі дні стали щорічними пам'ятними подіями. А в травні цього року ми вшановували українського поета-генія в 150-ту річницю з дня його перепоховання на Чернечій Горі. Учні стали учасниками конкурсу-згадки «Знайомий незнайомий Шевченко». Вони згадали життя поета, його поезії, відповідаючи на запитання усного конкурсу, одночасно дізнаючись про кількість пам'ятників йому у світі, які пісні він любив співати, які події стали першопричиною для написання поезій, коли Тарас Григорович перебував на Верхньодніпровщині, за що шанують його твори.

Книжкова виставка – одне із незмінних джерел інформації про книгу.

Інформаційний куточок «Калейдоскоп професій», організований при юнацькому абонементі ЦРБ, надає рейтингові дані про професії, критерії їх відбору та особливості.

В рамках цільової бібліотечної програми «В пріоритетах – молодь» створено постійно діючу виставку «Ми – молодість майбутньої України»; постійно діють книжкові виставки:

- «Знайди себе у безмірі світів»
- «Прочитай у вільний час»
- «Молодь. Позиція. Майбутнє.»
- «Якщо підручника замало»;
- «Майбутнє – є!»
- (виставка робіт творчо обдарованої молоді).

Бібліотечний масовий захід, до якого не була організована книжкова виставка за темою, потрібно вважати таким, що не до кінця виконав своє призначення.

Тому кожна зустріч з юнацтвом супроводжується тематичною виставкою:

- «Побачимо світ разом» (до Дня Європи);
- «Звіряй своє життя із кращим» (спор-година «Зберегти людяність в людині, природне в природі»);

- «Тлумачний словник пояснювати звик» (засідання клубу «Бібліознавець»);
- «Майбутнє – за освітою» (зустріч із бібліографом «Якісна освіта – виклик третього тисячоліття»);
- «Совість нашої держави» (до Дня Конституції) та ін..

Було організовано книжкові виставки до письменницьких та історичних дат:

- «Крути – смолоскип у майбутнє» (книжково-ілюстративна виставка до дня вшанування героїв Крут);
- «Обніміться ж, брати мої» (експрес-виставка до 150-річчя від дня смерті Т.Г.Шевченка);
- «Геній і нація» (до 150-річчя з дня перепоховання поета).

З особливою увагою готуються інформаційно-бібліографічні видання для юнацтва.

«І знову летить вічне коло життя..» - такими словами розпочинається календар із серії «Народознавчий святковий календар. Зима.», ...Весна», ...Літо».

Український народний календар тісно пов'язаний із обрядодіями, що тягнулися з глибокої давнини, коли Богом було Сонце. Врочистість дій, численні примовляння, віршування, ігри – це обов'язкова складова свят, які сучасною людиною вже призабулися. Це колядки, щедрівки, прислів'я, прикмети року, рецепти «чарівних» страв ще з язичницьких часів.

Найкращі зразки фольклору увійшли до народознавчого календаря.

Буклет інформаційних листівок «Щоб модно й для душі» (Твоя майбутня професія) характеризує найпопулярніші сучасні професії (бухгалтер, медсестра, швачка, юрист) та радить, які професійні якості необхідно мати для успішної роботи за фахом (психофізичні дані, умови роботи, попит на ринку праці, заробітна платня та ін..)

Майбутнє людської цивілізації залежить виключно від реалізації обдарованості людей, яка фіксується на дитячому та юнацькому віці. Саме тому великого значення набуває робота з обдарованою молоддю.

На юнацькому абонементі ЦРБ вже не перший рік ведеться картотека «Обдарована молодь», куди заносяться дані про талановитих учнів. За кожним роздільником із назвою напрямку діяльності (гурток петриківського розпису, м'якої іграшки, малюнка і живопису, ліплення, вокальний, бісероплетіння, телестудія, туристичний) ставляться картки із даними про обдаровану дитину (прізвище, ім'я, по-батькові, адреса, школа, клас, прізвище керівника, участь у конкурсах і т. ін.). Окремі роздільники – за якими стоять картки на учнів, які мають літературні таланти в галузі прози, поезії, а також – роздільники за галузями знань: талановиті учні в музиці, фізиці, хімії, біології і т. ін.

Картотека допомагає спілкуватися з школярами при проведенні заходів, індивідуально підбирати літературу.

Група обдарованих дітей виділяється на формулярах спеціальною позначкою.

Центральна районна бібліотека організувала цикл міні-виставок творчо обдарованої молоді «Юних рук майстерність», де були представлені роботи любителів петриківського розпису та бісероплетіння, оформлена книжкова виставка «Плекаймо

паростки талантів» (із циклу «Сучасна молодь у сучасному світі»).

У минулому році обдарована молодь взяла участь у III турі обласного літературного конкурсу до 65-річчя Перемоги у Великій Вітчизняній війні (1941-1945) «Війна без права забуття», де учениця 10 класу Верхньодніпровської СШ № 2 Анастасія Кіршка стала переможницею і отримала приз.

Обдаровані учні усіх шкіл міста взяли активну участь в літературному турнірі «Що для мене значить бути громадянином європейської держави» на літературному конкурсі «Книга у вашому житті», присвяченому 135-річчю центральної районної бібліотеки. Кращі роботи конкурсу були відзначені грамотами й подяками.

В спілкуванні із обдарованою молоддю, підлітками, які ще шукають своє творче обличчя, велику роль відіграє співпраця бібліотек з музичними й загальноосвітніми школами, Палацами дитячої і юнацької творчості, клубами, Будинками культури, центрами й гуртками творчості.

Верхньодніпровська ЦРБ, виконуючи соціально-дозвілеву та культурно-освітню функції, активно шукає індивідуальні шляхи впливу на читання й розвиток духовних якостей юнацтва, формування позитивного світогляду, цілеспрямовано впливає на особистість молодої людини у відповідності з морально-етичними нормами, психологічно готує до соціально-корисної та особистісно значущої діяльності.

Методисти ЦРБ тісно співпрацюють з соціальними службами міста. Бібліотекарі добре знайомі з директором центру соціальних служб для молоді Іриною Георгіївною Коваль, яка частий гість семінарів, нарад, учасник багатьох масових заходів ЦРБ.

Позитивні напрацювання з організації роботи з юнацтвом досить значні. Ними можна поділитися з колегами. Для бібліотекарів району в цьому році було проведено семінар на тему: «Організація бібліотечного обслуговування дітей та юнацтва: сучасні підходи». Бібліотечні працівники району мали змогу познайомитися з досвідом роботи своєї центральної бібліотеки, обмінятися думками й поділитися своїми напрацюваннями.

«Дітям – означає всім на світі»

(з досвіду роботи з дітьми Боровківської сільської бібліотеки Верхньодніпровського району)

**Шеразадашвілі Н.М.,
завідуюча Боровківською сільською
бібліотекою Верхньодніпровського району**

Бібліотека завжди була збирачем, охоронцем і дослідником творів друку – вічних пам'яток писемності, а бібліотекарі - зберігачами й популяризаторами духовного надбання поколінь. Завдяки бібліотеці користувачі мають можливість познайомитися з історією рідного краю, літературою сучасних письменників, традиціями, звичаями та обрядами. Тому основним завданням бібліотекаря являється вбачаю у прищепленні маленькому читачеві любові до книги, навчання учнів – читачів користуватися бібліотекою, її фондами, довідково-бібліографічним апаратом.

Поєднуючи традиційні та нетрадиційні форми роботи, я постійно працюю над тим, аби заохочувати читачів до читання, зацікавити їх книгою, процесом пізнання, стимулюю до використання книг, що є у бібліотеці. Саме тому бібліотека є інформаційним центром як для дітей, так і для вчителів, батьків, учнів, студентів та ін.

Основною формою роботи в бібліотеці являється масова робота. Це: тематичні виставки літератури, полички, огляди нової літератури, обговорення книг, диспути, усні журнали, вікторини, свята, бесіди, подорожі, години спілкування.

Для наймолодших учасників заходів – шестиліток, які тільки-но вчаться читати, я проводжу екскурсії до нашої світлої, повної цікавих книг бібліотеки. Насамперед пояснюю дітям, що означає слово „бібліотека”. Пояснюю, що в бібліотеці зберігаються різні книги, а також і книги для їхнього віку. Розповідаю, що процес створення книги дуже нелегкий. У ньому беруть участь люди різних професій. Знайомлю з бібліотечними термінами: „стелаж”, „формуляр”, „читальний зал”.

Щоб діти полюбили книжку, хотіли приходити до бібліотеки і були в ній якомога довше, створюються всі умови. Протягом року молодші школярі поступово знайомляться з казками, віршами, загадками, скоромовками, дитячими піснями, лічилками, оповіданнями. Вони вчаться розрізняти види дитячих книжок, навчаються правильно називати відомі книжки (прізвище автора й заголовки книжки) і виявляти інтерес до їх змісту (про що, на яку тему).

З метою виховання в читачів бережливого ставлення до книги в 2011 році були проведені бібліотечні уроки, де діти молодшого шкільного віку вчилися користуватися бібліотекою, вибирати книжки для читання за книжковими виставками, бережливо ставитись до книг, ремонтувати їх.

Проводилася „Бібліомандрівка” для учнів 2 – 3 класів. Діти уважно слухали розповідь про царство книг, про мудрість, яка міститься в них, потім відправилися в подорож на потязі до Книжкового царства, де на кожній зупинці їх чекали пригоди: на Казковій зупинці діти зустрілися з казковими героями; на зупинці „Книжкова лікарня” навчалися лікувати хворі книги (кожна дитина проявила себе в ролі лікаря

Айболита); на зупинці „Книжкове царство” діти познайомилися з фондом бібліотеки: що таке абонемент, читальний зал. В країні Мультяндії діти поринули в мультфільми, проспівавши пісні на карооке. А на згадку про свято дітям були подаровані талісмани, які кожен раз будуть вказувати дорогу до бібліотеки.

В ході уроку „У світі дитячих газет та журналів” (для учнів 4 – 5 класів) діти познайомилися з періодичними виданнями. Дізналися що означає слово „газета” „журнал”? Які дитячі журнали та газети друкуються в державі.

Для учнів 8-9 класів проведено бібліотечні уроки „Каталоги, картотеки нашої бібліотеки”, де діти дізналися, що таке ДБА, його призначення; що таке каталог, як ним користуватися; які є картотеки в бібліотеці, як знайти потрібну інформацію. А на закріплення уроку дітям було запропоновано вікторину.

Учні 2-4 класів подорожували казковими шляхами чарівника Ганса „Мандри казковими шляхами Г. Х. Андерсена”. Їх чекала зустріч з країною добра, щастя й торжества справедливості. Діти здійснили чудову подорож по казках: „Дюймовочка”, „Непохитний олов’яний солдатик”, „Снігова королева”, „Дикі лебеді”, „Кресало”, „Соловей”.

У грі-конкурсі „Ти відкриваєш книгу” (5 – 8 класи) діти потрапили до чарівної країни, створеної письменниками й поетами за творами українських відомих письменників. Збирали коштовні перли - прислів’я, загадки та приказки, де відгадували загадки, самі складали прислів’я та приказки.

В „Літературному калейдоскопі” (вікторині для 4 – 5 класів) діти показали свої знання - мандрували сторінками казок, та творів письменників.

„Зоряна мандрівка” - гра-подорож для учнів 3 – 5 класів. Діти подорожували по сузір’ях літератури. Перше сузір’я називалось „Сузір’я загадок”. Помандрувавши до другого сузір’я, діти потрапили до казкових героїв; в третьому побували в „Сузір’ї читайликів”; в четвертому - „Сузір’ї Перекладачів”; останнє сузір’я - незакінченого прислів’я.

„Людина - частина природи, синонім якої - життя”. Ця еко-година була підготовлена для учнів 5 – 6 класів. Діти читали вірші про природу, дізнались про її чарівність, та про радіоактивні забруднення, що шкодять їй: кислотні дощі, забруднені водойми, вимирання рослин і тварин, які занесені до Червоної книги.

Літературний даджест до 150 років від дня смерті Т.Г.Шевченка „Кобзар у нашій оселі” для учнів 3-5 класів дав можливість почитати вірші Т. Г. Шевченка: „Мені тринадцятий минало”, „І золотої й дорогої”, „І виріс я на чужині”, познайомитися з біографією письменника.

В ході віче-реквієму „Чорна трагедія на кольоровій землі” діти у віршах розповіли про жахливу ніч 26 квітня 1986 року, про героїв-пожежників, про наслідки Чорнобильської трагедії, загиблих вшанували хвилиною мовчання. Була оформлена виставка: „Чорнобиль: погляд крізь роки”.

„Посвята в читачі” (традиції бібліотеки - свято для найменших читачів - учнів

1 класу). Під час свята діти потрапили в цікаву гру: зустрілися з казковими героями, які запропонували відгадати загадки, дати відповіді на запитання вікторини, які послужили перепусткою в книгозбірню. Далі слухали розповідь про те, що тут живуть мудрі друзі – книги й називається цей дім «бібліотекою». Pozнайомилися з мешканцями – маленькими та великими, легкими та важкими, які живуть на полицях. А на згадку Королева Книга подарувала листівки „Пам’ятка читача”, „Прохання книги”.

Кожної весни до нас в гості приходить тиждень дитячого читання. Він несе дітям радість спілкування з книгою, з дитячими письменниками, героями книг, прищеплює юним читачам любов до друкованого слова. Цей тиждень проводився традиційно, за програмою.

В рамках тижня було проведено годину інформації: „Чудо, ім’я якому - книга” (для 5 класів). Діти слухали розповідь про перші книги, з чого вони виготовлялися, де і коли навчилися виготовляти папір, яка була найменша книга.

„Екскурсію до бібліотеки” здійснили найменші читачі, учні 1 класу. Діти познайомилися з правилами поведінки з книгою, з книжковими виставками.

„Хто казки знає, той і відгадає” - вікторина для учнів 4 класів. Було запропоновано вікторину у вигляді тестів. Діти із задоволенням пригадали казки, з якими протягом цих років вони познайомилися, і переможець був нагороджений почесним званням „Знавець казок”.

В останній день тижня була представлена виставка „У чудовому світі книг”, на якій були показані книги відомих для дітей письменників, і діти могли на свій погляд вибрати цікаву книгу.

Любов до Батьківщини, почуття причетності до долі рідного краю не виникають самі по собі, а виховуються. Минуле нашого краю тісно пов’язане з днем сьогоднішнім. В бібліотеці оформлений красназавчий куточок за розділами:

„Україно моя – незалежна держава”;

„Калейдоскоп народних свят”;

„Звідки ти взялася, Україно – ненько?”;

„Село моє – краплиночка на карті”

„Історія краю – історія наша, твоя і моя” та ін.

До систематичної картотеки газетно-журнальних статей введено тематичні рубрики:

„Історія рідного краю”;
 „Край в літературних творах”;
 „Державна символіка України” та ін.

Найбільш популярними формами є книжкові виставки. В бібліотеці створені книжкові виставки, які протягом усього року користуються неабияк попитом серед читачів: постійно діючі, до окремих свят та ювілеїв:

„Про все цікаве на планеті”;
 „Подорож у дивосвіт природи”;
 „Світ твоїх захоплень”;
 „Юним шахматистам”;
 „Тії слави козацької повік не забудем”;
 „Чарівне слово Кобзаря”;
 „З книгою через тисячоліття”;
 „До послуг юних – книжковий фонд”;
 „Світ знань відкриває книга”;
 „Рідна мова – оберіг народу”;
 „Для вас, малюки”;
 „Улюблені казки дитинства”;
 „Європа: кроки до спілкування”;
 „Чотири страшні букви - СНІД”;

„Нове покоління обирає нову літературу”.

На книжкових виставках завжди розміщуються пам’ятки, звертання, вислови видатних людей, проводжуються консультації біля, що дає змогу глибше розкрити тему виставки, привернути увагу дітей, залучити їх до читання.

Щоб регулярно інформувати читачів про нові надходження літератури, в бібліотеці оформлена виставка „Дивлюсь, захоплююсь, знайомлюсь”, яка постійно поповнюється новими надходженнями газет та журналів.

Користуються популярністю в читачів і тематичні папки з цікавими добірками:

„Краса своїми руками”;
 „Тварини та рослини занесені до Червоної книги”;
 „Традиції Великоднього свята”;
 „Історія села”;
 „Творилася віки українська мова”;
 „Дивосвіт природи”;
 „Народні прислів’я, приказки та прикмети”;
 „Такий цікавий світ”;
 „Охорона здоров’я”;
 „СНІД – знак біди” та ін.

Вони допомагають учням у підготовці домашнього завдання, написанні рефератів.

При індивідуальних та групових бесідах із дітьми завжди цікавлюсь, що їм подобається в книгах, якій літературі вони надають перевагу. Складено: індивідуальні рекомендаційні списки літератури:

- „Вороги нашого здоров'я”;
- „Україна є – і вічно буде”;
- „Казок країна чарівна”;
- „Народні свята на Україні”;
- „Шаховий дивосвіт”;
- „3 книжок про війну, про бої ми читаємо”,

інформаційні списки літератури:

- „У ставленні до природи – наше майбутнє”;
- „Стежками премудрих казок”;
- „Хотіла б я піснею стати”(до 140 річчя від

дня народження Лесі Українки);

- „День Перемоги, Слави День!»;
- «Безмежна шана всім солдатам»;
- «А скільки спогадів в цю дату...».

В бібліотеці діє програма: „Часу влітку не гаємо – подорожуємо і відпочиваємо!”

В цьому році бібліотека працює за цільовою програмою **„Чарівна країна казок”**, яка розрахована на найменших читачів бібліотеки. Мета програми - познайомити дітей з кращими казками; навчити слухати, відповідати на запитання, розвивати пам'ять, бажання читати казки, спостерігати за особливостями казки; виховувати старанність, любов до казок, щирість, доброту, почуття прекрасного.

В рамках програми проведено:

- „Мої улюблені казкові герої” (конкурс на кращий малюнок);
- „З якої країни літературний герой” (вікторина);
- „Мандрівка в країну казок” (гра – подорож);
- „До нас в гості завітала казка” (брейн – рінг);

„Країна казок” (гра – подорож);

„Казки на різні смаки” (книжкова виставка).

Завдання бібліотеки полягає в тому, щоб закласти кожній дитині основи незалежного користувача бібліотеки, який впевнено працює з різноманітними джерелами інформації (насамперед, з книгою), виховати людину, яка цінує інформацію, що є в суспільному користуванні. Таким чином, бібліотека розвиває творчі думки, здібності, таланти, пізнавальні

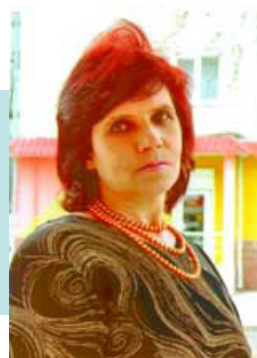

інтереси, виробляє досвід самостійно здобувати інформацію, формує всебічну особистість.

Маленькі таємниці великого краєзнавства

(з досвіду роботи Першотравенської сільської бібліотеки
Верхньодніпровського району)

Саржан Н.О.,
завідуюча Першотравенською сільською
бібліотекою Верхньодніпровського району

В останні роки серед українців особливо посилився інтерес до історії рідного краю. Жива історія, долі славетних земляків, широка панорама життя місцевості, больові проблеми сьогодення – все це знаходить відображення в краєзнавчій роботі наших бібліотек.

Бібліотеки стали методичними і інформаційними центрами, які забезпечують краєзнавчу і просвітницьку роботу на місцях, виховують в читачів небайдуже відношення до рідного краю, формують громадянську свідомість.

Цікавий досвід роботи з краєзнавства має Першотравенська сільська бібліотека. Її завідувача – Н.О.Саржан поставила собі за мету зробити бібліотеку справжнім краєзнавчим центром на селі, зберегти й передати наступним поколінням історичну спадщину громади.

Село Перше Травня має давню та славу історію, якій можуть позаздрити й великі населені пункти.

Краєзнавчий пошук почався з відомого імені.

На території Першотравенська (Божедарівки) жив суворівський генерал Семен Єгорович Гангеблов, який віддав російській армії майже 40 років. Його портрет і досі прикрашає військову галерею 1812 року в Ермітажі.

Тут, в селі Божедарівці, в 1801 році в сім'ї генерала народився син, якого назвали на честь О.Суворова – Олександром, і який згодом став декабристом.

Так склалося життя, що й батько, і син по смерті були поховані в огорожі Троїцької церкви.

На фоні цих подій народилася папка-досьє «Тобі розкаже сива давнина, як наш край боровся, жив і розвивався» (папка про декабриста О.С.Гангеблова).

Так розпочалася краєзнавча робота бібліотеки: з'являлося все більше матеріалу,

множилася кількість тематичних папок: «Село моє – це серця рідна пристань», «Життя й діяльність видатних людей села».

Зацікавила церква, що в огорожі її поховані генерал і декабрист. І знову пошук. Пошук матеріалу про Троїцьку церкву. На допомогу прийшла громада – користувачі бібліотеки. Звернулися до краєзнавців з м. Верхівцеве - сім'ї Орлових і вони надали листа, в якому було вказано де можна знайти потрібні матеріали: це архів м. Дніпропетровська. З листом вирушив у дорогу користувач бібліотеки Єфремов О.Г. Так виникла тематична папка «Церкви Присамоткання».

Далі завідувача бібліотекою зацікавила історією своєї бібліотеки - зібраний матеріал ліг на стенд «З історії бібліотеки».

Звернула увагу на сільську школу. Яка її історія? І знову пошук, результати якого стали тематичною папкою «Як живеш, сільська глибинка?» (історія Першотравенської середньої загальноосвітньої школи). Під час пошуку було перегорнуто сотні сторінок людських життів.

Н.О. Саржан познайомилася із Заслуженим вчителем, колишнім директором Першотравенської початкової школи ім. Н.К.Крупської – Роботою Іваном Григоровичем. Під час розмови він дістав старезний директорський портфель, а з портфелю вийняв старий фотоальбом про школу, і подарував бібліотеці. Матеріали з 1927 року! Цей альбом розповів читачам бібліотеки не тільки про школу, а й про війну, учасником якої був його володар. Так почалася нова робота з оформлення папки «Війна відгриміла – та пам'ять жива», де зібраний матеріал, фотографії учасників війни, жителів села.

До цієї ж папки бібліотекар доклала сторінки афганської війни, бо серед жителів села є і її учасники.

Шлях від історії до сьогодення підказав необхідність створення музею Присамоткання на базі бібліотеки.

В музеї було оформлений стенд «Красатвоя, Присамотканська земля». Духовний світ людей краю представлений вишитими картинками, рушниками, старими глечиками, знаряддями праці. Привертає до себе увагу дерев'яний стіл з маєтку поміщика Танцюри, який передала в музей жителька села Буркацька К.Й.

До пошуку експонатів долучилися жителі села.

З давніх-давен символом українського села був і залишається лелека. Так і в селі Перше Травня - гніздиться багато лелек. В бібліотеці оформлена папка-дос'є «Краю мій лелечий», де зібраний багатющий матеріал: вірші, легенди, оповідання, казки, загадки, вишиванки, пісні, танці – все про лелек. Цю папку особливо полюбляють переглядати читачі. До лелек в селі ставляться з великою любов'ю. Навіть легенда ходить: коли розпалася Запорізька Січ, один козак на прізвище Лелека йшов цими землями,

дуже йому сподобалася місцевість, але оселитися не було де, всі землі вже були зайняті людом, і пішов він далі, і залишив по собі згадку – білих лелек. З тих пір в селі гніздяться лелеки.

Збирається матеріал про природу місцевості. Регулярно випускається екологічний путівник «Пізнай свій рідний край», який поведе усіх бажаючих у нього зазирнути в чарівну подорож природними стежками нашого села, познайомить з балками, ярами, лісами.

Серед читачів бібліотеки є вчитель-біолог, природолюб, краєзнавець – Колісник Володимир Миколайович. Пам'ятка «Патріот степової природи» (із серії «Люби і знай свій рідний край») та оформлена папка-дос'є розповідає про цю цікаву особистість.

Справжнім дивом у музеї стала його фотовиставка живої природи, ним знятий природничий фільм «Римський ліс», який неодноразово показували по телебаченню.

2011-й було оголошено Роком лісів. Ця тема селу дуже близька, бо поряд із селом знаходиться Римський ліс, який жителі люблять й намагаються зберегти для нащадків.

У бібліотеці створено куточок «Покоління приходить, покоління відходить, а земля віковечно стоїть». Привертає до себе увагу яскрава виставка «А у нас ліси небувалої краси», оформлена тематична папка «І лісу диво рукотворне»; проводяться дні довкілля, екскурсії з дітьми, бесіди про необхідність збереження живої природи.

Бібліотечний музей вже кілька років прикрашає куточок «Хвала рукам, що пахнуть хлібом», присвячений хліборобам села. Почесне місце відведено Герою Соціалістичної праці – Котку Миколі Івановичу. Про нього зібрано величезний матеріал: газетні статті, вітальні телеграми, грамоти, фотографії. З його біографії почався випуск серії пам'яток «Славетні земляки».

Постійно поповнюється стенд

«Фото із сімейного альбому (1941-1945)», куди збираються фотографії односельців, що захищали Батьківщину в роки війни. Оформлюються тематичні папки,

наприклад - «Котов Микола Давидович – підполковник авіації» (наш земляк-льотчик, який здійснив під час війни майже 2000 бойових вильотів, приймав участь при випробуванні атомної бомби «Малютка», доклав рук для поповнення нашого музею експонатами). Його пам'яті присвячено інформаційне видання «Злітали в небо соколи» (серії «Славетні земляки»).

Є в селі красива вулиця Громова. На день села її визнано

кращою вулицею, а її мешканців було нагороджено грамотою. А хто ж такий Громов? І знову пошук... Так в бібліотеці з'явилася нова папка - «Михайло Михайлович Громов – Герой Радянського Союзу», про нього була випущена пам'ятка серії «Славетні земляки».

2010 рік був оголошений Роком Ветерана. І в бібліотеку потяглися люди зі спогадами, везли звідусіль фотографії, переказували сімейні історії, несли експонати Великої Вітчизняної війни.

2011 року до Дня Перемоги була оформлена панорама «Є в пам'яті миттєвості війни». Сільські жителі активно підключилися до краєзнавчої роботи: через 65 років свого батька й діда знайшли жителі Запоріжжя. Він похований у братській могилі в селі. Відбулася сердечна зустріч з рідними захисника, бібліотека одержала фото Дяченка Григорія Саввича, 1919 року народження, який загинув, захищаючи село. Розпочалася переписка й подальший пошук.

До Дня Перемоги проводився літературно-музичний вечір «Ми будемо довго пам'ятати і вам забути не дамо». Стенд музею бібліотеки «Спасибі за життя, солдати Перемоги» поповнився багатьма фотографіями. Була оформлена тематична папка «Шляхами подвигу і слави».

Маючи величезний краєзнавчий матеріал, бібліотека разом зі своїми користу-

вачами прийняла участь в обласному краєзнавчому конкурсі «Я рідну землю пізнаю». Було надіслано дві роботи, які зайняли призові місця.

Перше місце в номінації «Письмова творчість» - за роботу, яка називалася «Шляхами подвигу і слави» одержали жителі нашого села К. Перетяка, Е. Перетяка і Д. Сорокін. Ці діти написали про свого дідуся Віктора Гавриловича Перетяку, його батька Гаврила Остаповича Перетяку і бабусю Євгенію Костянтинівну Перетяку.

А бібліотека на конкурс направила свою роботу, яка називалася «З Днем Перемоги!» (фотогалерея). Учні Першотравенської сільської школи Олена Грабовецька і Настя Хохля доповнили фотогалерею своїми малюнками, і ця колективна праця зайняла перше місце в номінації «Немеркнучий вінок спогадів».

Також бібліотека приймала участь у III обласному заочному літературному конкурсі творчої молоді «Війна без права забуття». Користувач бібліотеки К. Міщенко був нагороджений почесною грамотою конкурсу за роботу, яка називалася «Сповідь солдатських сердець».

Історія – це частинка нашого життя. Завдяки краєзнавчій роботі оживає пам'ять.

Створивши вагому краєзнавчу базу, Першотравенська бібліотека з задоволенням приймає участь у конкурсах.

Перше місце бібліотека отримала в конкурсі «Моє село», який проводила міжнародна громадська організація «Інститут Україніки» разом з обласним радіо. «...Це була щира оповідь про найдорожче, зігріта серцем і душею, ... є важливим внеском до невмирущої скарбниці української історії, яка постає саме з глибин нашої землі й села, бо живе правдивою сторінкою в кожній родині», - такі слова були написані фундатором проєктів О.Лазько на адресу бібліотеки.

До 25-річчя Чорнобильської трагедії бібліотека готувала годину пам'яті «На Чорнобиль журавлі летіли». І музей «Присамоткання» поповнився новими краєзнавчими матеріалами: фотографіями односельців – учасників ліквідації аварії Миколи Олександровича Муляра й Анатолія Дмитровича Хом'якова.

Бібліотека збирила спогади односельців, які пережили тяжкі роки голодомору. Цей матеріал ліг у нову тематичну папку «Український голокост 1932-1933 р.р.»

Вже кілька років в бібліотеці працює еколого-краєзнавчий клуб «Любисток», в рамках якого проводяться різноманітні заходи, наприклад: народознавче свято «Вінок калиновий сплітаю із звичаїв рідного краю», історичний екскурс «Кургани в нашому селі», виставка виробів майстринь села «Українські вишиванки – наче райдуги світанки», знайомство з творчістю місцевих поетів «Ці рядки народилися в Першотравенську».

Членами клубу «Любисток» проведена велика пошукова робота з історії і культури краю. Матеріали цього пошуку лягли в тематичну папку «Народний побут, звичаї та обряди жителів Першотравенської громади» й були широко використані в підготовці до конкурсу «Моє село – моя столиця», який оголосила газета «Зоря». Було написано й надіслано в редакцію багато статей-розповідей про село, його історію та людей, і всі вони були надруковані на сторінках «Зорі». Тож про історію села, про його славетних людей читала вся Дніпропетровщина.

Досить часто про свою краєзнавчу роботу бібліотека інформує громадськість через сторінки районної газети «Придніпровський комунар»: «Село наше Генеральське», «Юна партизанка Євдокія», «Вогник її душі незгасний», «Радист – значить розвідник»,

«Війна відгриміла... та пам'ять жива».

Робота бібліотеки в краєзнавчому напрямку добре сприймається громадою. Нещодавно завідувачу бібліотекою запросили на районний семінар вчителів історії в Першотравенську середню школу. Для вчителів району вона підготувала історичну мандрівку «Про край, де нам рости і жити». Цей захід відбувався напередодні свята 1 Травня. Завідуюча розповіла педагогам, учням, гостям свята, що пов'язує день 1 Травня з назвою села Перше Травня і назвою місцевого заводу ім. 1 Травня. Після виступу із задоволенням переглядали старі фотографії, зібрані бібліотекою: фото спільної праці голови колгоспу І.Т. Бичка й директора заводу 1 Травня В.Т. Карташова на буряковому полі. Завод ім. 1 Травня був шефом місцевого славного колгоспу ім. Т.Г.Шевченка, тож робітники заводу

частенько допомагали збирати врожай, будували загони для худоби, заготовляли сіно. Жвавий інтерес і спогади викликали фото вченого-агронома І. А. Мухи. Його клопотаннями була побудована в селі середня школа.

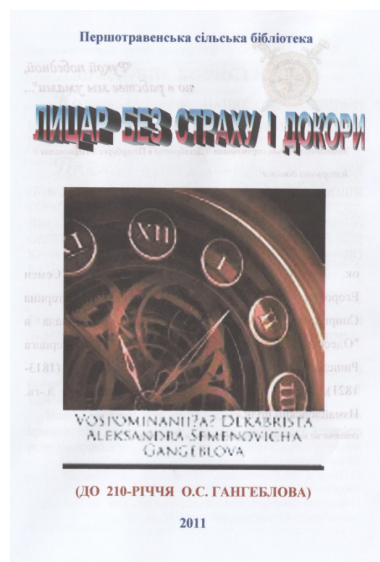
Багато відомих людей вийшло з цього села. Є про кого розповісти нащадкам. Необхідно зберегти пам'ять про них.

В цьому році виповнюється 210 років з дня народження декабриста О.С.Гангеблова. Випущена пам'ятка «Лицар без страху і докори».

Бібліотека звернулася до депутатського корпусу сільської Ради з пропозицією відкрити в селі меморіальну дошку на честь генерела С.Є.Гангеблова і його сина – декабриста О.С.Гангеблова. Пропозицію підтримали і на день села меморіальна дошка буде відкрита. В цей день бібліотека планує провести краєзнавчу годину «Я повернусь історичними шляхами в те село, де колись народивсь».

Актуальність краєзнавства в процесі виховання суспільства на сьогоднішній день уявляється особливо вагомою, бо відображає те, що людині найближче за все. Спочатку дім, де вона народилася. Родина. Люди, які оточують. Вулиця, місто, село, країна, де вона живе. А далі йдуть більш вагомні поняття «Батьківщина», «Україна».

Бібліотечне краєзнавство тісно пов'язане з історією країни. Воно пройшло миттєвості злету, застою й падіння, і сьогодні знаходиться на етапі нового піднесення. Підвищений інтерес суспільства до його проблем сприяє активізації цієї роботи в бібліотеках. Бібліотекарі чітко усвідомлюють свою роль в цьому комплексному, багатоаспектному процесі.

Тут вікна в світ завжди відкриті

(з досвіду роботи Дніпровакам'янської сільської бібліотеки Верхньодніпровського району)

**Л.І.Ковалюк,
завідуюча Дніпровакам'янською сільською
бібліотекою Верхньодніпровського району**

Протягом останніх років у фаховій пресі часто порушувалися питання: чи будуть читати книги діти і юнацтво у XXI сторіччі? Чи взагалі люди будуть ходити до бібліотеки?

В цьому сенсі варто звернути увагу на досвід обслуговування читачів в Дніпровакам'янській сільській бібліотеці.

Бібліотека – одне із улюблених місць проведення дозвілля і духовного спілкування читачів, яким тут завжди раді.

Завідуюча бібліотекою Л.І.Ковалюк вважає, що одним із важливих завдань бібліотеки є розширення видів культурно-дозвіллевої та дозвіллево-освітньої діяльності. Велику увагу вона приділяється проведенню масових заходів, метою яких є виховання патріотизму, поваги, любові до своєї Батьківщини, вивчення історії, традицій, звичаїв та обрядів українського народу. В ході своєї роботи вона намагається активно сприяти розвитку здібностей і нахилів користувачів бібліотеки, особливо дітей та юнацтва.

Велику роль у вирішенні поставлених завдань допомагає здійснювати клуб «Літературні зустрічі», створений при бібліотеці 18 років тому.

Основу клубу складає молодь.

З часом розкрили свої таланти учасники клубу і тому з'явилась ціла структура «Літературних зустрічей». До неї входять: «Літературна студія», гурток «Бібліорозумниця», «Драматична студія».

Клуб в бібліотеці створив умови для реалізації індивідуального підходу до читачів, побудованому на глибокому читацькому інтересі, ініціативі, прагненні виявити творчий потенціал кожного.

Члени клубу досить часто подають ідеї для проведення різноманітних заходів.

За їхньою ініціативою було підготовлено та проведено тематичний вечір за творчістю репресованих письменників «Недоспівана пісня», «Літературне лото» (за творами українських письменників), «Промінь на сонці» (вечір присвячений творчості

М. Куліша).

Обговорення книг з однолітками, виконання творчих робіт дають можливість юнакам проявити себе: імпровізація, літературні ігри, виступи перед аудиторією можна дійсно вважати школою спілкування, такою необхідною сучасному підлітку для самовираження та самоствердження. Для старшокласників проводяться бібліотечні інформіни «Бібліотека у вашому житті». Це гра в бібліотекаря. Вона допомагає дітям знайти матеріал для реферату, знайомить з каталогами та різними тематичними картотеками.

Хто з дітей бачить себе автором ідуть до драматичної студії. В кого тільки не перевтілюються любителі цього жанру! Хоча ця студія організована нещодавно, вже добре зарекомендувала себе. Тут побували і баба Палажка з бабою Параскою, й герої О.Вишні за оповіданням «Зенітка».

Учні 10-11 класів відгукнулися на пропозицію створити проект з народознавства «Українські страви: як їх готували наші предки».

Створено такі проекти: «Вареники», «Українські пироги – символ сонця», «Український борщ», «Хліб – усьому голова», «Куліш», «Узвар», «Юшка», які зайняли почесне місце на тематичній виставці «Вивчаємо свята, традиції та звичаї свого народу». Також в бібліотеці оформлено тематичні виставки для юнацтва «Вибираємо майбутнє» (про здоровий спосіб життя), «Відкриваємо Європу», «Добро починається з тебе», «Козацькому роду нема переводу» та інші.

В бібліотеці постійно діє акція з обміну книг через бібліотеки book crossing під девізом: «Перетворимо весь світ на бібліотеку! Разом!!!»

З великою повагою й відповідальністю ставляться молоді читачі до наших ветеранів, яких так мало залишилось серед нас. Був проведений літературний вечір-зустріч «Збережемо пам'ять про подвиг земляків».

Бібліотекою було проведено: краєзнавчу акцію-дослідження «Вивчай і знай свій рідний край». Зберегти й примножити традиції нашого народу й родоводу, відродити найдорожче – забуте слово, прислів'я чи приказку, мелодію маминої пісні, бабусину колядку чи щедрівку, вишивки свого краю, пошук нового про своє село - таким було завдання. І в результаті історія села була поповнена новими цікавими матеріалами.

Активна робота бібліотекаря з популяризації книг серед молоді та дітей та систематичне залучення їх до бібліотеки шляхом масових заходів дає свої результати: 95% молоді села є читачами бібліотеки.

Рідний край: історія , факти , минуле та реальність

(з досвіду краєзнавчої роботи Ганнівської сільської

**Матросова О.В. ,
провідний методист Верхньодніпровської
центральної районної бібліотеки**

**Білогорцева Г.М. , завідувача Ганнівською
сільською
бібліотекою Верхньодніпровського району**

Екологічна освіта та краєзнавча робота є основними напрямками роботи Ганнівської сільської бібліотеки вже декілька років. Адже, вивчаючи свій край, неможливо не вивчати його природу та екологічний стан. Тим паче зараз, коли сільські бібліотеки переживають далеко не кращі часи: через відсутність інноваційних технологій, застарілість фонду, меблів та інтер'єру, самі по собі нагадують музеї минулого століття, тому краєзнавство залишається одним із найперспективніших та найцікавіших напрямків роботи сільської бібліотеки.

І, мабуть, на селі саме бібліотеки як заклади культури, основною місією яких є сприяння безперервній освіті та культурному розвитку користувачів через інформацію та матеріали культурного, історичного, краєзнавчого, екологічного характеру та художню літературу, повинні зібрати та зберегти цю інформацію.

Починалася краєзнавча робота в бібліотеці з найпростішого – тематичних папок, в яких були вміщені вирізки з періодичних видань та ксерокопії готових друкованих матеріалів. Ці папки й зараз користуються великим попитом у читачів. Це папки: «Історія села Ганнівки», «Ганнівська територіальна громада» (історія сел, які входять до громади), «Історія Ганнівської сільської ради», «Історія створення та розвитку Ганнівської сільської бібліотеки», «Історія колгоспу ім.Дзержинського та ТОВ «Агрохімія», «Літопис героїчних подвигів» (Ганнівка під час Другої Світової війни), «Славетні земляки», «Творчість наших земляків», «В океані рідного народу» (етнографія села, нації, що проживають у ньому) та багато інших.

Краєзнавство – тема невичерпна, адже постійно з'являється нова інформація, цікаві факти з історії села, і тому бібліотека почала проводити разом з читачами власні дослідження та вивчення історії.

Так з'явилися тематичні папки:

«Народознавчі дослідження», в якій зібрано цікавий матеріал про особливості вишивки в нашому краю, про рослини-символи на рушниках, вишиванках та вінках, про народні пісні, найпоширеніші в селі і т.д.

«Екологічні дослідження», в якій зібрано дослідження про рослини нашого краю, про річки Верхньодніпровщини, про лікарські рослини та найпоширеніших тварин, про тварин і рослини, занесені до «Червоної Книги».

Особливою гордістю нашої бібліотеки є екологічний путівник, в якому зібрана повна інформація про всі комплексні та ботанічні пам'ятки природи, що розташовані на території Ганнівської громади, про всі урочища, ліси, балки, озера, лимани, про річку Омельник Другий, в долині якого розташована Ганнівка.

Краєзнавчою освітою охоплено всі групи користувачів нашої бібліотеки. На дитячому абонементі оформлено екологічний куточок та краєзнавчий куточок, розроблено книжкові полицки «Світ навколо нас» (природа), «Легенди рідної землі». Для учнів середніх і старших класів при бібліотеці діє еколого-краєзнавчий клуб «Джерельце», і велика заслуга його членів у тому, що з'явився путівник і було проведено цілий ряд досліджень. В цьому році члени клубу підготували збірку «Легенди рідної землі», в яку ввійшли легенди, записані з уст батьків, дідусів і бабусь.

Для дорослих читачів в бібліотеці оформлено постійнодіючі виставки «Землі квітучої краса» (з екології) та «Моя земля – земля моїх батьків» (з краєзнавства).

Серед масових заходів краєзнавчого та екологічного змісту найбільшою популярністю користуються екологічні мандрівки, подорожі рідним краєм, народознавчі свята, уроки екології та народознавства. Це такі як екологічна подорож рідним краєм «Природа – мудрість вікова», «Стежками Кобзаря по рідному краю»; історико-літературний похід «Козацькими стежками»; етнографічне дослідження «Родинні свята»; конкурс малюнків «Моє село»; народознавчий урок «Рушник в житті людини»; історико-екологічна подорож «Річка мого дитинства – Омельник»; подорож в давнину «Моє рідне село»; подорож у часі «Історії розірване намисто»; літературна гра «Екологічний бумеранг»; народознавча година «І хліб священний на столі»; народознавчий урок «Ми з козацького краю» і ін.

Візит до нашої бібліотеки краєзнавців Орлових з м. Верхівцеве, які проводили дослідження про села, що зникли з карти України, спонукав нас на власне дослідження, адже з відкриттям Дніпродзержинського водосховища в 1964 році, було затоплено чимало й наших навколишніх сіл, від яких залишилися лише назви, багато сіл вимерли, і тому з'явився топонімічний пазл «Про що говорять назви», де можна дізнатися про такі села як Золотарівка, Раківка, Красний Кут, Бузова, Тарасівка, Одинець, Калужене та ін.

За короткий час нам вдалося зібрати чималеньку колекцію вишитих рушників, предметів побуту та знарядь праці, і постало питання: де і як розмістити весь цей скарб. Так, в 2009 році при Ганнівській бібліотеці було створено сільський краєзнавчий музей.

Відкриття музею стало вагомим подією для села. Адже наповнення музею

речами старовини відбувалося завдяки читачам бібліотеки, депутатам та працівникам сільської ради, а також всім, закоханим у свій край і своє село людям. Зараз вони вже самі несуть експонати й дарують їх в наш музей – це й картини місцевих художників, і вишиті рушники, й гончарні вироби, й знаряддя праці та побуту. З'явилися нещодавно в колекції музею навіть монети 18-19 століть. Читач бібліотеки С.С.Богуненко подарував давній рукопис «Історія Ганнівки», написаний ще в середині 20 століття вчителем історії І.Ю.Пітюренком. Цей рукопис відкрив багато цікавих фактів про наше село. А землевпорядник С.М.Зубаль, який теж захоплюється краєзнавством, подарував музею ксерокопії карт 18 століття, з нанесеними на них хуторами, що заснували козаки по долині річки Омельника, і навіть списки перших поселенців хутора Макогонівки, на місці якого розташована сучасна Ганнівка.

Двері бібліотеки та сільського музею завжди відкриті для своїх відвідувачів. Серед почесних гостей – працівники райради, члени пошукової організації «Пошук-Дніпро» й навіть археологи з музею ім. Яворницького, які пообіцяли поповнити колекцію нашого музею цікавими експонатами. В планах бібліотеки – розширення експозиції музею, а також створення краєзнавчого архіву, в який кожен бажаючий житець міг би здати на зберігання сімейні фото та документи, які їм не потрібні, а для історії села мають велику цінність.

Бібліотека тісно співпрацює з ганнівським Будинком культури, і його працівники приймають активну участь у поповненні музею експонатами.

У житті кожної людини настає той час, коли вона запитує себе: хто я, звідки я, хто були мої предки, що я знаю про звичаї мого народу, свій родовід, свій рідний край. Бібліотека завжди готова допомогти всім знайти відповіді на ці питання, доторкнутися до святинь минулого.

Методичний центр ДОУНБ інформує

Шановні колеги!

Пропонуємо Вашій увазі анотований список професійних видань, які на сьогодні має у своєму фонді відділ наукової організації та методики бібліотечної роботи ДОУНБ. Сподіваємось, що запропоновані видання зацікавлять Вас і будуть творчо використані у підвищенні професійної компетентності особисто Вами, а також фахівцями ваших бібліотек.

Ксерокопії статей із запропонованих матеріалів можна замовити у відділі наукової організації та методики бібліотечної роботи Дніпропетровської обласної наукової бібліотеки ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія

49006 м. Дніпропетровськ,

вул. Ю. Савченка, 10,

тел/факс 770-84-68

E-mail: metod@libr.dp.ua

1. Авраева, Ю.Б., Очирова, Э.С. Библиотеки – методические центры: инициаторы профессионального развития [Текст]: научно-практическое пособие / Ю.Б. Авраева, Э.С. Очирова. - М.: Литера, 2009. – 96 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 51).

Пособие посвящено работе библиотек – методических центров как уникальных учреждений, сочетающих в себе функции обычных библиотек и одновременно учебных центров, осуществляющих межпрофессиональные коммуникации и отвечающие за качественное развитие низовых библиотек и их кадров и роли методистов, от квалификации которых зависит профессиональный уровень обслуживания читателей, что в конечном счете определяет статус самих методических центров. Особый упор сделан на освещение вопросов информационного и кадрового ресурсного обеспечения инновационной деятельности методических центров.

2. Алтухова, Г.А. Основы библиотечного имиджа» [Текст]: учебно-методическое пособие / Г.А. Алтухова. – М.: Литера, 2008. – 224 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 33).

Учебное пособие является одной из первых и удачных попыток теоретического осмысления таких современных и фундаментальных понятий как «библиотечный имидж», «имидж библиотекаря». Наряду с теоретическим обоснованием этих вопросов, пособие дает четкие практические рекомендации по созданию имиджа в современной библиотеке, без чего сегодня невозможно решить кардинальные проблемы развития библиотечного дела.

Знание основ имиджа необходимы как теоретикам и практикам библиотечного дела, так и преподавателям, аспирантам, студентам культурно-просветительных учебных заведений. В этой книге читатель найдет для себя ответы на многие вопросы построения и продвижения библиотечного имиджа.

Особую ценность пособию придают прилагаемые к нему тесты и упражнения для самопроверки и контрольные вопросы к содержанию глав, позволяющие оценить качество усвоения изложенного в книге материала.

3. Алтухова, Г.А. Основы культуры речи библиотекаря [Текст]: учебное пособие / Г.А. Алтухова. - М.: Литера, 2008. – 168 с. - (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 39).

Учебное пособие посвящено исследованию теоретических и практических вопросов культуры речи – одной из значительных, но пока еще малоразработанных тем в теории и практике отечественного библиотековедения.

Знание основ речевой культуры необходимо как теоретикам и практикам библиотечного дела, так и преподавателям, аспирантам, студентам культурно-просветительных учебных заведений. В этой книге читатель сможет найти для себя ответы на многие вопросы формирования речевой культуры у библиотечных специалистов, а также задания и вопросы для самоанализа, упражнения и тесты по самопознанию.

Вектори розвитку бібліотеки для дітей

Щукина Т. Г.,

директор КЗК «Централізована система
бібліотек для дітей», м. Дніпропетровськ

75-річний ювілей Центральної бібліотеки для дітей м. Дніпропетровська – це прекрасна нагода для колективу щодо осмислення результатів діяльності та визначення цілей на майбутнє.

Виправдовують Центральна бібліотека для дітей м. Дніпропетровська і 20 її філіалів своє існування та мільйонні витрати місцевої громади на їх утримання? Чи вірно визначають дитячі бібліотекарі пріоритети діяльності? Яким вбачається майбутнє бібліотек, обслуговуючих юних дніпропетровців?

Розглянемо відповіді на ці важливі питання.

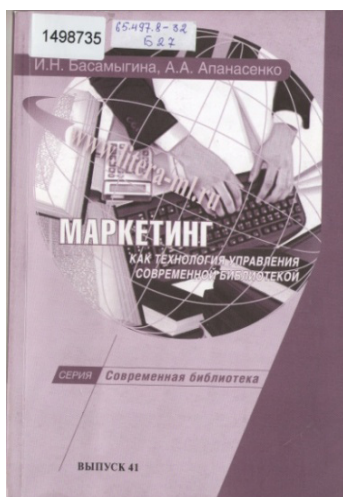
В 30-ті передвоєнні роки відкриття бібліотек для дітей в Радянському Союзі відбувалась скрізь: країна повинна була швидкими темпами розвивати індустрію і долати загальну малограмотність. Вчителі як найосвіченіша частина суспільства добре розуміли, що без розвитку дитячого читання жодної економічної, а також ідеологічної проблеми вирішити не можливо. Тому саме педагоги ставали ініціаторами відкриття дитячих бібліотек. В 1936 році не була виключенням і організована вчителями Амур-Ніжньодніпровського району м. Дніпропетровська невеличка бібліотека для дітей з півтисячним фондом друкованих видань.

З моменту отримання бібліотекою в 1960 році просторого приміщення на пр. Воронцова починається стрімкий етап її розвитку.

Колектив бібліотеки для дітей в той час був надійним помічником вчителів по впровадженню загальної середньої освіти.

Поряд з бібліотекою з'явилися відстроєні після війни житлові масиви, одна за одною відкрились чотири шкільні новобудови.

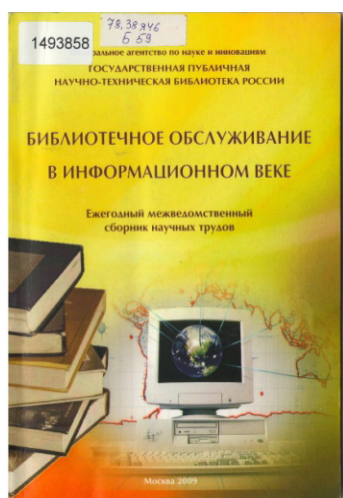
Добре пам'ятаю, як нас, другокласників весною 1961 року вчителька і шефи з п'ятого класу привели в нову районну дитячу бібліотеку. Це був справжній палац: просторі та світлі приміщення, крізь величезні вікна сонячне проміння заливало всі зали, сяяла паркетна підлога. На новеньких стелажах струнко стояли книги. Їх було багато-багато, стільки ми ще ніколи не бачили, бо в школі бібліотека була зовсім невеличка. Дуже сподобалось перебирати книги одну за одною та роздивлятись малюнки. Вдома всі улюблені книжки займали одну полицку в шафі, а тут, в бібліотеці, можна було

4. Басамыгина, И.Н., Апанасенко А.А. **Маркетинг как технология управления современной библиотекой [Текст]: научно-практическое пособие** / И.Н. Басамыгина, А.А. Апанасенко. – М.: Литера, 2009. – 128 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 41).

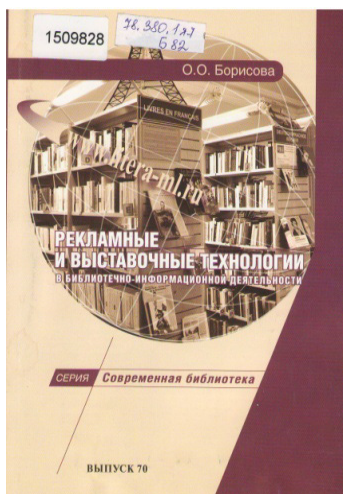
Важнейшей задачей библиотек сегодня является обеспечение свободного и неограниченного доступа к информации. Но сделать это сложно из-за повсеместного сокращающегося финансирования. Необходимы новые управленческие решения для поддержания эффективности традиционных библиотечных систем и процессов, профессиональной подготовки библиотечных специалистов. Решению этих проблем во многом будут способствовать маркетинг и маркетинговые технологии.

В пособии представлены модели библиотечного маркетинга, а также стратегия, планирование и контроль библиотечного маркетинга.

5. **Библиотечное обслуживание в информационном веке [Текст]: Ежегодный межведомственный сборник научных трудов.** – М.: ГПНТБ России, 2009. – 68 с.

В настоящий сборник включены статьи о наиболее важных направлениях развития современных форм и методов обслуживания читателей и пользователей библиотек, включая вопросы внедрения новых форм работы, применения новейших технологий и др.

6. Борисова, О.О. **Рекламные и выставочные технологии в библиотечно-информационной деятельности [Текст]: учебно-практическое пособие.** – 2-е изд. перераб. и доп. / О.О. Борисова. – М.: Литера, 2010. – 153 с. – (Сер. «Современная библиотека»).

Пособие раскрывает принципы и технологию рекламной деятельности, а также инновационные тенденции в организации и проведении разнообразных выставок в современных библиотечно-информационных учреждениях.

Предназначено для широкого круга специалистов: студентам вузов, ссузов культуры и искусств, аспирантам и преподавателям, библиотекарям-практикам, повышающим свою квалификацию.

7. Головина, Г.В. Методика организации и проведения занятий по этикету и культуре общения в библиотеке с детьми младшего школьного возраста [Текст]: методическое пособие / Г.В. Головина. – М.: Литера, 2008. – 104 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 38).

В пособии впервые излагаются организационно-методические основы использования занятий по этикету и культуре общения с детьми младшего школьного возраста как части воспитательной работы библиотек. Предлагаемые подходы к их изучению основаны на возрастных психофизических особенностях развития детей первой ступени обучения.

Учебно-методическое пособие содержит краткие конспекты занятий по этикету и культуре общения, рассчитанные на концентрический курс – 1-4 классы.

8. Голубева, Н.Л. Детская библиотека: современные проблемы развития [Текст]: научно-методическое пособие / Н.Л. Голубева. – М.: Литера, 2009. – 160 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 42).

В пособии рассмотрен широкий спектр проблем: предпосылки институционализации детской библиотеки в России, миссия и функциональная сущность детской библиотеки в современном обществе, основные направления взаимодействия детской библиотеки с институтами школы и семьи.

Автором предпринята попытка разработки теоретико-практических основ деятельности детской библиотеки, что позволит предотвратить развитие чтения детей и детской библиотеки как отдельных явлений в сфере культуры общества, а, следовательно, будет способствовать повышению статуса детской библиотеки в обществе.

9. Деловая культура руководителя [Текст]: учебно-методическое пособие / Г.В. Головина, А.А. Прокопчук. – М.: Литера. 2010. – 160 с. – (Сер. «Современная библиотека»).

Рассматриваются теории управления зарубежных и отечественных ученых о концептуальных основах деловой культуры руководителя, практические задачи по формированию и развитию деловой культуры современных руководителей среднего и высшего управленческих звеньев библиотек, а также современные

подходы к моделированию их деловой культуры в условиях современного российского общества.

Материалы учебно-методического пособия представляют интерес для органов информации и библиотек различных уровней, образовательных учреждений, реализующих программы по повышению квалификации управленческих кадров библиотек и профессиональные образовательные программы в области менеджмента и связанных с ним управленческих дисциплин в различных сферах деятельности библиотек.

10. **Зыгмантович, С.В. Подготовка библиографической продукции библиотеками [Текст]: научно-практическое пособие / С.В. Зыгмантович. – Минск: Новое знание, 2009. – 229 с. – (Сер. «Профессионалам библиотечного дела»).**

В пособии рассматриваются теоретико-организационные и методические вопросы подготовки библиографических пособий различных видов, типов, жанров как в традиционной, так и в электронной формах.

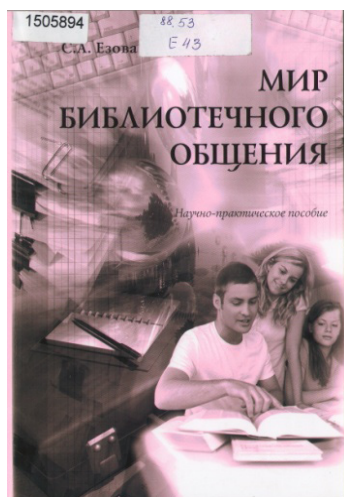
Адресуется всем библиотечным работникам – библиографам, специалистам отраслевых и функциональных отделов, которые занимаются подготовкой и использованием библиографических ресурсов.

Предлагаемый материал будет интересен студентам. Магистрам и аспирантам библиотечных специальностей, профессорско-преподавательскому составу вузов, готовящих библиотечных работников, а также специалистов, которые выполняют библиографические функции в системе информационно-документных коммуникаций.

11. **Езова, С.А. Мир библиотечного общения [Текст]: научно-практическое пособие / С.А. Езова. – М.: Литера, 2010. – 251 с.**

Сборник содержит избранные работы известного отечественного библиотековеда по проблемам библиотечного общения.

Акцент делается на методологический подходы и теоретических аспектах библиотечного общения,

уделяется внимание терминологическому анализу понятий: общение, культура общения и др., их операционализации, рассматривается личностный, поведенческий и ситуационный подходы к изучению библиотекарей и читателей. Раскрываются этико-психологические основы библиотечного общения.

Книга адресована библиотечным специалистам, студентам, аспирантам.

12. **Иновации в библиотеках [Текст]: сборник статей / Российская гос. б-ка, научно-исслед. отд. библиотекосведения; [сост. М.Я. Дворкина, Е.Н. Гусева]. – М.: Павшов дом, 2010. – 132 с. - (Сер. «Библиотека: новые возможности»).**

Коллектив авторов, представляющих собой различные регионы и библиотеки нашей страны и ближнего зарубежья, рассматривает факторы, условия и складывающиеся тенденции инновационного развития библиотек, намечает пути дальнейшего развития библиотечно-информационных учреждений страны.

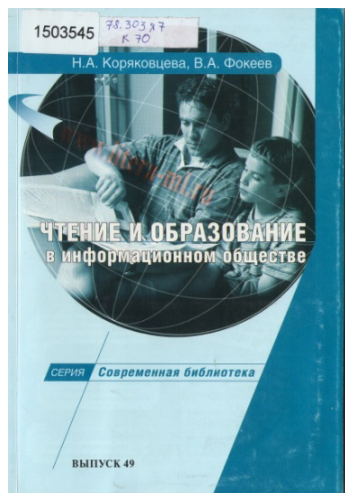
Сборник предназначен для сотрудников библиотек, студентов и аспирантов вузов культуры, всех интересующихся проблемами

13. **Информационно-библиотечная экология [Текст]: учеб.-метод. Пособие / С.Е. Демидова, М.В. Носырева, М.Ф. Кряжева, Е.В. Фоменко, Е.В. Маклакова, Т.В. Кузьмина, Т.Б. Сабина; под общ. ред. С.Е. Демидовой. – М.: Литера, 2010. – 128 с. – (Сер. «Современная библиотека»).**

По мнению авторов, библиотека превращается в феномен энергоинформационного порядка, культурологической функцией которой является воспитание мыслящей личности. В пособии рассмотрены теоретические основы общей, информационной и библиотечной экологии, действие экологических законов, принципов и правил в сфере библиотечно-информационной деятельности. Показаны механизмы воздействия информации на человека, условия, формирующие информационные болезни, в том числе компьютерную зависимость, и средство их предупреждения – библиотерапию.

14. Коряковцева, Н.А., Фокеев, В.А. Чтение и образование в информационном обществе [Текст]: учебное пособие / Н.А. Коряковцева, В.А. Фокеев. – М.: Литера, 2009. – 208 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 49).

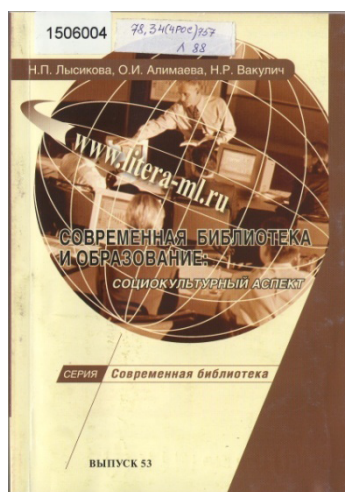

Цель пособия – показать место информации, знания, книги, чтения на различных этапах развития общества, а также их роль в формировании человека, его социализации. Структура и содержание разделов помогут ознакомиться с информационным подходом к рассмотрению истории общества, проследить влияние информационных технологий, на человека и общество в целом, увидеть преемственность в развитии информационной культуры и средств доступа к информации.

В конце каждого раздела приводятся вопросы для самоконтроля.

Данное пособие предназначено для всех, кого интересуют особенности современного этапа развития общества в контексте информационных преобразований.

15. Лысикова, Н.П., Алимаева, О.И., Вакулич, Н.Р. Современная библиотека и образование: социокультурный аспект [Текст]: научно-практическое пособие / Н.П. Лысикова, О.И. Алимаева, Н.Р. Вакулич. – М.: Литера, 2009. – 80 с.

Современная библиотека выступает активным партнером различных учебных заведений – школ, гимназий, институтов и, занимаясь образовательной деятельностью, формирует общую информационную, нравственную, экологическую культуру, гражданскую позицию своих читателей как в процессе их общения с книгой, так и при проведении интерактивных библиотечных мероприятий. В пособии обобщены современные теоретические представления о роли библиотек в культурно-образовательном пространстве и передовой практический опыт работы лучших библиотек. Для библиотекарей, методистов библиотек, преподавателей школ и вузов, всех, интересующихся проблемами развития современной библиотеки.

16. Маслов, А.Н. Краеведение и библиотека [Текст] : Избранные статьи. СПб.: Профессия, 2010. – 368 с. – (Сер. «Библиотека»).

Книга содержит работы автора, опубликованные в разные годы, а также ранее не публиковавшиеся. В издании представлены статьи по теории, истории и практике краеведческой работы библиотек. Тексты размещены по тематическим направлениям, сокращены и дополнены комментариями автора, характеризующими современное состояние освещаемых в публикации проблем.

Издание предназначено для сотрудников публичных библиотек, специалистов в области краеведения, преподавателей, студентов и аспирантов вузов культуры и искусств.

17. Матвеева, И.Ю. Медийная поддержка чтения [Текст]: практическое пособие / И.Ю. Матвеева. – М.: Литера, 2010. – 166 с. – (Сер. «Современная библиотека»).

Раскрывает особенности продвижения чтения через каналы массмедиа (Интернет, телевидение, печать). Содержит как сущностные, так и технологические аспекты продвижения чтения, обзор библиотечной и небиблотечной практики по продвижению чтения, рекомендации для разработки медиаплана продвижения чтения.

В приложениях размещены рабочая учебная программа дисциплины «Медийная поддержка читательской деятельности» для студентов очного и заочного отделений, обучающихся по направлению 071200.68 Библиотечно-информационные ресурсы, глоссарий, аннотированный список сайтов поддержки и продвижения чтения.

18. Мелентьева, Ю.П. Сельская библиотека и ее читатель в современном социокультурном пространстве села [Текст]: научно-практическое пособие / Ю.П. Мелентьева. – М.: Литера, 2009. – 144 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 63).

В книге показана социальная роль современной сельской библиотеки, ее место в социокультурном и образовательном пространстве села. Анализируются законодательные основы ее работы в современных условиях. Рассматриваются основные категории пользователей сельской библиотеки, их читательские и личностные интересы и потребности, а также номенклатура услуг, предлагаемая им библиотекой. Особое внимание уделяется раскрытию деятельности сельской библиотеки по воспитанию читательской и информационной культуры пользователей сельской библиотеки и практике привлечения их к чтению. В пособии широко используется опыт работы сельских библиотек зарубежных стран. В приложении даются тексты российских и международных документов, определяющих стандарты деятельности сельской библиотеки.

19. Меньщикова, С.П. Современные критерии и показатели оценки качества библиотечной деятельности [Текст]: практическое пособие / С.П. Меньщикова. – М.: Литера, 2009. – 112 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 48).

Стоимость библиотечного обслуживания растет быстрее, чем финансирование библиотек и они вынуждены все активнее искать осмысленные и измеряемые способы демонстрации результатов своей деятельности. Те, кто выделяет деньги, всегда озабочены эффективностью их вложения и поэтому должны иметь ориентиры их рационального использования. В связи с этим поиски критериев сопоставления и оптимизации затрат и выгод – важная задача библиотек.

Данная работа включает обзор некоторых - наиболее значительный или интересных на взгляд автора отечественных и зарубежных публикаций, касающихся проблем оценки деятельности библиотек в целом и – в качестве примеров – оценки отдельных направлений работы библиотек. Особо выделен вопрос оценки научно-исследовательской деятельности библиотек.

20. Меренкова, Н.А. Дополнительные источники ресурсного обеспечения: некоммерческие фонды поддержки [Текст]: научно-методическое пособие / Н.А. Меренкова. – М.: Литера, 2009. – 175 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 57).

Пособие рассматривает правовой режим благотворительного ресурсного обеспечения библиотек, технологию фандрайзинговой деятельности как дополнительного источника обеспечения библиотечной деятельности по линии благотворительной и спонсорской

помощи. Подробно анализируется деятельность современных некоммерческих фондов поддержки библиотек. Представляет интерес самый крупный за последние годы библиотечный проект «Создание модельных (компьютерных) публичных библиотек в сельских регионах» и его реализация в Белгородской, Брянской, Курской и Орловской областях.

21. **Мурашко, О.Ю. Социальное партнерство как фактор успешной деятельности библиотек [Текст]: научно-практическое пособие / О.Ю. Мурашко – М.: Литера, 2008. – 144 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 40).**

В пособии раскрываются вопросы социального партнерства библиотеки в муниципальной сфере, предлагаются перспективные модели и оценивается роль социального партнерства в инновационной деятельности современной библиотеки.

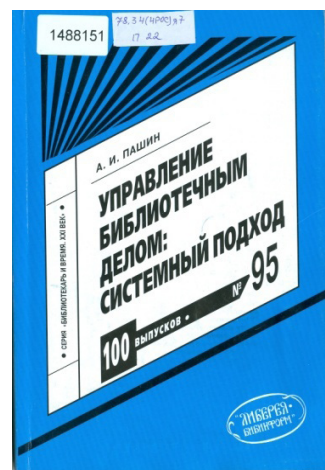
22. **Пашин, А.И. Управление библиотечным делом: системный подход [Текст]: учебно-методическое пособие – М.: Либерей-Бибинформ, 2008. – 168 с. (Сер. «Библиотекарь и время. XXI век», выпуск № 95).**

В книге нашли отражение: эволюция взглядов на библиотеку и библиотечное дело ученых, писателей, библиотечных деятелей; история развития библиотечного обслуживания населения и создание системы управления библиотечным делом в России; основы и принципы управления библиотечным делом. Исследуются проблемы управления отраслью на современном этапе, раскрываются закономерности и особенности его развития, условия взаимодействия с внешней средой.

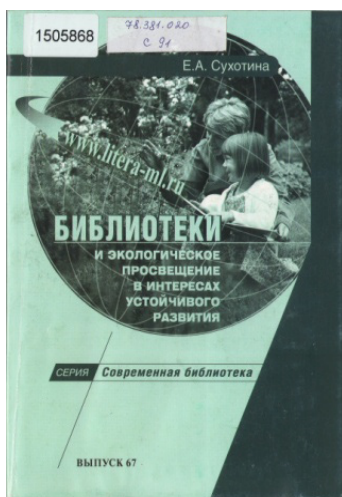
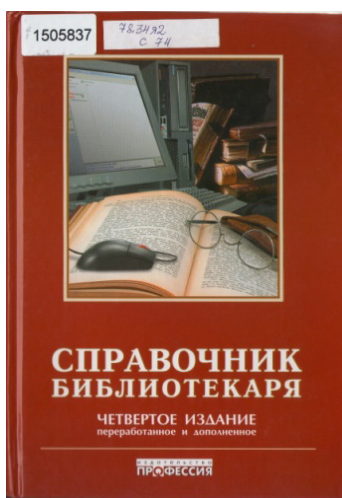
Издание предназначается преподавателям и студентам библиотечно-информационных факультетов, работникам библиотек, руководителям органов управления культурой.

23. **Савина, И.А. Права человека. Информационная поддержка библиотеке [Текст]: учебно-методическое пособие / И.А. Савина. – М.: Литера, 2010. – 202 с. – (Сер. «Современная библиотека»).**

Пособие рассматривает и изучает в теоретическом и практическом ключе вопросы прав человека. Особое место занимают вопросы информационного сопровождения прав человека при помощи средств и методов информационно-

библиотечных систем в современном обществе. Представлены источники в сфере прав и свобод человека международного, регионального и национального уровней.

24. **Справочник библиотекаря [Текст] / науч. ред. А.Н. Ванеев. – 4-е изд., перераб. и доп. – СПб.: Профессия, 2010. – 640 с. – (Сер. «Библиотека»).**

Необходимость нового, 4-го издания «Справочника» вызвана стремлением автором отразить изменения в библиотечном деле, которые произошли в последние годы. В четвертом издании значительной переработке подверглись разделы, связанные с составлением библиографического описания, экономикой библиотечной деятельности, формированием профессиональной среды библиотекаря.

По-прежнему большое внимание в «Справочнике» уделено проблемам библиотечного менеджмента, формирования библиотечных фондов, библиотечного обслуживания.

«Справочник» предназначен для широкого круга библиотечных работников, а также преподавателей, студентов и аспирантов высших специальных библиотечных учебных заведений.

25. **Сухотина, Е.А. Библиотеки и экологическое просвещение в интересах устойчивого развития [Текст]: учебно-практическое пособие / Е.А. Сухотина. – М.: Литера, 2010. – 240 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 67).**

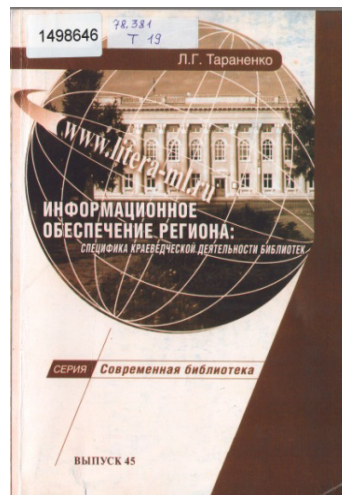
Пособие знакомит с основами организации работы библиотек по экологическому просвещению населения. Рассматриваются основные вопросы организации библиотечно-библиографических учреждений, корпоративной работы в данной сфере. В приложениях даны образцы методических рекомендаций, тематические планы, программы и другие документы в помощь библиотекарям-практикам по работе в данном направлении деятельности библиотек. Пособие предназначено для широкого круга библиотечных

специалистов. Может быть использовано в системе подготовки, переподготовки и повышения квалификации библиотечно-информационных кадров.

26. Тараненко, Л.Г. Информационное обеспечение потребностей региона: специфика краеведческой деятельности библиотек [Текст]: учеб. пособие / Л.Г. Тараненко. – М.: Литера, 2009. – 160 с. – (Сер. «Современная библиотека», выпуск № 45).

Учебное пособие разработано в соответствии с учебным планом специальности 071201 «Библиотечно-информационная деятельность». Посвящено изучению проблемы информационного обеспечения потребностей региональных потребителей. Рассмотрены основные группы и выделены методы изучения потребностей региональных пользователей информации. Всесторонне рассмотрены краеведческая деятельность библиотеки, процессы создания и распространения электронных краеведческих продуктов.

Может быть использовано в учебном процессе вузов культуры и искусства при изучении курса краеведческой библиографии, при разработке курсов по выбору по смежной тематике, при выполнении студентами курсовых и дипломных работ. Возможно его применение в системе повышения квалификации библиотечно-библиографических кадров, в краеведческой деятельности библиотек.

**Матеріал підготувала Чопова Т.Ж.,
 провідний бібліотекар відділу наукової організації
 і методики бібліотечної роботи
 Дніпропетровської обласної наукової бібліотеки
 ім. Первоучитель слов'янських Кирила і Мефодія**

Літературна сторінка

БІБЛІОТЕЧНА ДНІПРОПЕТРОВЩИНА 2012/15

Сергієнко Валентина Олексіївна

Народилася 1 квітня 1956 року у селі Новоандріївка Васильківського району Дніпропетровської області. В 1978 році закінчила Дніпропетровський аграрний університет і працювала головним зоотехніком колгоспу «Рассвет». З 2008 року працює завідуючою Зеленогайською сільською бібліотекою. Неодноразово друкувалася у місцевій газеті «Васильківський вісник».

ЩЕ ОДНА ОСІНЬ

*Хай осінь це – але яка ж краса!
Наповнять подих пахощі осінні,
Яскравий, різнобарвний лист звиса,
Лет бабиного літа павутиння.*

*Від розмаїття цвіту хризантем,
Легенький присмак запаху полині,
Останнім своїм листом старий клен
Шепоче казку срібній тополіні...*

*Зібрались птахи, як мої роки
У вирій, в непроглядну далечінь,
Щоб повернутися весною залюбки.
Мої ж літа лягають на спочин.*

*І трішки смуток серце огортає
Сім'ю лелеків за моря провівши
Ще одну осінь з ними проводжаєм
Як пору року, та в житті зустрівши*

*Час відлітає журавлиним клином
Туди, звідкіль немає вороття...
Колись, можливо, у розмові з сином
Згадаєш осінь цю, як день один життя.*

СВІТАНКОВІ РОСИ

*Мов смарагдів розсип
На траві розкішній,
Світанкові роси
В красі своїй вічній.*

*Жайвір стрепенеться
І полине в вись,
Піснею заллється –
Чути її скрізь.*

*Ось тугі покоси,
Сіна запашиного,
Мов дівочі коси,
Купані в любові.*

*І тремтить над ставом
Літепла трунок.
Шелестом дубрави
Гомонить струмок.*

*Я вдихну щосили
Кришталеву синь.
Краю ти, мій милий,
Смуток геть покинь.*

*Іншого у світі
Кращого не знаю...
Обминувши квіти,
По росі ступаю.*

УСІМ СИНАМ

*Я приїхав до тебе, мамо!
У відповідь тривожна тиша...
У нашому дворі до брами*

Мене зустріти ти не вийшла
 Я цю стежину не забув,
 Та справи, ніколи до неньки
 Задовго я в дорозі був,
 Бо не діждалася , рідненька.

Не бачив я , як ти хворіла,
 Як важко вийти було з хати.
 В молитвах голова сивіла,
 За мене в Бога все прохати.

Матусю, рідна, озовися!
 Хоча б журавкою прилинь
 До сина свого пригорнися
 Мою печаль з душі відкинь.

Страшне провалля, в серці туга
 Безглузде пізнє каяття
 Не відвернув я чорну смугу,
 Пішла вже мама із життя.

І пусто скрізь, лиш вітер свище
 Лиш ворон змахує крилом
 Над відчаєм і кладовищем,
 Що на горі аж за селом...

Романюк Світлана Іванівна

Народилася 6 вересня 1963 року в Кустанайській області (Казахстан). В 1980 році закінчила Зеленодольську середню школу № 1. Протягом 1980-1982 років працювала бібліотекарем Зеленодольської бібліотеки для дорослих. В 1982-1984 роках – студентка бібліотечного факультету Харківського державного інституту культури. Після закінчення інституту працювала бібліотекарем, старшим бібліотекарем, завідуючою бібліотекою-філіалом у Дніпропетровській міській централізованій бібліотечній системі для дітей.

У 2002 році за сімейними обставинами переїхала до свого рідного міста Зеленодольск, що розташоване на самому півдні Дніпропетровщини. З 2004 року працює у Зеленодольській міській бібліотеці. У 2005 році призначена на посаду завідувачої бібліотекою.

Власні перші поетичні кроки зробила десять років тому, у 1998 році, коли готувалася до участі у районному конкурсі «Бібліопані». Вірші з'являються випадково і раптово. У 12 випуску інформаційно-методичного збірника «Бібліотечна Дніпропетровщина» були вже надруковані її вірші «Професія-бібліотекар», «Ода жінці», «Ночь», «Философское».

ЦИКЛ «ВРЕМЕНА ГОДА»

ЗИМА

*Зима снежит и воеет вьюга
И книга – лучшая подруга
На досуге, в час ночной
Нам станет близкой и родной.
Уснуло все: природа, люди
Лишь ветер ночью спать не будет.
Гудит за окнами зима...
К утру укроет все дома
белоснежным покрывалом,
Словно теплым одеялом.
Метет пороша, снег кружится,
На землю медленно ложится...
Но за зимой – весна нагрянет
И быстро белый снег растает,
А за весной – наступит лето –
Не забывайте вы об этом!*

2011

ВЕСНА

Весна...

Хор птиц поет рулады,

Ручьи журчат как водопады

День дольше длится

Дождь весенний, грозы.

Остались в прошлом снег, морозы...

Пришла весенняя пора

И солнце с самого утра

ЛЕТО

Л е т о...

Четыре магических буквы.

Ле-то...

Два слога как два лучших друга.

Лето пришло!

Зной, жара

И прохлада в вечера час

Море плещется рядом.

Отпуск.

Отели, такси, самолеты

Лето пришло по законам природы.

Лето пришло!

Аквапарки, цикады

Лето пришло!

Все ему очень рады.

ОСЕНЬ

Осень пришла...

Так неожиданно, внезапно

Осень пришла...

И она так прекрасна!

Желтые листья кружатся с багрянцем

*Фольком и полькой,
Джазом и вальсом,
Степом и рэпом,
Дуэтом и соло
Ты прошепчи мне заветное слово
Слово – фантазию,
Слово – поэму,
Слово – изюминку,
Слово – измену.
Ветер и дождь
Реже солнца сияние.
Осень пришла...
И пришло расставание*

2008

ЛЮБОВЬ

*Любовь...
О чувстве этом писало множество поэтов.
Любовь хвалили и ругали,
Хулили, оды сочиняли
Сады цвели и песни пели
Но, видно, где-то проглядели,
Сберечь любовь мы не сумели.
И что же нынче?
Сей процесс из жизни нашей вдруг исчез.
Любовь...
Осталось только слово,
Хоть людям всем оно знакомо,
Но в прагматичный этот век
Ей не подвластен человек.
А как у классиков звучало!
И это все стихами стало*

*И гениальными вполне,
Известными на всей Земле.
А что ж любовь?
Любовь сегодня –
(Возможно, кто-то возразит?),
В лесу дремучим крепко спит.
И если кто ее разбудит –
Тот в жизни очень счастлив будет.*

2009

Ласункам на радість

Торт «Святковий»

Інгредієнти:

4-5 яйця, 2 стакана цукру, 3 ст. ложки меду, 250 гр. масла, 2 ч. ложки соди, 4 ст. ложки сметани, для початку 3 стакани борошна.

Приготування:

Цукор, мед, масло розтопити на водяній бані. Коли охолоне додати яйця та борошно. Замісити м'яке тісто. Кількість коржів – 10.

Крем: 1 банка вареного згущеного молока збити з 1,5 літрами сметани.

*Коваль Валентина Миколаївна,
завідуюча КЗ «Оріхівська сільська
бібліотека » Микільської сільської ради Солонянського
району Дніпропетровської області*

Готуємо салати

Овочевий пиріг

Інгредієнти:

2 червоних варених бурячка, 4 відварених картоплини, 2 морквини, 2 яйця, 1 маринована цибулина, 4 солоних огірки, майонез, зелень для прикраси.

Приготування:

Нарізаємо дрібненькими кубиками огірки, буряк, картоплю, моркву, яйця тремо на тертушку, цибуля на півкільця. Все викладаємо на тарілку шарами, змащуючи кожен майонезом. Зверху прикрашаємо зеленню.

*Лохно Алевтина Анатоліївна,
бібліотекар відділу обслуговування Солонянської
центральної районної бібліотеки*

Салат «Сандали»

Інгредієнти:

1 кг. баклажан, 6 солодких перчин, 1 головка часнику, 2 гіркі перчини, 1 ст. ложка цукру, 100 гр. олії, 50 гр. оцту.

Приготування:

Баклажани очистити, порізати кубиками, додати сіль за смаком. Залишити на 30 хв. Потім віджати та смажити на сковорідці. Солодкий та гіркий перець порізати соломкою, додати до баклажан. На сковорідці довести до кипіння олію, цукор, оцет. Гарячим залити масу. Через годину готове до вживання.

*Лохно Алевтина Анатоліївна,
бібліотекар відділу обслуговування Солонянської
центральної районної бібліотеки*

«Ситий Іван»

Інгредієнти:

Куряча грудка, 1 цибулина, 3 яйця, кукурудза, картопля, гриби.

Приготування:

1 шар – варена куряча грудка, 2 – маринована цибуля на півкільцями, 3 – яйця на тертушку, 4 – кукурудза, 5 – картопля варена, 6 – гриби. Змащуємо кожен майонезом. Зверху прикрашаємо зеленню.

*Коваль Валентина Миколаївна,
завідуюча КЗ «Оріхівська сільська
бібліотека» Микільської сільської ради Солонянського
району Дніпропетровської області*

Салат

Інгредієнти:

Корейська морква, куряча грудка, свіжий огірок, яйце.

Приготування:

Все нарізати кубиками, заправити майонезом.

Коваль Валентина Миколаївна,

завідуюча КЗ «Оріхівська сільська
бібліотека» Микільської сільської ради Солонянського
району Дніпропетровської області

Салат «Грецький»

Інгредієнти:

Твердий сир, маслини без кісточок, солодкий перець (червоний),
помідори, огірки, зелень, оливкова олія, сіль.

Приготування:

Все порізати дрібними кубиками, посолити за смаком, заправити оливковою
олією.

Карабаза Інна Вікторівна,
завідуюча КЗ «Єлізарівська сільська бібліотека»
Єлізарівської сільської ради Солонянського району
Дніпропетровської області

Салат «Янтарний»

Інгредієнти:

2 свіжих помідора, 1 банка кукурудзи, 1 варений окорочок, 5 яєць,
майонез.

Приготування:

Все нарізати кубиками, заправити майонезом.

Карабаза Інна Вікторівна,
завідуюча КЗ «Єлізарівська сільська бібліотека»
Єлізарівської сільської ради Солонянського району
Дніпропетровської області

Салат «Капрі»

Інгредієнти:

1 банка зеленого горошку, 1 пачка крабових паличок, 3 яйця,
мариновані гриби, майонез.

Приготування:

Все нарізати кубиками, заправити майонезом.

*Карабаза Інна Вікторівна,
завідуюча КЗ «Єлизарівська сільська бібліотека»
Єлизарівської сільської ради Солонянського району
Дніпропетровської області*

Салат «Ластівчине гніздо»

Інгредієнти:

Білоголова капуста, картопля фрі, зелений горошок, огірки, куряче філе, сухарики.

Приготування:

Кожен з інгредієнтів викласти по краю круглого блюда, посередині – майонез або сметана. Перемастити безпосередньо за столом.

*Карабаза Інна Вікторівна,
завідуюча КЗ «Єлизарівська сільська бібліотека»
Єлизарівської сільської ради Солонянського району
Дніпропетровської області*

Салат

Інгредієнти:

2 великих окорочка, 1 свіжий огірок, 5 варених яєць, апельсин, маринована цибуля, 2 стакана вареного рису, 1 банка кукурудзи, майонез.

Приготування:

Все нарізати кубиками, заправити майонезом.

*Гужва Юлія Олександрівна,
завідуюча КЗ «Калинівська сільська бібліотека»
Військової сільської ради Солонянського району
Дніпропетровської області*

Салат «Святковий»

Інгредієнти:

Крабові палички, 3 ківі, 8 варених яєць, 1 столова ложка гірчиці, сіль, перець, 1 банка кукурудзи, майонез.

Приготування:

Все нарізати кубиками, заправити майонезом. Сіль, перець за смаком.

*Гужва Юлія Олександрівна,
завідуюча КЗ «Калинівська сільська бібліотека»
Військової сільської ради Солонянського району
Дніпропетровської області*

Фірмові м'ясні страви

*Курячі стегенця,
мариновані соєвим соусом та медом*

Інгредієнти:

1 кг. курячих стегенців залити соусом. Соус: 5 ст. ложки соєвого соусу, 1 ст. ложка меду, 2 ст. ложки олії, 1 ч. ложка імбірю, 0,5 ч. ложки молотого чорного перцю. Маринувати 3 – 4 год.

Приготування:

Деко застелити фольгою, викласти стегенця, поставити в піч. Час від часу поливати соусом. Готувати 20 хв.

*Лохно Алевтина Анатоліївна,
бібліотекар відділу обслуговування Солонянської
центральної районної бібліотеки*

Соуси та приправи

Соус «Ткемалі»

Інгредієнти:

3 кг. слив, 1 головка часнику, 4 гіркі перчини.

Приготування:

Сливи залити 1 л. води і протушувати, отриману масу протерти через сито. Часник, гіркий перець пропустити через м'ясорубку, додати до сливової м'якоті. Кип'ятити 20 хв. на малому вогні.

*Лохно Алевтина Анатоліївна,
бібліотекар відділу обслуговування Солонянської
центральної районної бібліотеки*

**«Хріновина»
приправа до м'яса з хріном**

Інгредієнти:

Помідори, корінь хрону, часник, гіркий перець, сіль.

Приготування:

Все пропустити через м'ясорубку, посолити за смаком. Розкласти в баночки, зберігати в холодильнику.

*Лохно Алевтина Анатоліївна,
бібліотекар відділу обслуговування Солонянської
центральної районної бібліотеки*

Фірмові рибні страви

Риба «Хе»

Інгредієнти:

Риба річкова, олія, вода, цибуля, оцет, сіль, коріандр та чорний молотий перець.

Приготування:

Філе риби порізати соломкою, добре посолити, оцет та воду розвести в співвідношенні 1:1. Поставити на 4 години в холодильник. Після охолодження віджати, додати цибулю на півкільцями, перець, коріандр. Довести до кипіння 4 ст. ложки олії та залити нею рибу. До столу подавати холодною.

*Янчук Олена Сергіївна,
завідуюча КЗ «Військова сільська бібліотека»
Військової сільської ради Солонянського району
Дніпропетровської області*

Фарширована риба

Інгредієнти:

Риба, цибуля, часник, томатний сік, білий батон, борошно.

Приготування:

Не розрізаючи рибу виняти нутроші, порізати на шматки. З окремого шматка обережно вибрати філе риби не порушуючи шкіру. Пропустити через м'ясорубку, додати часник, білий батон і начинити шматки риби. Вмочити в борошно і обсмажити на сковороді.

На дно каструлі покласти сирий червоний буряк нарізаний кружечками зверху викласти підготовлену рибу. Окремо зробити заправку з томатного соку, цибулі. Залити та тушкувати 1 – 2 години на слабому вогні.

*Янчук Олена Сергіївна,
завідуюча КЗ «Військова сільська бібліотека»
Військової сільської ради Солонянського району
Дніпропетровської області*

Швидкий сніданок

Інгредієнти:

Гриби свіжі, яйця, цибуля, олія, зелень, сіль, молотий перець.

Приготування:

Оброблені гриби нарізати шматочками, смажити на олії, додати цибулю. Довести до готовності. Залити яйцями і прогрівати протягом 7-8 хвилин. Прикрасити зеленню.

*Лохно Алевтина Анатоліївна,
бібліотекар відділу обслуговування Солонянської
центральної районної бібліотеки*

ПОСТАНОВА
Верховної Ради України

Законодавчі матеріали

**Про впровадження мораторію на закриття державних і комунальних закладів
культури у сільській місцевості**

Зважаючи на те, що у сільській місцевості України відбувається інтенсивне закриття закладів культури, що має негативні соціально-економічні наслідки і є неприпустимим для цивілізованих, демократичних, культурно розвинених держав, з метою забезпечення державою культурних прав громадян та збереження і розвитку національної культури Верховна Рада України **п о с т а н о в л я є**:

1. Вважати неприпустимим закриття державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості. Впровадити до кінця 2015 року мораторій на закриття державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості.

2. Доручити Кабінету Міністрів України:

проаналізувати ситуацію щодо функціонування державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості та вжити заходів щодо припинення їх необґрунтованого закриття;

вжити невідкладних заходів щодо зміни умов фінансування державних і комунальних закладів культури у сільській місцевості;

вжити додаткових заходів щодо поповнення фондів сільських бібліотек сучасними виданнями національного книговидавничого ринку, в тому числі примірниками, виданими за програмою «Українська книга».

3. Ця Постанова набирає чинності з дня її прийняття.

**Голова Верховної Ради
України**

В.ЛИТВИН

м. Київ
8 лютого 2012 року
№ 4356-VI

ЗАКОН УКРАЇНИ
Про професійний розвиток працівників

Цей Закон визначає правові, організаційні та фінансові засади функціонування системи професійного розвитку працівників.

Розділ I.
ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Стаття 1. Визначення основних термінів

1. У цьому Законі наведені нижче терміни вживаються в такому значенні:

атестація працівників - процедура оцінки професійного рівня працівників кваліфікаційним вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їх професійного рівня;

неформальне професійне навчання працівників - набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок, не регламентоване місцем набуття, строком та формою навчання;

підтвердження кваліфікації працівників - процедура визначення відповідності професійних знань, умінь і навичок працівників установленим законодавством вимогам і посадовим обов'язкам, проведення оцінки їх професійного рівня шляхом атестації;

працівник - фізична особа, яка працює за трудовим договором (контрактом) на підприємстві, в установі та організації незалежно від форми власності та виду діяльності або у фізичної особи, яка відповідно до законодавства використовує найману працю;

професійне навчання працівників - процес цілеспрямованого формування у працівників спеціальних знань, розвиток необхідних навичок та вмінь, що дають змогу підвищувати продуктивність праці, максимально якісно виконувати функціональні обов'язки, освоювати нові види професійної діяльності, що включає первинну професійну підготовку, перепідготовку і

підвищення кваліфікації працівників відповідно до потреб виробництва;

роботодавець - власник підприємства, установи, організації незалежно від форми власності та виду діяльності або уповноважений ним орган чи фізична особа, яка відповідно до законодавства використовує найману працю;

формальне професійне навчання працівників - набуття працівниками професійних знань, умінь і навичок у навчальному закладі або безпосередньо у роботодавця відповідно до вимог державних стандартів освіти, за результатами якого видається документ про освіту встановленого зразка.

Стаття 2. Державна політика у сфері професійного розвитку працівників

1. Метою державної політики у сфері професійного розвитку працівників є підвищення їх конкурентоспроможності відповідно до суспільних потреб шляхом сприяння роботодавцю в ефективному використанні праці та забезпеченні досягнення належного професійного рівня працівниками.

2. Державна політика у сфері професійного розвитку працівників формується за принципами:

доступності професійного розвитку працівникам;

вільного вибору роботодавцем форм і методів забезпечення професійного розвитку працівників з урахуванням специфіки їх роботи;

додержання інтересів роботодавця та працівника;

безперервності процесу професійного розвитку працівників.

Стаття 3. Управління у сфері професійного розвитку працівників

1. Державне управління у сфері професійного розвитку працівників здійснюється центральним органом виконавчої влади у сфері соціальної політики, центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, молоді та спорту, іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади відповідно до їх повноважень.

2. Безпосереднє управління у сфері професійного розвитку працівників здійснюють роботодавці шляхом організації професійного навчання працівників, їх атестації.

Стаття 4. Діяльність роботодавців у сфері професійного розвитку працівників

1. Основними напрямками діяльності роботодавців у сфері професійного розвитку працівників є:

розроблення поточних та перспективних планів професійного навчання працівників;

визначення видів, форм і методів професійного навчання працівників;

розроблення та виконання робочих навчальних планів і програм професійного навчання працівників;

організація професійного навчання працівників;

добір педагогічних кадрів та фахівців для проведення професійного навчання працівників

безпосередньо у роботодавця;

ведення первинного та статистичного обліку кількості працівників, зокрема тих, які пройшли професійне навчання;

стимулювання професійного зростання працівників;

забезпечення підвищення кваліфікації працівників безпосередньо у роботодавця або в навчальних закладах, як правило, не рідше ніж один раз на п'ять років;

визначення періодичності атестації працівників та організація її проведення;

проведення аналізу результатів атестації та здійснення заходів щодо підвищення професійного рівня працівників.

Стаття 5. Участь професійних спілок, організацій роботодавців, їх об'єднань у забезпеченні професійного розвитку працівників

1. Професійні спілки та їх об'єднання, організації роботодавців та їх об'єднання:

беруть участь у формуванні та реалізації державної політики у сфері професійного розвитку працівників, здійсненні заходів, передбачених колективними договорами і угодами;

здійснюють громадський контроль за дотриманням вимог нормативно-правових актів у сфері професійного розвитку працівників;

спільно з органами державної влади беруть участь у моніторингу ринку праці та прогнозуванні його розвитку, формуванні державного замовлення на підготовку фахівців.

Розділ II. ПРОФЕСІЙНЕ НАВЧАННЯ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття 6. Організація професійного навчання працівників

1. Організація професійного навчання працівників здійснюється роботодавцями з урахуванням потреб власної господарської або іншої діяльності відповідно до вимог законодавства.

2. Професійне навчання працівників здійснюється безпосередньо у роботодавця та на договірній основі у професійно-технічних та вищих навчальних закладах, на підприємствах, в установах або організаціях.

3. Роботодавець може утворити окремий підрозділ з питань професійного навчання працівників або покласти функції з організації такого навчання на відповідних фахівців.

4. Професійне навчання працівників організовується в порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади у сфері соціальної політики за погодженням з центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, молоді та спорту, іншими заінтересованими центральними органами виконавчої влади, всеукраїнськими об'єднаннями професійних спілок, всеукраїнськими об'єднаннями організацій роботодавців.

5. Роботодавці можуть здійснювати формальне і неформальне професійне навчання працівників.

6. Формальне професійне навчання працівників робітничим професіям включає первинну професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації робітників і може здійснюватися безпосередньо у роботодавця або організовуватися на договірних умовах у професійно-технічних навчальних закладах, на підприємствах, в установах, організаціях, а працівників, які за класифікацією професій належать до категорій керівників, професіоналів і фахівців, - перепідготовку, стажування, спеціалізацію та підвищення кваліфікації і може організовуватися на договірних умовах у вищих навчальних закладах.

За результатами формального професійного навчання працівникові видається документ про освіту встановленого зразка.

7. Неформальне професійне навчання працівників здійснюється за їх згодою безпосередньо у роботодавця згідно з рішенням роботодавця за рахунок його коштів з урахуванням потреб власної господарської чи іншої діяльності.

Стаття 7. Форми професійного навчання працівників

1. Професійне навчання працівників здійснюється за денною, вечірньою (змінною), очно-заочною, дистанційною, екстернатною формою, з відривом і без відриву від виробництва та за індивідуальними навчальними планами.

2. Професійне навчання працівників за робітничими професіями забезпечується шляхом:

курсового навчання, що передбачає формування навчальних груп і здійснюється в навчальних класах (лабораторіях);

індивідуального навчання, що передбачає навчання на робочому місці під керівництвом кваліфікованих робітників - інструкторів виробничого навчання.

Стаття 8. Навчальні плани і програми професійного навчання працівників

1. Професійне навчання працівників робітничим професіям здійснюється за навчальними планами і програмами, розробленими професійно-технічними навчальними закладами або підприємствами, установами, організаціями на підставі типових навчальних планів і програм.

2. У разі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників для виконання робіт з підвищеною небезпекою кількість годин для вивчення предмета «Охорона праці» визначається з урахуванням специфіки професії, умов праці та строку навчання, але не менш як кількість, що передбачена типовим положенням про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці, затвердженим центральним органом виконавчої влади з нагляду за охороною праці.

Стаття 9. Кадрове забезпечення професійного навчання працівників безпосередньо у роботодавця

1. Професійне навчання працівників безпосередньо у роботодавця здійснюють викладачі, майстри виробничого навчання, інструктори виробничого навчання, які залучаються на умовах договору з надання освітніх послуг.

2. Викладачі, які залучаються до здійснення професійного навчання безпосередньо у роботодавця, повинні мати повну вищу освіту за відповідним напрямом і стаж роботи за відповідною спеціальністю не менш як три роки.

Майстри виробничого навчання повинні мати вищу освіту та стаж роботи за відповідною спеціальністю не менш як три роки.

Інструктори виробничого навчання із складу кваліфікованих робітників повинні мати стаж роботи за професією не менш як три роки та рівень кваліфікації (розряд, клас, категорію) не нижчий, ніж передбачено навчальними планами і програмами, за якими здійснюється навчання робітників.

Стаття 10. Оплата праці осіб, які здійснюють професійне навчання працівників

1. Розмір оплати праці осіб, які залучаються до здійснення професійного навчання працівників, визначається у договорі про надання освітніх послуг і не може бути меншим, ніж розмір ставок погодинної оплати праці працівників усіх галузей економіки за проведення навчальних занять.

2. Інструктори виробничого навчання можуть бути звільнені від виконання основної роботи із збереженням за ними середньої заробітної плати та місця роботи (посади) у разі проведення занять з робітниками-учнями у групах у складі п'яти і більше осіб.

Розділ III. АТЕСТАЦІЯ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття 11. Атестація працівників

1. Роботодавці можуть проводити атестацію працівників.
2. Категорії працівників, які підлягають атестації, та періодичність її проведення визначаються колективним договором.

На підприємствах, в установах та організаціях, у яких не укладаються колективні договори, категорії працівників, які підлягають атестації, строки та графік її проведення визначаються роботодавцем за погодженням з виборним органом первинної профспілкової організації.

3. Атестація працівників проводиться не частіше ніж один раз на три роки.
4. Атестація проводиться за рішенням роботодавця, яким затверджуються положення про проведення атестації, склад атестаційної комісії, графік проведення атестації. Інформація про проведення атестації доводиться до відома працівників не пізніше ніж за два місяці до її проведення.
5. Атестаційна комісія формується з висококваліфікованих фахівців та представника виборного органу первинної профспілкової організації.
6. Безпосередній керівник працівника, який підлягає атестації, не може бути членом атестаційної комісії.
7. Атестація працівника проводиться тільки в його присутності.
8. На кожного працівника, який підлягає атестації, безпосередній керівник складає характеристику, що подається атестаційній комісії після ознайомлення з нею працівника, але не пізніше ніж за тиждень до атестації.
9. Не допускається проведення оцінки професійного рівня та кваліфікації працівника за ознаками, що безпосередньо не пов'язані з виконуваною роботою.

10. Рішення атестаційної комісії приймається відкритим голосуванням простою більшістю голосів присутніх на засіданні членів комісії.

11. Засідання атестаційної комісії вважається правоможним, якщо на ньому присутні не менш як дві третини її складу.

12. Рішення атестаційної комісії доводиться до відома працівника та роботодавця протягом трьох днів після його прийняття.

Стаття 12. Категорії працівників, які не підлягають атестації

1. Атестації не підлягають:

працівники, які відпрацювали на відповідній посаді менше одного року;

вагітні жінки;

особи, які здійснюють догляд за дитиною віком до трьох років або дитиною-інвалідом, інвалідом дитинства;

одинокі матері або одинокі батьки, які мають дітей віком до чотирнадцяти років;

неповнолітні;

особи, які працюють за сумісництвом.

Законом чи колективним договором можуть установлюватися інші категорії працівників, які не підлягають атестації.

Стаття 13. Результати атестації

1. Атестаційна комісія приймає рішення про відповідність або невідповідність працівника займаній посаді або виконуваній роботі.

2. У разі прийняття рішення про відповідність працівника займаній посаді або виконуваній роботі комісія може рекомендувати роботодавцеві зарахувати його до кадрового резерву, присвоїти чергову категорію, встановити надбавку до заробітної плати або збільшити її розмір, організувати стажування на більш високій посаді або направити на підвищення кваліфікації з метою просування по роботі.

3. У разі прийняття рішення про невідповідність працівника займаній посаді або виконуваній роботі комісія може рекомендувати роботодавцеві перевести працівника за його згодою на іншу посаду чи роботу, що відповідає його професійному рівню, або направити на навчання з подальшою (не пізніше ніж через рік) повторною атестацією. Рекомендації комісії з відповідним обґрунтуванням доводяться до відома працівника у письмовій формі.

У разі відмови працівника від переведення на іншу посаду чи роботу, що відповідає його кваліфікаційному рівню, або від професійного навчання за рахунок коштів роботодавця роботодавець за результатами атестації має право звільнити працівника відповідно до [Кодексу законів про працю України](#).

4. Результати атестації можуть бути оскаржені працівником у порядку, встановленому законодавством.

Стаття 14. Організація підтвердження результатів неформального професійного навчання працівників

1. Для організації підтвердження результатів неформального професійного навчання працівників у складі державної служби зайнятості створюються центри визнання результатів неформального професійного навчання.

2. Центри визнання результатів неформального професійного навчання забезпечують організацію підтвердження професійної кваліфікації працівника за результатами неформального професійного навчання. Для цього центри визнання результатів неформального професійного навчання залучають навчальні заклади державної служби зайнятості, інші професійно-технічні навчальні заклади, підприємства, організації, установи, які мають ліцензію на право здійснення освітньої діяльності за визначеними професіями. Результати неформального професійного навчання підтверджуються документом встановленого зразка про присвоєння або підвищення робітничої кваліфікації.

3. Центри визнання результатів неформального професійного навчання мають право у разі необхідності отримувати від заінтересованих юридичних та фізичних осіб відомості про професійний досвід працівників.

4. Порядок підтвердження результатів неформального професійного навчання працівників визначається центральним органом виконавчої влади у сфері соціальної політики за погодженням із центральним органом виконавчої влади у сфері освіти і науки, молоді та спорту.

Розділ IV.

ФІНАНСУВАННЯ ЗАХОДІВ ІЗ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПРАЦІВНИКІВ

Стаття 15. Фінансування заходів із забезпечення професійного розвитку працівників

1. Фінансування професійного розвитку працівників здійснюється роботодавцем за рахунок власних коштів та інших не заборонених законодавством джерел.

2. Професійне навчання працівника може здійснюватися за його бажанням за рахунок власних коштів або коштів інших фізичних чи юридичних осіб.

Розділ V.

ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

1. Цей Закон набирає чинності з дня, наступного за днем його опублікування.

2. Кабінету Міністрів України у тримісячний строк після набрання чинності цим Законом:

подати на розгляд Верховної Ради України пропозиції щодо приведення законодавчих актів України у відповідність із цим Законом;

привести свої нормативно-правові акти у відповідність із цим Законом;

забезпечити приведення міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади своїх нормативно-правових актів у відповідність із цим Законом.

Президент України
В.ЯНУКОВИЧ

м. Київ
12 січня 2012 року
№ 4312-VI

Увага!

Набув чинності наказ Міністерства фінансів України № 333 від 12.03.2012 «Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету».

МІНІСТЕРСТВО ФІНАНСІВ УКРАЇНИ

НАКАЗ 12.03.2012 № 333

Зареєстровано в Міністерстві

юстиції України

27 березня 2012 р.

за № 456/20769

Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету

Відповідно до Бюджетного кодексу України, Положення про Міністерство фінансів України, затвердженого Указом Президента України від 08 квітня 2011 року № 446, НАКАЗУЮ:

1. Затвердити такі, що додаються:

Інструкцію щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету;

Інструкцію щодо застосування класифікації кредитування бюджету.

2. Визнати таким, що втратив чинність, наказ Державного казначейства України від 25 листопада 2008 року № 495 „Про затвердження Інструкції щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету та Інструкції щодо застосування класифікації кредитування бюджету”, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 27 січня 2009 року за № 79/16095.

3. Департаменту державного бюджету Міністерства фінансів України (Лозицький В.П.) та Управлінню методології з обслуговування бюджетів, бухгалтерського обліку та звітності Державної казначейської служби України (Сушко Н.І.) забезпечити подання цього наказу в установленому порядку на державну реєстрацію до Міністерства юстиції України.

4. Управлінню комунікацій (Прес-служба) Міністерства фінансів України (Косарчук В.П.) у десятиденний строк з дня державної реєстрації цього наказу в Міністерстві юстиції України забезпечити його оприлюднення на офіційному веб-сайті Міністерства фінансів України в мережі Інтернет.

5. Уповноважити Державну казначейську службу України (Харченко С.І.) надавати роз'яснення з питань застосування економічної класифікації видатків бюджету та класифікації кредитування бюджету.

6. Цей наказ набирає чинності з дня його офіційного опублікування.

7. Контроль за виконанням цього наказу покласти на першого заступника Міністра фінансів України Мяковського А. І. та Голову Державної казначейської служби України Харченка С.І.

Міністр

Ю. Колобов

ЗАТВЕРДЖЕНО Наказ Міністерства фінансів України

12.03.2012 № 333

Зареєстровано в Міністерстві юстиції України

27 березня 2012 р. за № 456/20769

ІНСТРУКЦІЯ

щодо застосування економічної класифікації видатків бюджету

1. Економічна класифікація видатків бюджету призначена для чіткого розмежування

видатків бюджетних установ та одержувачів бюджетних коштів за економічними ознаками з детальним розподілом коштів за їх предметними ознаками (заробітна плата, нарахування, усі види господарської діяльності, виплати населенню, що іменуються трансфертами населенню, та інші категорії).

Економічна класифікація видатків бюджету забезпечує єдиний підхід до всіх учасників бюджетного процесу з точки зору виконання бюджету.

2. Видатки на проведення процедур закупівель товарів, робіт і послуг (а саме: видатки на розробку і розсилання документації конкурсних торгів, запрошення до участі в процедурах закупівель та підготовці засідань комітету з конкурсних торгів тощо) здійснюються за відповідними кодами економічної класифікації видатків бюджету залежно від економічної сутності платежу.

3. Сплата податку на додану вартість, який включений до ціни товарів, робіт і послуг, здійснюється за тим кодом економічної класифікації видатків бюджету, за яким здійснюється основний платіж.

Перерахування (сплата) податку на доходи фізичних осіб здійснюється за тим кодом економічної класифікації, за яким здійснюється виплата доходу фізичній особі.

4. Сплата донарахованих платежів (крім штрафів і пені), визначених контрольними органами відповідно до законодавства, та відсотків річних від простроченої суми договору проводиться за тим кодом, за яким має бути проведений основний платіж.

5. Видатки одержувачів бюджетних коштів здійснюються за такими кодами економічної класифікації видатків бюджету:

поточні видатки:

1171 „Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм”;

1172 „Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку”;

1310 „Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)”;

капітальні видатки:

2410 „Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)”.

6. У цій Інструкції терміни та поняття вживаються у такому значенні:

капітальні видатки - платежі з метою придбання необоротних активів (у тому числі землі, нематеріальних активів тощо), стратегічних і надзвичайних запасів товарів, невідплатні платежі, що передаються одержувачам бюджетних коштів з метою придбання, модернізації, будівництва, розширення, реконструкції, реставрації тощо подібних активів, компенсації втрат, пов'язаних з руйнуванням чи пошкодженням необоротних активів;

капітальні трансферти - це невідплатні односторонні платежі органів управління, які не ведуть до виникнення або погашення фінансових вимог. Вони передбачені на придбання капітальних активів, компенсацію втрат, пов'язаних з пошкодженням основного капіталу, або збільшення капіталу одержувачів бюджетних коштів. До цієї категорії включаються також трансфертні платежі підприємствам для покриття збитків, акумульованих ними протягом ряду років або таких, які виникли в результаті надзвичайних обставин. Капітальними трансфертами вважаються невідплатні, безповоротні платежі, які мають одноразовий і нерегулярний характер як для надавача (донора), так і для їх отримувача (бенефіціара). Кошти, що виділяються з бюджету як капітальні трансферти, мають цільове призначення;

поточні видатки - видатки бюджетів, що спрямовуються на виконання бюджетних програм та які забезпечують поточне функціонування бюджетних установ, проведення досліджень, розробок, заходів та надання поточних трансфертів населенню і підприємствам (установам, організаціям);

субсидії - усі невідплатні поточні виплати підприємствам, які не передбачають компенсації у вигляді спеціально обумовлених виплат або товарів і послуг в обмін на проведені платежі, а також видатки, пов'язані з відшкодуванням збитків державних підприємств;

трансферти населенню - поточні платежі фізичним особам або надання їм матеріальної допомоги у натуральному вигляді, які передбачені для збільшення їх доходу. Трансферти населенню можуть надаватись як у готівковій формі, так і шляхом сплати рахунків. Подібні платежі можуть бути окремою добавкою до бюджету певної сім'ї чи особи або компенсуванням певних видів витрат, наприклад, на харчування, комунальні послуги, оплату проїзду тощо;

трансфертні платежі - невідплатні і безповоротні платежі, які не є придбанням товарів чи послуг, наданням кредиту або виплатою непогашеного боргу.

7. Код 1000 „Поточні видатки”

7.1. Код 1100 „Видатки на товари і послуги”

7.1.1. Код 1110 „Оплата праці працівників бюджетних установ”

Ця категорія включає оплату праці всіх працівників бюджетних установ (організацій), військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу (у тому числі відряджених до органів виконавчої влади та інших цивільних установ) згідно з установленими посадовими окладами, ставками або розцінками, матеріальну допомогу, у тому числі видатки на премії та інші види заохочень чи винагород відповідно до законодавства. До цієї категорії також входить установлена законодавством одноразова грошова допомога у зв'язку з виходом на пенсію або, якщо це передбачено законодавством, у відставку. Величина оплати праці відображається без нарахувань на фонд оплати праці, які обліковуються за кодом 1120.

7.1.1.1. Код 1111 „Заробітна плата”

а) заробітна плата за встановленими посадовими окладами (тарифними ставками) або розцінками всіх штатних працівників, у тому числі за трудовими договорами; надбавка за вислугу років; доплата за ранг, надбавки та доплати обов'язкового характеру (оплата роботи

в нічний час, за науковий ступінь, за знання та використання в роботі іноземної мови тощо);

б) премії та інші види заохочень чи винагород відповідно до законодавства;

в) матеріальна допомога, допомога на оздоровлення при наданні щорічної відпустки та в інших випадках за рішенням адміністрації установи (організації) відповідно до законодавства;

г) винагороди та інші виплати, нараховані працівникам, які не перебувають у штаті установи (організації), відповідно до умов цивільно-правового договору (за винятком суб'єктів господарювання);

г) одноразова грошова допомога у зв'язку з виходом на пенсію або, якщо це передбачено законодавством, у відставку.

7.1.1.2. Код 1112 „Грошове утримання військовослужбовців”

а) грошове утримання (забезпечення) військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу, у тому числі основні та додаткові види виплат;

б) заохочення, передбачені законодавством;

в) відшкодування податку на доходи фізичних осіб, що утримується з грошового забезпечення, грошових винагород та інших виплат, одержаних військовослужбовцями та особами рядового і начальницького складу у зв'язку з виконанням обов'язків несення служби, згідно із законодавством;

г) одноразова грошова допомога при звільненні зі служби військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу.

7.1.2. Код 1120 „Нарахування на заробітну плату”

За цією категорією здійснюється нарахування бюджетними установами (організаціями) на фонд оплати праці, а саме сплата єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, нарахованого відповідно до законодавства.

7.1.3. Код 1130 „Придбання товарів і послуг”

За цією категорією здійснюється оплата поточних видатків, оплата послуг, придбання матеріалів і предметів, які не беруться на облік як основні засоби.

7.1.3.1. Код 1131 „Предмети, матеріали, обладнання та інвентар, у тому числі м'який інвентар та обмундирування”

а) придбання канцелярського, креслярського, письмового приладдя, пакувального матеріалу, паперу, картону, вітальних листівок, конвертів, марок для відправки службової кореспонденції тощо;

б) придбання та виготовлення бланків дипломів, свідоцтв, посвідчень, грамот, класних журналів, бухгалтерських, статистичних та інших бланків; рекламних буклетів, візитних карток, запрошень, мап, схем, макетів, плакатів, медалей, нагрудних знаків, печаток і штампів,

стендів тощо;

в) придбання або передплата періодичних, довідкових, інформаційних видань, придбання та виготовлення підручників та книг. За цим кодом видатки на поповнення бібліотечних фондів не здійснюються;

г) придбання аптек та їх поповнення (у тому числі дорожніх), якщо установа (організація) не має медичного кабінету чи пункту, а також видатки на придбання лікарських засобів, виробів медичного призначення, які використовуються медичними навчальними закладами у навчальному процесі;

г) придбання матеріалів, будівельних матеріалів, обладнання, інвентарю та інструментів для господарської діяльності, а також для благоустрою території;

д) придбання малоцінних предметів (фізкультурного та спортивного інвентарю, велосипедів, калькуляторів, іграшок для дитячих установ тощо);

е) придбання та виготовлення меблів (столів, стільців, шаф, тумбочок тощо), жалюзі, рошетів, металевих ґрат, віконних та дверних блоків тощо;

є) придбання комплектувальних виробів і деталей для ремонту всіх видів виробничого та невиробничого обладнання; витратних та інших матеріалів до комп'ютерної техніки та оргтехніки (кабельних коробів-кабелеводів, монтажних та комутаційних панелей, розеток, конекторів-з'єднувачів, накопичувачів інформації, картриджів, тонерів тощо); пасивного мережевого обладнання (патч-панелей, конекторів, роз'єднувачів, шаф тощо);

ж) придбання води, мінеральної води за відсутності їдальні в установі (крім мінеральної води для лікувальних цілей); цигарок (якщо таке придбання передбачено відповідними нормативно-правовими актами);

з) придбання реактивів, хімікатів, біопрепаратів, насіння, придбання добрив (у тому числі для науково-дослідних робіт, наукових цілей та навчального процесу);

и) придбання квіткової продукції, квітів для оформлення клумб, декоративних насаджень, однолітніх озеленувальних насаджень, рослин (крім багаторічних насаджень), саджанців для багаторічних насаджень віком до 1 року, які не передбачають придбання необоротних активів, ґрунту для клумб тощо;

і) придбання тварин для вирощування та відгодівлі, для станцій переливання крові, науково-дослідних установ тощо; придбання корму для тварин, видатки, пов'язані з утриманням тварин;

ї) придбання сувенірів, подарунків (у тому числі новорічних);

й) придбання та виготовлення білизни (у тому числі постільної білизни), рушників незалежно від вартості: спецодягу, усіх видів обмундирування, спортивної форми (у тому числі спортивного взуття), захисного одягу, захисного та спеціального взуття тощо, одягу та м'якого інвентарю дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, виплата компенсацій за одяг, взуття, обмундирування тощо відповідно до законодавства; придбання

тканин, фурнітури для оздоблення форменого одягу (гудзиків, пряжок, кокард, нарукавних знаків тощо); придбання чохлів на спортінвентар, штор та занавісок, килимів та килимових доріжок, матраців;

к) придбання пально-мастильних матеріалів, талонів, смарт-карт (у тому числі для транспортних засобів спеціального призначення);

л) придбання запчастин до транспортних засобів, придбання чохлів для автомобілів, державних номерних знаків, вогнегасників, автомагнітол для всіх видів транспортних засобів та інших комплектуючих; придбання охоронної сигналізації, засобів голосового та світлового оповіщення для транспортних засобів;

м) придбання посуду, термосів, фляг, шоломів, засобів індивідуального захисту, навушників тощо;

н) придбання боєприпасів для установ і організацій, які відповідно до законодавства мають право на їх придбання, але не мають призначень за кодом 1150.

7.1.3.2. Код 1132 „Медикаменти та перев’язувальні матеріали”

а) придбання лікарських засобів (лікарських препаратів, ліків, медикаментів; діючих речовин (субстанцій); гомеопатичних засобів; засобів, які використовуються для виявлення збудників хвороб, а також боротьби із збудниками хвороб або паразитами; лікарських косметичних засобів та лікарських домішок до харчових продуктів); крові та її компонентів; дезінфекційних засобів; мінеральної води для лікувальних цілей;

б) придбання виробів медичного призначення (інструментів, пристроїв, приладдя, матеріалів та інших виробів, зокрема термометрів, діагностичних тестів, перев’язувальних матеріалів, ланцетів, пінцетів, голок, шприців тощо, які не беруться на облік як основні засоби);

в) придбання та виготовлення незалежно від вартості допоміжних засобів слуху, зору, руху, засобів протезування для кардіології, ендопротезів, інших протезів тощо;

г) видатки на лікування та оплата послуг за лікування у відповідних медичних закладах осіб, які відповідно до нормативно-правових актів мають таке право (військовослужбовці, особи рядового і начальницького складу системи відповідних структур, працівники органів внутрішніх справ, прокуратури, судді тощо); оплата давання донорами крові та/або її компонентів;

г) придбання ветеринарних препаратів.

7.1.3.3. Код 1133 „Продукти харчування”

а) придбання продуктів харчування та/або оплата послуг з харчування для лікувально-профілактичних закладів, будинків-інтернатів, загальноосвітніх навчальних закладів, дитячих будинків, дитячих дошкільних установ, профтехучилищ, вищих навчальних закладів та інших установ (організацій) згідно із законодавством;

б) придбання продуктів харчування та/або оплата послуг з харчування для контингентів військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу у стаціонарних та польових умовах;

в) придбання продуктів харчування та/або оплата послуг з харчування для безкоштовного дитячого харчування дітей до двох років з малозабезпечених сімей;

г) придбання продуктів харчування та/або оплата послуг з харчування для спецхарчування осіб, які працюють у шкідливих умовах: продовольчі пайки тощо;

г) компенсаційні виплати за всі види харчування, передбачені законодавством (у тому числі оплата наборів харчування донорам).

7.1.3.4. Код 1134 „Оплата послуг (крім комунальних)”

а) оплата професійних послуг сторонніх фахівців (юридичних осіб та суб'єктів господарювання):

з аудиту, юридичних, інформаційно-обчислювальних, консультативних та консалтингових послуг;

з обробки інформації;

з ветеринарно-санітарного обслуговування тварин, у тому числі штатних, та дресирування собак;

з охорони (у тому числі позавідомчої охорони), монтажу й установки охоронної та пожежної сигналізації;

зі створення та розміщення рекламної та інформаційної продукції;

за палітурні роботи;

інформаційних послуг, що надаються інформантами засобами електронного зв'язку (новини он-лайн, анонси тощо);

послуг, що надаються у разі придбання житла (послуги нотаріуса, плата за витяг з Державного реєстру обтяжень рухомого майна про податкові застави, послуги з внесення запису (змін до запису) до Державного реєстру правочинів та реєстрації права власності на об'єкти нерухомого майна, брокерські тощо);

б) оплата послуг, що надаються у сфері управління державним боргом (рейтингові, інформаційні, дорадчі, агентські, юридичні, аудиторські, перекладацькі), послуги, пов'язані з розміщенням облігацій внутрішньої державної позики та облігацій зовнішньої державної позики, тощо;

в) оплата послуг лікувальних, медичних закладів (проведення медичного огляду), передбачених законодавством (крім санаторно-курортного лікування), оплата послуг лікарів, які мають ліцензію Міністерства охорони здоров'я України (сімейних лікарів);

г) оплата послуг з побутового обслуговування (у тому числі у пральнях, хімчистках);

г) оплата послуг з харчування на період проведення заходу;

д) оплата послуг із страхування власних та орендованих приміщень, страхування транспортних засобів і авіаційної техніки (у тому числі спеціального призначення), страхування обладнання та іншого майна, медичного страхування, цивільно-правової відповідальності власників транспортних засобів, страхування водіїв відповідно до законодавства тощо;

е) оплата транспортних послуг, крім видатків з найму транспорту для будівельних робіт і капітального ремонту будівель, які належать до капітального будівництва та капітального ремонту; проведення експертної оцінки транспортних засобів, реєстрації транспортних засобів, технічного огляду транспортного засобу, оплата оформлення прав водія, навчання на курсах водіїв, медичного огляду водіїв (у тому числі транспортних засобів спеціального призначення); оплата послуг, безпосередньо пов'язаних з придбанням матеріалів (у тому числі їх відвантаження, подача залізничних вагонів, простій під завантаженням та розвантаженням тощо), якщо вартість таких послуг не включена до ціни товару;

є) плата за оренду приміщень (у тому числі гаражів, складів тощо) як для довгострокового, так і короткострокового користування, плата за оренду транспортних засобів усіх видів (у тому числі автомобілів, літаків тощо), плата за оренду обладнання, оренду місця для прокладення кабелю тощо; орендна плата за земельні ділянки, надані в тимчасове користування на умовах оренди власниками цих ділянок, плата орендатора за користування земельною ділянкою, на якій розташоване орендоване приміщення;

ж) оплата послуг з установки лічильників води, природного газу, теплової енергії; підключення газових котлів та плит;

з) оплата послуг з поточного ремонту та технічного обслуговування транспортних засобів, обладнання, техніки, механізмів, локальної мережі, систем пожежогасіння, охоронної сигналізації, систем вентиляції та з поточного ремонту доріг, будівель, приміщень тощо;

и) оплата послуг з перевірки різноманітних приладів (лічильників, медичного обладнання тощо);

і) оплата послуг з розробки нормативів, паспортів та надання дозволів на водокористування; надання дозволів на відведення земельних ділянок; виготовлення технічної документації на земельні ділянки; експертних висновків, рекомендацій тощо; оплата послуг з розробки проектно-кошторисної документації для поточного ремонту, монтажу обладнання та устаткування; оплата за містобудівне обґрунтування та інші передпроектні роботи на проведення капітального ремонту (будівництво, реконструкцію), якщо такі роботи не включені до кошторису;

ї) оплата послуг із благоустрою міст, сіл, селищ та прибудинкової території бюджетних установ;

догляд за озеленювальними та декоративними насадженнями (косіння газону, полив з поливальної машини, формована обрізка дерев, кущів, інших насаджень тощо);

вилов бродячих тварин;

захоронення невідомих, безрідних людей;

розмітка вулиць; установка огорожі;

чистка озер, колодязів;

й) оплата послуг з технічного обслуговування обладнання та адміністрування програмного забезпечення:

установлення (інсталяція) програмного забезпечення (програмних продуктів, інформаційних систем та комплексів, баз даних, web-сторінок/сайтів/порталів), подальше користування, їх супроводження та обслуговування (у тому числі навчання користувачів);

придбання програмного забезпечення, на яке майнові права не передаються користувачу, при цьому майнові та авторські права на об'єкт інтелектуальної власності на зазначене програмне забезпечення залишаються у розробника (постачальника), а замовнику надається право користування цим програмним забезпеченням без права передачі самого програмного забезпечення та/або повноважень на його користування третім особам;

продовження терміну гарантійного обслуговування обладнання;

продовження терміну підтримки або післягарантійного обслуговування програмного забезпечення;

уведення в експлуатацію придбаного (наявного) обладнання, якщо це є умовою прийняття обладнання на гарантійне (післяпродажне) обслуговування;

пусконаладження та монтаж обладнання (якщо це не передбачено договором на придбання обладнання);

к) оплата послуг з побудови, створення і впровадження локальних мереж, систем відеоспостереження, охоронної сигналізації та перепускних систем, пожежогасіння, систем гарантованого енергоживлення або електропостачання, систем кондиціонування робочих або технологічних приміщень, систем технічного захисту інформації (з урахуванням видатків на їх атестацію), у тому числі оплата пасивного обладнання - монтажних шаф, монтажних коробів, кабелеводів, кабелів, з'єднувачів, розеток, кріплень, комутаційних панелей тощо, якщо зазначене обладнання є невід'ємною частиною послуг;

л) оплата послуг з утилізації, у тому числі біовідходів, твердих побутових відходів, відходів із вмістом дорогоцінних металів або шкідливих речовин та/або їх захоронення тощо;

м) оплата послуг з перезарядки вогнегасників, картриджів, тонерів, послуги теле-, радіоефіру, фотопослуги та послуги ксерокопіювання, надання оголошень у засобах масової інформації, у тому числі електронних, виготовлення відеофільму (крім випадків, коли після виготовлення відеофільм береться на облік як нематеріальний актив);

н) оплата всіх банківських послуг та комісійної винагороди (у тому числі при конвертації валюти, виплаті готівки, здійсненні соціальних виплат через установи банків, компенсаційних виплатах власникам грошових заощаджень тощо);

о) оплата послуг з бронювання квитків, якщо з установою (організацією) укладено договір про надання такої послуги на постійній основі і оплата послуг з бронювання проводиться окремо від придбання квитків;

п) оплата участі у короткотермінових семінарах, нарадах, нарадах-навчаннях (у тому числі пов'язаних з роз'ясненням нової нормативної бази, підготовкою та проведенням організаційних заходів тощо); послуги з організації конференцій, нарад, семінарів;

р) оплата ритуальних послуг (у тому числі оплата установою (організацією) послуг священика, спорудження на могилі померлого (загиблого) надгробка, огорожі навколо могили тощо);

с) оплата послуг експертів під час слідства та інших послуг експертів при проведенні експертиз; видатки на інформаційно-технічне забезпечення судових процесів; доставка померлих на судово-медичну експертизу;

т) оплата проїзду та проживання свідків і потерпілих під час судового розгляду;

у) видатки, пов'язані з висланням за межі України іноземців-порушників;

ф) оплата представницьких видатків, передбачених кошторисами на проведення представницьких видатків; плата за користування залом офіційних делегацій при зустрічах (проводах) офіційних осіб;

х) оплата проїзду, добових, проживання та інших витрат відповідно до законодавства тренерів, суддів, інших учасників навчально-тренувальних зборів, змагань, олімпіад, наукових конференцій тощо, які надають послуги відповідно до укладених угод;

ц) оплата послуг з підключення мобільних телефонів, оплата послуг фіксованого телефонного (місцевого, міжміського, міжнародного) зв'язку, радіоточки; факсимільного зв'язку, електронної пошти, кабельного телебачення, плата за користування абонентськими скриньками, оплата послуг з установки телефонів, абонентних телеграфних апаратів, телефаксів, поштових відправлень, включаючи телеграми, листи, бандеролі; поштових послуг при переказах коштів (у тому числі пенсій всіх видів та поштових послуг з доставки та виплати сум компенсаційних виплат власникам грошових заощаджень);

ч) оплата послуг зв'язку, спецзв'язку, фельд'єгерської служби, доставки дипломатичної пошти, експрес-доставки, мобільного зв'язку, супутникового зв'язку тощо;

ш) плата за користування програмними або апаратними засобами захисту електронних платіжних документів (апаратура захисту електронного грошового обігу - АЗЕГО), які передаються засобами зв'язку до інформаційно-обчислювальної мережі Національного банку України по системі «клієнт-банк»;

щ) підключення до мережі Інтернет (у частині, яка не передбачає придбання та

встановлення телекомунікаційного обладнання), придбання стартових пакетів, карток Інтернет, придбання скретч-карт для поповнення абонентського рахунку;

ю) плата за послуги Інтернет-провайдерів за користування мережею Інтернет, плата за користування каналами зв'язку.

7.1.3.5. Код 1135 „Інші видатки”

За цим кодом здійснюються видатки, які не пов'язані з придбанням товарів та послуг установами для власних потреб, а саме:

а) сплата податків та зборів, обов'язкових платежів до бюджетів відповідно до законодавства;

б) збір на обов'язкове пенсійне страхування, що сплачується відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 03 листопада 1998 року № 1740 «Про затвердження Порядку сплати збору на обов'язкове державне пенсійне страхування з окремих видів господарських операцій»;

в) сплата штрафів, пені тощо, у тому числі за несвочасну сплату податків, збитків від інфляції;

г) придбання патенту та плата за продовження терміну дії патенту, плата за отримання ліцензій та акредитацію відповідно до законодавства;

г) сплата комісійних зборів за борговими зобов'язаннями держави, комісійної винагороди банку при здійсненні платежів за державним боргом, у тому числі при конвертації та купівлі валюти, сплата комісійних зборів, списаних іноземними банками за переказ валютних коштів за кордон, а також штрафів, сплата яких пов'язана із здійсненням платежів за державним боргом;

д) відрахування грошових коштів профспілковим організаціям на культурно-масову та фізкультурну роботу відповідно до законодавства;

е) сплата членських внесків органами місцевого самоврядування громадським та іншим організаціям, якщо це обумовлено законодавством (крім внесків до міжнародних організацій);

є) відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, досудового слідства, прокуратури та судів;

ж) відшкодування майнової шкоди юридичним та фізичним особам (якщо рішенням суду не визначено сутності платежу);

з) відшкодування підприємствам (закладам, установам) середнього заробітку працівників або виплата винагороди громадянам, які залучені до виконання обов'язків, передбачених законодавством та не пов'язаних з виконанням своїх службових обов'язків, або які проходять стажування в іншому державному органі.

7.1.4. Код 1140 „Видатки на відрядження”

а) видатки на оплату проїзду, добових, квартирних під час службових відряджень; оплата підйомних, проїзду, добових при переміщенні працівників, військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу;

оплата проїзду та добових при звільненні військовослужбовців строкової служби; відряджень на курси і в навчальні заклади (усі видатки на відрядження, передбачені законодавством України);

б) придбання службових проїзних квитків та оплата проїзду за маршрутними листами;

в) виплата надбавок до заробітної плати, що виплачуються у випадках, передбачених рішеннями Кабінету Міністрів України, окремим категоріям працівників замість компенсації видатків на відрядження (добових, квартирних);

г) видатки на відрядження викладачів, працівників бюджетних установ (організацій) на сесії, семінари, конференції, наради, з'їзди наукового характеру, поїздки з науковою метою, проїзд на виробничу практику студентів, учнів;

г) видатки на відшкодування витрат в іноземній валюті працівникам, направленим у довготермінове відрядження відповідно до законодавства;

д) видатки на відрядження (у тому числі проїзду, добових, польових тощо) фізичних осіб, які мають правовідносини з бюджетною установою і на яких розповсюджується дія наказу (розпорядження), виданого керівником: учнів, студентів, тренерів, інших учасників на навчально-тренувальні збори, змагання, олімпіади, молодіжні, фізкультурно-оздоровчі заходи, наукові конференції тощо;

е) оплата медичного страхування при виїзді за кордон, сплата зборів за відкриття віз при виїзді за кордон, плата за користування залом офіційних делегацій посадовими особами, які їдуть у відрядження або повертаються з нього.

7.1.5. Код 1150 „Матеріали, інвентар, будівництво, капітальний ремонт та заходи спеціального призначення, що мають загальнодержавне значення”

До цієї категорії належать придбання, утримання, ремонт та утилізація виробів військового призначення, військової техніки, військове будівництво (крім житла для військовослужбовців, гуртожитків, казарм, будівництва об'єктів соціально-культурного та побутового призначення):

а) озброєння - придбання згідно з установленими нормами озброєння, боєприпасів, військово-хімічного майна, оптичних та навчальних стрілецьких приладів; утримання і зберігання всіх видів озброєння тощо;

б) автобронетанкова техніка - придбання, утримання та ремонт у межах штатів і установлених норм автомобілів спеціального призначення, мотоциклів, моторолерів, тракторів, тягачів, танків, бронетранспортерів, бойових машин піхоти, інших видів бойових, спеціальних машин тощо, придбання і виготовлення спецкузовів, утримання авторемонтних баз для ремонту військової техніки тощо;

в) авіаційна техніка - придбання літаків, гелікоптерів, їх силових установок, обладнання для них, видатки на утримання, експлуатацію, монтаж і ремонт авіаційної техніки, видатки на маскувannya авіаційної техніки;

г) кораблі і морська техніка - придбання (будування, виготовлення), утримання та ремонт кораблів, катерів, суден, плавпричалів, плавказарм, корабельних артилерій та інших плавзасобів, озброєння, морської техніки, військово-технічного майна;

г) засоби зв'язку та спеціальна техніка - придбання, утримання та ремонт засобів і майна зв'язку спеціального призначення, спеціальної електронно-обчислювальної техніки та апаратури спеціального призначення, яка використовується для потреб зв'язку спеціального призначення, будівництво, реконструкція і капітальний ремонт ліній зв'язку спеціального призначення і технічних споруд об'єктів зв'язку спеціального призначення, ремонт і перевірка вимірювальних приладів і засобів зв'язку спеціального призначення, установка телевізійних антен тощо;

д) видатки на бойову підготовку - видатки на тактичну, стрілецьку і спеціальну підготовку військовослужбовців, ремонт і утримання ґрунтових доріг і низьководних мостів на території навчальних центрів, полігонів, спеціальне обладнання для навчальних класів, проведення військових тактичних і тактично-спеціальних навчань тощо (тобто видатки установи, на базі якої здійснюється тактична та стрілецька підготовка);

е) видатки на капітальне будівництво, капітальний і поточний ремонт та реконструкцію будов і споруд спеціального призначення військових частин, військових установ (крім житла для військовослужбовців, гуртожитків, казарм, будівництва об'єктів соціально-культурного та побутового призначення);

є) придбання, утримання та ремонт транспортних засобів спеціального призначення, оплата транспортних послуг (у тому числі капітальний і поточний ремонт автомобілів спеціального призначення та транспортних засобів спеціального призначення; планово-технічне обслуговування, придбання запчастин для транспортних засобів спеціального призначення) тощо;

ж) утилізація та/або захоронення ракет, боєприпасів, озброєння, військової техніки, компонентів ракетного палива, а також інших вибухових речовин.

7.1.6. Код 1160 „Оплата комунальних послуг та енергоносіїв”

До цієї категорії належать платежі з оплати бюджетними установами (організаціями) комунальних послуг та енергоносіїв, включаючи оплату енергоносіїв для виробничих та громадських потреб (у тому числі видатки на утримання та експлуатаційне обслуговування орендованого нерухомого майна).

7.1.6.1. Код 1161 „Оплата теплопостачання”

Оплата послуг теплопостачання.

7.1.6.2. Код 1162 „Оплата водопостачання і водовідведення”

Оплата послуг з водопостачання і водовідведення.

7.1.6.3. Код 1163 „Оплата електроенергії”

Плата за електроенергію (у тому числі за освітлення вулиць), включаючи оплату послуг з її транспортування.

7.1.6.4. Код 1164 „Оплата природного газу”

Плата за природний газ, включаючи оплату послуг з його транспортування; оплата скрапленого (балонного) газу.

7.1.6.5. Код 1165 „Оплата інших комунальних послуг”

За цим кодом здійснюються:

а) оплата інших комунальних та експлуатаційних послуг (утримання в чистоті будівель, дворів, доріг, вивезення сміття; оренда контейнерів для сміття, прибирання парків, скверів, площ, майданчиків, місць загального користування, кладовищ; ліквідація стихійних звалищ, миття, утеплення, дезінсекція, дезінфекція та дератизація приміщень; обслуговування ескалаторів, ліфтів, сміттєпроводів, антен тощо);

б) видатки на технічне обслуговування та утримання в належному стані (крім ремонту) систем вуличного освітлення, внутрішніх та зовнішніх мереж тепло-, водо-, електро-, газопостачання та водовідведення тощо.

7.1.6.6. Код 1166 „Оплата інших енергоносіїв”

За цим кодом здійснюється оплата інших енергоносіїв, які використовуються в процесі виробництва теплоенергії або іншого виду енергії: дров, нафтопродуктів (у разі якщо закупівля цього нафтопродукту не передбачена на інші цілі за кодом економічної класифікації видатків 1131), торфу, вугілля, природних енергетичних ресурсів (ядерна, гідравлічна, геотермальна енергія) тощо. Також за цим кодом здійснюються видатки, пов'язані з їх вантаженням та перевезенням.

7.1.7. Код 1170 „Дослідження і розробки, видатки державного (регіонального) значення”

До цієї категорії належать видатки, передбачені на дослідження і розробки, що включають оплату різноманітних послуг, наданих згідно з укладеними договорами сторонніми установами та організаціями, до ціни яких включаються витрати установи - надавача послуг.

Якщо розпорядник бюджетних коштів є безпосереднім виконавцем програм та заходів, то видатки здійснюються за відповідними кодами економічної класифікації видатків бюджету залежно від виду витрат та суті платежу.

Якщо бюджетні асигнування на виконання окремої частини програми виділяються розпорядником бюджетних коштів підвідомчим установам, які є одержувачами бюджетних коштів, то видатки одержувачів бюджетних коштів здійснюються згідно з планом використання бюджетних коштів.

Одержувачі бюджетних коштів здійснюють за цими кодами видатки, які в плані використання бюджетних коштів належать до розділу «Поточні видатки».

Крім того, за цим кодом здійснюються видатки вищих навчальних закладів та наукових установ відповідно до нормативно-правових актів.

7.1.7.1. Код 1171 „Дослідження і розробки, окремі заходи розвитку по реалізації державних (регіональних) програм”

За цим кодом здійснюються видатки, які забезпечують розвиток у певній галузі економіки:

а) плата за науково-дослідні послуги, розробки, послуги з експериментального проектування тощо (на підставі укладених договорів);

б) видатки на виконання державних програм, оплата яких здійснюється на підставі укладених договорів з виконавцями проектів програм, які забезпечують розвиток у певній галузі (такі державні програми, як «Загальнодержавна (Національна) космічна програма» тощо); видатки на розвиток мережі і утримання автомобільних доріг загального користування для оплати послуг з поточного ремонту, експлуатації та утримання доріг загального користування;

в) видатки на геологорозвідувальні та топографо-геодезичні роботи, а також видатки, пов'язані з виконанням робіт з експериментального проектування та послугами науково-дослідних організацій, інших установ (як державних, так і госпрозрахункових) з реалізації частки державних багатоцільових та інших програм, що здійснюються відповідно до укладених договорів;

г) видатки на складання загальнодержавних норм, технічних умов і технічних інструкцій, а саме: з досліджень, проектування, будівництва, розробки схем генеральних планів промислових вузлів, схем захисту територій від небезпечних геологічних процесів, проектів забудов міст, сіл, селищ, що проводяться за рахунок бюджетних коштів, тощо;

г) видатки на розробку сторонніми підприємствами (організаціями) дослідних зразків обладнання для подальшого його впровадження у серійне виробництво, розробку сторонніми підприємствами (організаціями) дослідних зразків програмного забезпечення, що є результатом науково-дослідних робіт;

д) видатки на проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки, що підлягає продажу відповідно до статті 128 Земельного кодексу України, за рахунок авансу, унесеного покупцем земельної ділянки; видатки на підготовку земельних ділянок несільськогосподарського призначення або прав на них державної чи комунальної власності для продажу на земельних торгах та проведення таких торгів.

7.1.7.2. Код 1172 „Окремі заходи по реалізації державних (регіональних) програм, не віднесені до заходів розвитку”

За цим кодом здійснюються видатки, які не належать до видатків розвитку (не включені

в позицію 1171):

а) видатки на виконання окремих заходів відповідно до укладених договорів з підприємствами (організаціями):

молодіжні програми і заходи державних органів у справах сім'ї і жінок;

проведення навчально-тренувальних зборів і змагань;

підготовка й участь національних збірних команд України в Олімпійських та Паралімпійських іграх, Дефлімпійських іграх, всесвітніх універсиадах, чемпіонатах світу та Європи;

програми і заходи в галузі культури та мистецтва і засобів масової інформації;

витрати, пов'язані з виготовленням дипломних та курсових робіт (фільмів) студентами кінофакультетів;

виготовлення фільмів та книжкової продукції на державне замовлення;

проведення учнівських олімпіад, конкурсів, конференцій, міжгалузевих та спортивних заходів тощо;

б) видатки на проведення культурно-мистецьких акцій, інформаційно-просвітницьких заходів як в Україні, так і за її межами (виставки, виступи художніх колективів, конференції, виготовлення фільмів, відеороликів (крім випадків, коли після виготовлення відеофільм береться на облік як нематеріальний актив));

в) поточні видатки на окремі централізовані заходи, які проводяться згідно із законодавством;

г) видатки на проведення організаційних робіт і заходів з оздоровлення та відпочинку дітей;

г) видатки на забезпечення окремих категорій населення технічними (крім автомобілів) та іншими засобами реабілітації;

д) видатки на проведення окремих заходів, пов'язаних з організацією та проведенням виборів і референдумів, міжнародних самітів, з'їздів, конференцій, офіційних державних заходів;

е) видатки на організацію та проведення офіційних заходів за участю керівництва держави;

є) видатки, пов'язані з прийомом офіційних іноземних делегацій в Україні, реалізацією програм міжнародного співробітництва за кордоном, проведенням виставок, фестивалів, днів культури, техніки тощо, якщо це передбачено видатками на міжнародну діяльність;

ж) оплата згідно із законодавством післядипломної підготовки (перепідготовки) кадрів, підвищення кваліфікації кадрів за договорами у закладах, які мають необхідну ліцензію

на проведення таких навчань, та/або результатом яких є отримання посвідчення (сертифіката) установленого зразка щодо набуття відповідних професійних навиків;

з) оплата підготовки студентів, аспірантів на базі іншого навчального закладу за умови, якщо зазначені видатки передбачені програмою підготовки, затвердженою в установленому порядку;

и) видатки закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, пілотного проекту з реформування системи охорони здоров'я відповідно до закону.

7.2. Код 1200 „Виплата процентів (доходу) за зобов'язаннями”

До цієї категорії належать:

а) проценти за позиками (платежі за користування позиками);

б) дисконт/премія за цінними паперами (різниця між ціною продажу та номінальною вартістю цінних паперів).

7.3. Код 1300 „Субсидії і поточні трансферти”

До цієї категорії належать видатки на надання субсидій, дотацій, поточних трансфертів юридичним особам, іншим бюджетам, допомоги та інших поточних трансфертів населенню.

7.3.1. Код 1310 „Субсидії та поточні трансферти підприємствам (установам, організаціям)”

До цієї категорії належать:

а) субсидії госпрозрахунковим підприємствам (установам та організаціям);

б) дотації сільськогосподарським товаровиробникам;

в) субсидії на покриття збитків підприємств, фінансову підтримку підприємств на безповоротній основі, а також інші субсидії;

г) відшкодування відсотків за користування кредитами;

г) державна підтримка громадських організацій;

д) внески у статутні капітали суб'єктів господарювання відповідно до законодавства, спрямовані на приріст обігових коштів.

7.3.2. Код 1320 „Поточні трансферти органам державного управління інших рівнів”

Кошти, що передаються іншим бюджетам (уключаючи дотації бюджетам інших рівнів).

7.3.3. Код 1340 „Поточні трансферти населенню”

До цієї категорії належать: виплата всіх видів соціальної допомоги, пільг, субсидій; стипендії; пенсії; путівки на оздоровлення. Податок на доходи фізичних осіб та всі платежі

відповідно до законодавства з цих сум передбачаються за цим самим кодом.

7.3.3.1. Код 1341 „Виплата пенсій і допомоги”

За цим кодом здійснюються:

а) компенсаційні виплати, передбачені Законом України „Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи”, крім витрат на надання пільг громадянам, постраждалим унаслідок аварії на ЧАЕС, на плату за користування житлом, за послуги транспорту і зв'язку та на придбання палива особам цієї категорії, які проживають у будинках, що не мають центрального опалення;

б) відшкодування бюджетними установами (організаціями) пільгових пенсій при достроковому виході на пенсію тощо;

в) щомісячне (довічне) грошове утримання суддів;

г) довічна плата, яка встановлюється відповідно до законодавства;

г) регресні та інші виплати, які за своєю суттю прирівняні до виплати пенсії.

7.3.3.2. Код 1342 „Стипендії”

За цим кодом здійснюються:

а) виплати стипендій, крім стипендій, які призначаються Президентом України, Кабінетом Міністрів України, Верховною Радою України, органами виконавчої влади та місцевого самоврядування;

б) доплати до стипендій; матеріальна допомога (у тому числі в натуральному вираженні) студентам, учням, аспірантам, докторантам.

7.3.3.3. Код 1343 „Інші поточні трансферти населенню”

За цим кодом здійснюються:

а) оплата безоплатно наданих квартир і комунальних послуг у випадках, визначених законодавством (у тому числі проживання депутатів у готелях та службових квартирах);

б) додаткові виплати членам сімей у зв'язку із службовими відрядженнями одного з членів сім'ї;

в) надання пільг та житлових субсидій населенню на оплату електроенергії, природного газу, послуг тепло-, водопостачання і водовідведення, квартирної плати (утримання будинків і споруд та прибудинкових територій), вивезення побутового сміття, рідких нечистот, на придбання твердого та рідкого пічного побутового палива і скрапленого газу, надання пільг з оплати послуг зв'язку, інших, передбачених законодавством пільг, компенсація фізичним особам, які користувалися пільгами зі сплати податку з власників транспортних засобів та

інших самохідних машин і механізмів, втрати частини їх доходів у зв'язку з відміною такого податку та відповідним збільшенням ставок акцизного податку з пального та компенсація за пільговий проїзд окремих категорій громадян;

г) надання допомоги (грошової або натуральної) ветеранам та непрацюючим пенсіонерам;

г) одноразова грошова допомога громадянам, які постраждали від стихійного лиха;

д) виплати за шкоду, заподіяну здоров'ю;

е) оплата путівок на оздоровлення (у тому числі дітей), санаторно-курортне лікування;

е) оплата лікування за кордоном відповідно до законодавства;

ж) оплата зубопротезування та відшкодування витрат, пов'язаних з відпуском лікарських засобів безоплатно і на пільгових умовах громадянам, які мають на це право відповідно до законодавства;

з) відшкодування моральних збитків фізичним особам;

и) премії, гранти та стипендії, які призначаються Президентом України, Верховною Радою України, Кабінетом Міністрів України, іменні міністерств та державних академій наук, органів виконавчої влади та місцевого самоврядування;

і) інші виплати, премії громадянам відповідно до законодавства України, рішень місцевих органів самоврядування та розпоряджень органів виконавчої влади;

ї) матеріальна допомога студентам і учням з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, іншим категоріям громадян, якщо це передбачено законодавством;

й) винагорода в грошовій або натуральній формі за участь у рятувальних роботах або в інших надзвичайних ситуаціях;

к) винагорода за перемогу в змаганнях, конкурсах, олімпіадах тощо;

л) повернення знецінених грошових заощаджень громадян;

м) видатки на пільговий проїзд студентів вищих навчальних закладів та учнів професійно-технічних навчальних закладів;

н) оплата витрат на додаткове харчування у спеціалізованих лікувальних закладах громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

о) безоплатне харчування дітей, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи;

п) видатки на виплату допомоги сім'ям з дітьми; тимчасової державної допомоги дітям; державної соціальної допомоги малозабезпеченим сім'ям; державної соціальної допомоги інвалідам з дитинства та дітям-інвалідам;

видатки на виплату державної соціальної допомоги на дітей-сиріт та дітей, позбавлених

батьківського піклування, грошового забезпечення батькам-вихователям і прийомним батькам за надання соціальних послуг у дитячих будинках сімейного типу та прийомних сім'ях, допомоги по догляду за інвалідом I чи II групи внаслідок психічного розладу;

р) одноразова грошова допомога у разі загибелі (смерті), поранення (контузії, травми або каліцтва) чи інвалідності військовослужбовців, працівників міліції, податкової міліції, осіб рядового і начальницького складу органів і підрозділів цивільного захисту, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації, правоохоронних органів, співробітників кадрового складу розвідувальних органів та в інших випадках, передбачених законодавством;

с) оплата видатків на державне обов'язкове особисте страхування відповідно до законодавства;

т) оплата освітньо-професійної підготовки спеціалістів, яка забезпечує здобуття повної вищої освіти або другої вищої освіти відповідно до законодавства;

у) видатки, пов'язані з виконанням програми розселення і облаштування депортованих кримських татар та осіб інших національностей (матеріальна допомога, компенсація за проїзд і перевезення багажу депортованих, плата за навчання осіб з числа депортованих тощо);

ф) виплати на виконання судових рішень за позовами суддів на їх користь згідно із законодавством;

х) компенсація згідно із законодавством відсоткової ставки за іпотечними житловими кредитами, наданими фізичним особам.

7.3.4. Код 1350 „Поточні трансферти за кордон”

До цієї категорії належать:

а) невідплатні, безповоротні платежі іншим країнам, міжнародним організаціям, некомерційним зарубіжним закладам;

б) членські внески до міжнародних організацій.

За цим кодом не передбачено надання трансфертів фізичним особам.

8. Код 2000 „Капітальні видатки”

8.1. Код 2100 „Придбання основного капіталу”

Ця категорія передбачає видатки на придбання або створення власними силами основних засобів та окремих інших необоротних матеріальних активів.

За кодами 2110-2140 здійснюються лише видатки бюджетних установ та організацій (розпорядників бюджетних коштів). Видатки бюджету на придбання основного капіталу для госпрозрахункових або інших підприємств, організацій (одержувачів бюджетних коштів) належать до категорії «Капітальні трансферти».

У разі коли за дорученням розпорядника бюджетних коштів функції замовника з

будівництва, капітального ремонту, реконструкції та реставрації будов і об'єктів за рахунок бюджетних коштів виконують госпрозрахункові підприємства (установи, організації) - одержувачі бюджетних коштів та після закінчення будівництва і здачі будов та об'єктів в експлуатацію зазначені будови, об'єкти обліковуються як основні засоби у складі необоротних активів бюджетних установ, такі видатки на будівництво, капітальний ремонт, реконструкцію та реставрацію мають бути заплановані за кодами 2120-2140.

Якщо при здійсненні капітального будівництва за рахунок бюджетних коштів необоротні активи збільшуються в обліку госпрозрахункових установ, то зазначені видатки на будівництво, капітальний ремонт, реконструкцію та реставрацію мають бути заплановані за кодом 2410 «Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)».

8.1.1. Код 2110 „Придбання обладнання і предметів довгострокового користування”

До цієї категорії належать:

а) придбання виробничого обладнання і предметів довгострокового користування для установ (організацій) і для реалізації багатоцільових проектів (програм), створення комплексних систем;

б) придбання транспортних засобів, автомобілів, приладів, машин, механізмів, верстатів, виробничого обладнання;

в) придбання бурового устаткування, геодезичних інструментів, науково-дослідних приладів;

г) придбання спеціальних креслярських столів;

г) придбання килимів, штор, сервізів;

д) придбання обладнання та інвентарю довгострокового користування для санаторіїв, лікувальних закладів, придбання іншого виробничого обладнання довгострокового користування;

е) придбання невиробничого обладнання і предметів довгострокового користування для установ (організацій) і для реалізації багатоцільових проектів (програм);

є) придбання меблів службового призначення, для дитячих та навчальних закладів, для медичних та лікувально-профілактичних закладів, для закладів культури;

ж) придбання кондиціонерів;

з) придбання оргтехніки, комп'ютерної техніки (у тому числі придбання програмного забезпечення, яке передбачене разом з придбанням комп'ютерної техніки);

и) придбання активного мережевого та телекомунікаційного обладнання;

і) придбання спортивного обладнання;

ї) придбання протипожежного приладдя;

й) придбання обладнання для їдалень, буфетів;

к) видатки на поповнення музейних та бібліотечних фондів, придбання та випуск підручників для бібліотечних фондів навчальних закладів, придбання статутів, poradників, військово-навчальної та спеціальної літератури для навчальних потреб військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу;

л) придбання сценічно-постановочних засобів (декорації, меблі й реквізит, бутафорія, театральні й національні костюми, головні убори, білизна, взуття, перуки) вартістю за одиницю понад 10 гривень;

м) придбання невмонтованого обладнання, яке включене у вартість зведеного кошторису на капітальне будівництво та реконструкцію будов і об'єктів;

н) придбання (незалежно від вартості) сільськогосподарських машин та знарядь до них;

о) придбання усіх видів засобів пересування, призначених для переміщення людей і вантажів;

п) придбання племінної худоби, службових собак та інших тварин;

р) придбання багаторічних насаджень, а саме: плодово-ягідних дерев, кущів та озеленувальних і декоративних насаджень для облаштування територій установ, дворів будинків, вулиць, площ, садів, які передбачають виникнення необоротних активів;

с) придбання зброї для установ (організацій), які відповідно до законодавства мають право на її придбання, але не мають призначень за кодом 1150.

За цією категорією також здійснюються видатки на монтаж та пусконаладження обладнання на місцях його безпосередньої експлуатації, якщо це обумовлено договором на придбання зазначеного обладнання.

8.1.2. Код 2120 „Капітальне будівництво (придбання)”

До цієї категорії належать:

8.1.2.1. Код 2121 „Будівництво (придбання) житла”

а) видатки на капітальне будівництво нових житлових будівель та приміщень;

б) придбання житлових приміщень, об'єктів (у тому числі на вторинному ринку), житлових приміщень для військовослужбовців та осіб рядового і начальницького складу, гуртожитків, казарм, об'єктів державного житлового фонду;

в) пайова участь у будівництві житла (у тому числі шляхом участі у Фонді фінансування будівництва);

г) виплата винагороди управителю фонду фінансування будівництва відповідно до Закону України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю».

8.1.2.2. Код 2123 „Інше будівництво (придбання)”

- а) видатки на капітальне будівництво інших об'єктів, що не включені в позицію 2121;
- б) придбання об'єктів виробничого і невиробничого призначення.

За кодами економічної класифікації видатків 2121, 2123 здійснюються також:

1) придбання будівельних матеріалів за рахунок коштів, що передбачаються на капітальне будівництво і використовуються у процесі будівельних робіт;

2) придбання обладнання, що підлягає встановленню, а саме: готові до встановлення будівельні конструкції і деталі, до них належать металеві, залізобетонні і дерев'яні конструкції, збірні елементи, обладнання для опалювальної, вентиляційної, санітарно-технічної системи, обладнання та меблі, що потребують монтажу і передбачаються до встановлення (тобто те, що існує тільки вмонтованим, убудованим, а також комплекти запасних частин такого обладнання), машини та механізми, обладнання та прилади, необхідні для ведення будівельних робіт, якщо це обумовлено кошторисом на будівництво (крім окремих видів устаткування і машин, що є рухомими транспортними одиницями, не зв'язаними з технологією виробництва);

3) виготовлення проектно-кошторисної документації на будівництво будівель, споруд і об'єктів та виконання супровідних робіт, які відповідно до державних будівельних норм є складовою частиною загальної вартості зазначених робіт;

4) видатки на найм транспорту для виконання робіт з капітального будівництва.

8.1.3. Код 2130 „Капітальний ремонт”

Видатки здійснюються на підставі договорів та складених кошторисів на капітальний ремонт. За правильність віднесення видатків до поточного чи капітального ремонту відповідає розпорядник (одержувач) бюджетних коштів.

8.1.3.1. Код 2131 „Капітальний ремонт житлового фонду”

Видатки на капітальний ремонт житлових будівель та приміщень (у тому числі гуртожитків та казарм).

8.1.3.2. Код 2133 „Капітальний ремонт інших об'єктів”

а) капітальний ремонт інших об'єктів, що не включені в позицію 2131 (у тому числі доріг, об'єктів з благоустрою міст, сіл, селищ);

б) капітальний ремонт автомобілів та обладнання, а також оплата запчастин до них, якщо вони включені до кошторису на проведення капітального ремонту, який є невід'ємною частиною угоди, укладеної з надавачем послуг.

За кодами економічної класифікації видатків 2131, 2133 здійснюється капітальний ремонт окремих вузлів та систем, які є складовою частиною об'єктів, а саме: водопостачання, газопостачання, каналізації, кондиціонування, пожежної охорони, сміттєпроводів, пасажирських

та вантажних ліфтів тощо.

8.1.4. Код 2140 „Реконструкція та реставрація”

До цієї категорії належать:

8.1.4.1. Код 2141 „Реконструкція житлового фонду”

а) видатки на реконструкцію житлових будівель та приміщень (у тому числі гуртожитків та казарм);

б) видатки на розширення житлових будівель та приміщень (у тому числі гуртожитків та казарм).

8.1.4.2. Код 2143 „Реконструкція інших об'єктів”

а) видатки на реконструкцію інших об'єктів (у тому числі з елементами реставрації), що не включені до коду 2141;

б) видатки на технічне переоснащення діючих підприємств (за винятком придбання обладнання і предметів довгострокового користування);

в) видатки на розширення діючих підприємств.

8.1.4.3. Код 2144 „Реставрація пам'яток культури, історії, архітектури”

а) видатки на реставрацію будинків, споруд, пам'ятних місць і предметів, пов'язаних з найважливішими історичними подіями в житті народу, розвитком науки, техніки, культури, життям і діяльністю видатних діячів;

б) видатки на реставрацію унікальних ансамблів і комплексів, окремих об'єктів архітектури, а також пов'язаних з ними творів монументальної скульптури і живопису, декоративно-ужиткового і садово-паркового мистецтва;

в) видатки на реставрацію визначних творів монументального, образотворчого і декоративно-ужиткового мистецтва, а також старовинних рукописів тощо.

За кодами економічної класифікації видатків 2131, 2133, 2141, 2143, 2144 здійснюються також:

1) видатки на придбання будівельних матеріалів за рахунок коштів, що передбачаються на капітальний ремонт, реконструкцію та реставрацію і використовуються в процесі ремонтних робіт;

2) видатки на придбання обладнання, що підлягає встановленню, а саме: готові до встановлення будівельні конструкції і деталі, до них належать металеві, залізобетонні і дерев'яні конструкції, збірні елементи, обладнання для опалювальної, вентиляційної, санітарно-технічної системи, обладнання та меблі, що потребують монтажу і передбачаються до встановлення (тобто те, що існує тільки вмонтованим, убудованим);

3) виготовлення проектно-кошторисної документації на реконструкцію, реставрацію та капітальний ремонт будівель, споруд і об'єктів та виконання супровідних робіт, які відповідно до державних будівельних норм є складовою частиною загальної вартості зазначених робіт;

4) видатки на найм транспорту для виконання робіт з капітального ремонту та реставрації.

8.2. Код 2200 „Створення державних запасів і резервів”

Видатки на закупівлю товарів для створення стратегічних і надзвичайних запасів, запасів зерна та інших товарів, що мають особливо важливе значення для країни, зокрема державні фонди дорогоцінних металів та каміння, а також державний матеріальний резерв. До цієї категорії не належать звичайні запаси або оборотні матеріальні кошти, а також резервні фонди.

8.3. Код 2300 „Придбання землі і нематеріальних активів”

Придбання землі, лісів, внутрішніх вод, родовищ корисних копалин, але не будівельних об'єктів і споруд, розміщених на них. Коли вартість земельної ділянки неможливо відділити від вартості споруди, сплачена сума повинна відображатись повністю на придбання того компонента, який є переважаючим. Оплата права на використання надр.

Придбання нематеріальних активів, тобто активів, що не мають фізичної та/або матеріальної форми та використовуються установою (організацією) в процесі її господарської діяльності більше року:

а) право на користування природними ресурсами (право на користування надрами, іншими ресурсами природного середовища, геологічною та іншою інформацією про природне середовище тощо);

б) право на знаки для товарів і послуг (товарні знаки, торгові марки, фірмові назви тощо);

в) право на об'єкти промислової власності (право на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, сорти рослин, породи тварин, ноу-хау, захист від недобросовісної конкуренції тощо);

г) авторські та суміжні права (літературні та музичні твори, відеофільми, програми для комп'ютерної техніки, бази даних тощо);

г) придбання програмного забезпечення для комп'ютерної та обчислювальної техніки (програмних продуктів, інформаційних систем та комплексів, баз даних, web-сторінок/сайтів/порталів тощо) з передачею виключних прав на володіння, користування і розпорядження за мовнику;

д) інші нематеріальні активи (право на провадження діяльності, використання економічних та інших привілеїв тощо).

Оплата послуг із створення програмного забезпечення (програмних продуктів,

інформаційних систем та комплексів, баз даних, web-сторінок/сайтів/порталів) за умови передачі майнових прав власності замовнику.

Виплата роялті, тобто періодичні відрахування, які за договором сплачує ліцензіат за право користування предметом договору - винаходом, патентом, виданням книги, прокатом кінофільму, постановкою п'єси, виконанням авторської музики тощо.

8.4. Код 2400 „Капітальні трансферти”

8.4.1. Код 2410 „Капітальні трансферти підприємствам (установам, організаціям)”

а) капітальні трансферти одержувачам (тобто всі капітальні видатки одержувачів);

б) внески у статутні капітали суб'єктів господарювання відповідно до законодавства з метою інвестування в необоротні активи;

в) капітальні видатки вищих навчальних закладів та наукових установ відповідно до нормативно-правових актів;

г) капітальні видатки закладів охорони здоров'я, що надають первинну медичну допомогу, пілотного проекту з реформування системи охорони здоров'я відповідно до закону.

8.4.2. Код 2420 „Капітальні трансферти органам державного управління інших рівнів”

8.4.3. Код 2430 „Капітальні трансферти населенню”

8.4.4. Код 2440 „Капітальні трансферти за кордон”

Невідплатні, безповоротні платежі органів державного управління, призначені для здійснення капітальних видатків, що передаються іншим країнам, міжнародним організаціям, некомерційним установам та іншим суб'єктам, що не є резидентами.

8.5. Код 3000 „Нерозподілені видатки”

Видатки з резервних фондів державного і місцевих бюджетів та фондів непередбачених видатків Ради міністрів Автономної Республіки Крим, обласних та місцевих адміністрацій, виконкомів місцевих рад.

державного бюджету

Директор Департаменту

В.П. Лозицький

Начало формы

Начало формы

Абраїмова Тетяна Олександрівна, заступник директора з наукової роботи КЗК «Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила та Мефодія»

Бондарчук Лілія Володимирівна, директор Широківської районної ЦБС

Гузь Любов Григорівна, заступник директора КЗК «Централізована система бібліотек для дітей», м. Дніпропетровськ

Давиденко Лідія Григорівна, директор РКЗК «Межівська ЦБС»

Дороніна Тетяна Юріївна, заступник директора Дніпродзержинської міської ЦБС

Єржак Галина Яківна, заступник директора КЗ «Дніпропетровська обласна наукова медична бібліотека»

Єрмоліна Лідія Іванівна, завідувача Верхньодніпровською районною дитячою бібліотекою

Заварінська Ірина Іванівна, завідувача бібліотекою-філіалом № 26 КЗК «Централізована система бібліотек для дітей», м. Дніпропетровськ

Ковалюк Людмила Іванівна, завідувача Дніпровокам'янською сільською бібліотекою Верхньодніпровського району

Коновалова Наталія Анатоліївна, завідувача відділом обслуговування центральної бібліотеки для дітей КЗК «Централізована система бібліотек для дітей», м. Дніпропетровськ

Кудрявцева Ольга Вікторівна, завідувача бібліотекою ДВНЗ «Радіоприладобудівний коледж»

Литвиненко Надія Григорівна, завідувача відділом наукового опрацювання документів та організації каталогів КЗК «Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія»

Лобунько Світлана Василівна, директор Юр'ївської районної ЦБС

Луньова Ірина Євгенівна, завідувача відділом наукової організації і методики бібліотечної роботи КЗК «Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія»

Матросова Олена Венедиктівна, провідний методист Верхньодніпровської центральної районної бібліотеки

Матюхіна Ольга Леонідівна, директор КЗК «Дніпропетровська обласна бібліотека для молоді ім. М. Светлова»

Мозолєва Ірина Михайлівна, методист КЗ «Павлоградська міська ЦБС»

Мосіна Любов Миколаївна, завідувача бібліотекою-філіалом № 16 КЗК «Централізована система бібліотек для дітей», м. Дніпропетровськ

Поляновська Людмила Валентинівна, директор Петропавлівської районної ЦБС

Прокопович-Ткаченко О.О., заступник директора по роботі з дітьми КЗК «Дніпропетровська обласна бібліотека для дітей»

Романюк Світлана Іванівна, завідувача Зеленодольською міською бібліотекою Апостолівського району

Саржан Наталія Олександрівна, завідувача Першотравенською сільською бібліотекою Верхньодніпровського району

Сергієнко Валентина Олексіївна, завідувача Зеленогайською сільською бібліотекою Васильківського району

Сідак Наталія Василівна, провідний бібліотекар юнацького абонементу Верхньодніпровської центральної районної бібліотеки

Сопіна Ліна Миколаївна, директор Верхньодніпровської районної ЦБС

Сударєва Тетяна Миколаївна, спеціаліст I категорії відділу культури, мистецтва і туризму виконкому міської ради м. Орджонікідзе

Тітова Надія Миколаївна, директор КЗК «Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія»

Цаберябова Інна Михайлівна, директор Дніпропетровської обласної наукової медичної бібліотеки

Чопова Тетяна Жоржівна, провідний бібліотекар відділу наукової організації і методики бібліотечної роботи КЗК «Дніпропетровська обласна універсальна наукова бібліотека ім. Первоучителів слов'янських Кирила і Мефодія»

Шеразадашвілі Наталія Миколаївна, завідувача Боровківською сільською бібліотекою Верхньодніпровського району

Щукина Тетяна Геннадіївна, директор КЗК «Централізована система бібліотек для дітей», м. Дніпропетровськ